

The Project Gutenberg eBook of Ateisti: Kokoelma pienempiä kirjoituksia, by Arvid Järnefelt

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Ateisti: Kokoelma pienempiä kirjoituksia

Author: Arvid Järnefelt

Release date: November 28, 2014 [EBook #47481]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ATEISTI: KOKOELMA PIENEMPIÄ KIRJOITUKSIA
***

E-text prepared by Tapio Riikonen

ATEISTI

Kokoelma pienempiä kirjoituksia

Kirj.

ARVID JÄRNEFELT

WSOY, Porvoo, 1895.

SISÄLLYS.

Ateisti.
Usko ja järki.
Kosto ja rangaistus.
Kaste (Kirje B.P:lle)
Syöminen.
Isännät ja torpparit.
Enkelin matka.
Kallionkielekkellä.

Ateisti.

Ne ihmiset, jotka sanovat itseänsä ateisteiksi, ovat tavallisesti semmoisia, jotka joskus ennen ovat uskoneet yhtä ja toista jumalasta, maailman luomisesta, elämästä kuoleman jälkeen, ja niin edespäin. He ovat sitten yhtäkkiä lakanneet uskomasta semmoiseen Jumalaan, johon ennen uskoivat, ja kun he eivät aavista, että voisi olla kysymyksenään muunlaisesta Jumalasta, niin he nyt sanovatkin, etteivät voi uskoa Jumalan olemassaoloa, eli että he ovat ateistejä.

Nuori mies, pappilan poika, joka on saanut koko ikänsä ajan kuulla selityksiä Jumalasta ja hänen olennostaan, on muodostanut itselleen käsityksen Luojasta, kaikkivaltiaasta, kaikkietävästä, kaikkialla läsnäolevasta persoonasta, joka yhä vielä johtaa jatkuvaa luomistyötä valvoen niinhyvin avaruuksien asioita kuin pienimmän hiekkajyväsien kohtaloa. — Tämä nuorimies päättää ruveta lääkäriksi ja hänen yliopistokurssinsa saattaa hänet tutustumaan luonnontieteisiin, syventymään luonnonlakeihin ja syntymisen salaisuuksiin. Hän tulee laboratorioon ja heti viehätty nähdessään mikroskoopin tarkat silinterit, ruuvit ja hienoiksi hiotut linssit. Kunnioituksella hän liikuttelee noita laseja. Tieteelliset instrumentit kuparinkiiltävine pintoineen, totisine kulmineen ja suorine linjoinen herättävät hänessä oudon tyytyväisyyden ja ylpeyden, kun hän nyt saapi kaikkia noita koneita vapaasti käyttää. Hän rypistää silmäkulmansa niinkuin professori. Hän saapi itseensä heti sen tunteen, joka on ominainen tiedemiehelle: "ainoastaan se, joka näkee tämän mikroskoopin läpi, voi saada jotakin tietää, — älkööt siis tulko mitään puhumaan ne, jotka eivät siihen ole katsoneet, — minun käsissäni on se ahdas portti, joka viepi tietoon ja valoon!" Ja ajan ollen hän melkein unohtaa, että nuo koneet ovat vaan välikappaleita, joilla voi nähdä sitä mitä paljaalla silmällä ei näe. Hänelle on päinvastoin melkein yhdentekevää, mitä hän rupee tutkimaan kaikesta siitä, mitä mikroskoopeilla voi nähdä, — sitä on niin äärettömän paljon ja kaikki tarjoo yhtä paljon tutkimisen ainetta. Pääasia on vaan, että hänellä on mikroskooppi. Se on hänen ylpeytensä. Hänestä tuntuu niinkuin hän kantaisi vyöllään avaimia tiedon ja valon ainoaan valtakuntaan.

Isä ja äiti siellä pappilan ruokasalissa — ei ne tämmöisistä tietäneet. He vaan opettivat, että Jumala on pienimmän hyönteisenkin hoitaja, ja että kaikki tieto saadaan kirkonpenkiltä, uskon kautta ylönousneeseen lunastajaamme.

Täällä taas on kaikki toista. Täällä on aika päästä kapaloista. Kaikki toverit ovat jo kauan sitten päässeet. He voivat vapaasti hymähtää, kun joku teologi puhuu uskosta ja panettelee järkeä. Järki on kaikki kaikessa. Ei mikään ole liian pyhä järjelle. Kaikki leikellään auki, aineet hajoitetaan alkuosiinsa, pieninkin solu pannaan suurennuslasin alle, ja hän huomaa, että ainoastaan veitsen tylsyyden ja suurennuslasin epätarkkuus estävät häntä näkemästä salaisuutta loppuun asti. Ja hän tietää, että veitsi voidaan teroittaa ja lasi hioa hienommasti ja uusia keemillisiä lakeja löytää. Kaikki riippuu ihmisen tutkimisesta ja järjen työstä.

Tähtikiikari suunnataan taivasta kohden. Siellähän on ennen sanottu Jumalan asuvan. Vanhat lapsenhoitajat kertoivat tähdistä, että ne olivat vaan aukkoja, joita Jumala oli pistellyt kepillään taivaan kanteen, jotta ihmiset olisivat saaneet aavistuksen paratiisin ilosta. Mitä vielä! Ne ovat samallaisia taivaankappaleita kuin meidän maapalloamme. Jumala ei ole luonut maapalloamme, vaan se on singahtanut pyörivästä auringosta ja kiertää nyt jäähtyneenä tulisen emonsa ympäri — eräitten lakien vaikutuksesta, jotka ovat ihmiselle hyvin tunnetut. Jumala ei pyöritäkään maailmoita toistensa ympäri eikä luo niitä tyhjästä, ne syntyvät kaikki luonnollisella tavalla, jota jokainen voi tulla ymmärtämään, ja jos ei kaikkea vielä ymmärretä, niin vaan siksi, että tähtikiikarit valitettavasti vielä ovat kovin alkuperäisessä kehitystilassa. Jumala ei synnytä myöskään ihmistä, vaan se syntyy samojen siitoslakien mukaan kuin sammal, puu, eläin. Ihminen ei ole luotu savipalasesta Aadamiksi ja tämän kylkiluusta Eevaksi, vaan ihminen on kehittynyt luonnollisen sukuvalinnan kautta jostakin alhaisemmasta elämänmuodosta. Ja minne hän nyt katselleekin, kaikkialla hänen täytyy huomata vaan järkähtämättömiä luonnonlakeja ja lain alaista kehitystä, — Jumalaa ei ole missään. Ei missään avaruuksissa, ei missään äärettömyyksissä ole mitään, joka olisi vierasta meidän järjellemme tai sotisi sitä vastaan!

Niille, jotka nyt tulevat puhumaan hänelle siitä, että Jumala muka hallitsee ja johtaa luomaansa maailmaa, ei nyt entinen pappilanpoikakaan enää voi muuta kuin nauraa, sillä hän tietää, että koko tuo johto ei ole minkään mystillisen henkivoiman vaikutusta, vaan hänelle itselleen käsitettävien luonnonlakien. Ja hän siis sanookin, että hänen oma järkensä kieltää häntä uskomasta mihinkään luojaan, — että eilen on täytynyt kaiken tapahtua yhtä luonnollisista syistä kuin toissapäivänä ja viikko sitten, kuukaus, vuosi, sata vuotta, miljoona vuotta sitten ja luomisen ihme ollut silloin yhtä mahdoton kuin se on tänään.

Onhan jokainen huomannut, että "ateisteiksi" sanovat itseänsä useimmiten ne, jotka tutkivat luonnontieteitä. Ja eikö ole silmiinpistävä, että juuri meidän aikamme, joka on tehnyt entistä suuremmat keksinnöt ja tullut havainneeksi entistä syvempiä luonnonsalaisuuksia, on kylmettynyt sille Luojalle, joka teki maailman kuudessa päivässä ja rupesi lepäämään seitsemäntenä?

Muistan minä itsestänikin sen, että rupesin epäilemään Jumalan olemassaoloa juuri niihin aikoihin kuin tietoni muuten laajentuivat. Aivan niinkuin lakkasin uskomasta satuihin silloin kuin aioin ymmärtää todellisuutta.

Elinkin minä sitten ilman Jumalaa koko pitkän jakson ikääni, kunnes rupesin tarvitsemaan häntä huolimatta siitä, että järkeni oli tuominnut hänet viralta. Ja minun tarpeeni kasvoi niin suureksi, että olisin jo melkein ollut valmis tekemään väkivaltaa järjelleni ja ruveta uskomaan silmät ummessa semmoista, joka oli kokonaan järkeäni vastaan.

Mutta kun siinä olin kahden vaiheilla, enkä tiennyt oliko minun nyt todellakin lakkaaminen käyttämästä niitä silmiä, joilla näin, ja rupeaminen uskomaan, että osaan paremmin kävellä ilman silmiä, — niin silloin sain ihan odottamattani semmoisen tiedon Jumalasta, joksi ei ollenkaan sotinutkaan järkeäni vastaan, vaan vieläpä päinvastoin sitä kaikin puolin täydensi, niin että minulle vasta nyt tuli mahdolliseksi tosi loogillinen ja yhtäjaksoinen ajattelevinen.

Tämä uusi käsitys oli Kristuksen antama. Se teki kokonaan tarpeettomaksi entisen vaikeasti koossapysyvän mielteeni ulkonaisesta jumalasta, taivaan ja maan hiojasta ja johtajasta, jonka monet ominaisuudet, kaikkivaltuus, kaikkitietävyisyys, kaikkialla läsnäolevaisuus, persoonallisuus, olivat niin valmiit hajoomaan ja jättämään vaan kummallisen mielikuvituksen ihmisennäköisestä olennosta.

Tämän ulkonaisen jumalan sijaan minä nyt sain ihan uuden käsityksen *sisällisestä* Jumalasta, joka puhui minun omassa tietoisuudessani ja oli minua lähempänä kuin mikään muu minulle tajuttava asia, niin että se oli eroittamaton tietoisuudestani ja, aina kun minä elin, eli mukana, — siihen määrään mukana kaikessa, että olin luullut sen minuksi, tai korkeintaan minun "omaksitunnokseni", tai, kuten sanotaan "paremmaksi minuksi".

Koetan selittää paremmin. Enhän minä voi, vaikka, kuinka koettaisin järjelläni asiata vastustaa, olla tuntematta, että minussa elää tuo — no olkoon vaikka minun "omatuntoni". Onhan se kaikissa tapauksissa elävä henki ja vielä niin elävä, että kun teen jotakin tyhmää, se minulle ihan kuin tuttu ihminen sanoo: äläs nyt noin tee! Taikka ehdotuksen tapaan: teppäs noin! Kuka voi minulle puhua tutummalla äänellä? Kenen neuvoa minä koskaan olen pitänyt niin ehdottoman oikeana? Ja minä olen ollut kuuntelematta ja tottelematta sitä senvuoksi, että se minun mielestäni oli vaan minä itse, joka itseäni neuvoin.

Nyt minä vaan sain tietää, että tämä elävä henki minussa, jota olin luullut minuksi, on kotosin meille kaikille yhteisestä, samasta elämänlähteestä, Jokaisessa minun veljessäni on sama omatunto ja siis sama henki kuin minussa; Jeesukselle puhui sama Isä, kuin se, joka puhuu minulle ja kaikille ihmisille koko maan päällä.

Jeesus opettaa, että juuri tuo vähäpätöinen ja poljettu omatunto on Isän ääni ihmisessä ja elämä tämän äänen palveluksessa on Pojan elämä, — että ihmisellä voi olla oikeus sanoa *minä* siitä tahdosta, joka on Isän, ja niin olla yhtä Isän kanssa.

Hän sanoo, että Jumalaa semmoisenaan ei voi kukaan nähdä, ei käsittää eikä määritellä, — että ainoastaan Poika voi tietää Isästä.

Hän sääli meitä ihmisiä, jotka emme tienneet, että Jumalan valtakunta on meidän sydämissämme. Ja meille on vielä säilynyt palasia hänen suoranaisesta opetuksestaan, jotka voivat viedä meitä hänen henkensä ja oppinsa ymmärtämiseen. Hänen käskynsä pelastavat meitä kadottamasta totuuden tietoa. Ei kukaan meistä hänen jälkeensä voi valittaa, että on mahdoton tai vaikea kuulla ja ymmärtää Isän ääntä omassa sydämessä, sillä hänen evankeeliumiansa kuullessa me itse todistamme, että hänen oppinsa ei ole hänen, vaan sen, joka on hänet lähettänyt — meidän yhteisen Isämme.

Tämä asia nyt ei ollenkaan sodi minun järkeäni vastaan, sillä jos minä sanon, että minun henkeni on kotosin Isästä, niin sillä vaan sanon, että se ääni, jota sanon "paremmaksi minuksi", on Isän ääni.

Tämä asia ei ole ainoastaan sotimatta minun järkeäni vastaan, vaan se päinvastoin täydentää minun järkeäni. Eihän esimerkiksi tähtientutkijan järkeä vastaan voi sotia se tieto, että avaruus on ääretön. Päinvastoin semmoinen tieto täydentää hänen järkeänsä, jopa on hänen järjellensä ihan välttämätönkin oletus. Tähteintutkija ei voisi tehdä laskujansa eikä ajatella ajatuksiensa, ellei hän edeltäpäin pitäisi ihan päätettynä asiana, että avaruutta piisaa iankaikkisesti. Hän ei voi koskaan epäillä, että niin on. Ja kumminkin se on jotakin, johon hänen järkensä ei uletu. Sittenkin se on vaan hänen *uskonsa*, sillä hän ei voi tässä asiassa mitään todistaa. Hän sanookin siis, että avaruuden äärettömyys on semmoinen korkein järjen totuus, jota sama järki ei enää voi todistaa, koskapa todistamista varten pitäisi löytyä vielä korkeampia totuuksia kuin on tämä korkein totuus. — Aivan samalla tavalla täydentää minun järkeäni ilmoitus, että minun ja kaikkien muiden ihmisten elävä henki on kotosin meille yhteisen Isän

hengestä. Tämmöisen äärettömän mutta meille isän tavalla tutun ja kotoisen alkulähteen tunnustaminen on nyt minun järjelleni yhtä välttämätöntä, kuin tähteintutkijalle avaruuden äärettömyys. Ja se on myöskin aivan samalla tavalla *uskon* esine. Se on korkein totuus, jonka todistamista varten ei löydy enää korkeampia totuuksia. Se on valo itse, jota ei enää voi muulla valolla valaista.

Mutta äärettömyys ei ole olemassa vaan sitävarten, että tiedemiehet meidän pienoisella maapallollamme voisivat vapaasti mittaila tähtien välejä ja rakennella järjestelmiänsä. Äärettömyys on itsenäinen. Ja kun sinä katsot tähtiyöhön ja näet edessäsi loppumattomuuden, niin silloin sinä, joka juuri olit sanonut, että äärettömyys on vaan välttämätön mittausopillinen edellytys sinun järjellesi, tahdot heti lisätä vielä jotain, jota et ole saanut sanotuksi. Sinä sanot: ei, ei se ole ainoastaan edellytys, vaan se on samalla elävä todellisuus itse, se on juuri se, mitä minä oikeastaan tavoittelen, mikä on herättänyt tiedonhaluni, mikä vetää, maanittelee, kutsuu minua.

Samaten jokaiselle henkisesti näkeväälle Jumala on yhtäaika sekä kaiken ajattelemisen edellytys että myöskin kaiken elämän tarkoitus, se Isä, joka vetää ja kutsuu luoksensa. Sitä itseä ei ymmärrykseni voi koskaan saavuttaa eikä määritellä. Ja kuitenkin tiedän, että minulla on ymmärrys vaan yhä selvemmin sitä ymmärtääkseni. Minun järkeni on vaan välikappale nähdäkseni sitä ja voidakseni muille näyttää. Ei kukaan, joka näkee, voi enää antaa järjellensä muuta kuin tämmöisen välikappaleen merkityksen. Hän ei voi järkeänsä käyttää muuhun kuin tehdäkseen niin monelle ihmiselle kuin mahdollista selväksi sen valon, jota hän itse näkee ja siten vapauttaakseen heissä elämän niistä kahleista, joissa tämän asian tietämättömyys heitä pitää.

Nuori mies, joka ensi kerran saapi aavistuksen siitä, mitä hänen järkensä oikeastaan on, hurmautuu aivan kuin jostakin merkillisestä taikakalusta. Hän koettelee kaikkia sen kykyjä, kääntelee ja vääntelee sitä, suuntaa milloin yhtä milloin toista esinettä kohden, ja pian hänelle on yhdentekevää, mitä kaikkea hän sillä voi nähdä. Hänen ylpeytensä on siinä, että hänellä on tuo taikakalu. Ei ole koko avaruudessa mitään, — sanoo hän, — jota en minä taikakalullani käsittäisi!

Minä luulen, että hänestä tuntuu tuo hänen väitteensä uhkarohkeudelta, että hän juuri senvuoksi innostuu, ja ettei hän itsekään aavista, kuinka ehdottoman varma ja järkähtämätön se totuus todellakin on, jonka hän juuri on lausunut.

Se on todellakin horjumaton totuus, ettei koko äärettömyydessä ole mitään, joka olisi meidän hengellemme vierasta.

Kun minä muistan itseäni ateistina ja muistan kaikkien niiden ajatuksenkulkua, jotka kielsimme Jumalan sen vuoksi, että olimme löytäneet pelkkiä luonnonlakeja sieltä, missä hänen piti olla, niin en nyt voi olla näkemättä, kuinka kokonaan harhaan käsityksemme olivat käyneet, — käsityksemme Jumalasta. Me kielsimme Jumalan sen vuoksi, ettemme voineet tunnustaa koko luomakunnassa, ei avaruuksissa eikä äärettömyyksissä mitään, joka olisi ollut meidän järjellemme vierasta eli luonnotonta. Mutta kuka oli meitä käskenyt hakemaan jumalaa luonnottomuudesta! Jos me edeltäpäin tiesimme, ettei siellä ollut mitään, mikä olisi meidän järjellemme ollut vierasta, niin eikö Jumala olisi pikemmin ollut haettava sieltä, missä tämmöinen järki asui, — meistä itsestämme, meidän omasta hengestämme?

Onhan se juuri ensimmäinen viittaus siihen, ettei Jumala ole haettava mistään ulkopuolelta meidän omaa henkeämme, vaan siitä itsestään, — että Pojalla on hänen Isänsä henki. Koko avaruudessa ei ole mitään, mikä olisi tälle hengelle vierasta, ei kaukaisimmissa tähdissä, ei missään aurinkokunnissa eikä linnunradoissa. Kuinka Jumala silloin saattaisi olla ulkopuolella tätä henkeä tai sille vieras. Ei. Jumala ei ole haettava siitä, mikä on meille enin tuntematonta ja kaukaista, vaan siitä, mikä on meille enin tunnettua ja läheistä.

Mutta mikä kummallinen taivaan salaisuus meitä kohtaakaan tässä!

Luulisi, että tämän käsityksen saatuaan ihminen vasta voisikin pöyhistyä oman järkensä merkityksestä. Ja tapahtuu kumminkin aina ihan päinvastoin. Tämmöistä käsityksenmuutosta seuraa aina täydellinen nöyrytyminen, — ja vieläkin enemmän; — elämän muutos.

On niin merkillistä, että Jumalaa omasta hengestä ei voi löytää eikä nähdä muuten kuin uskomalla siihen hiljaiseen ja laiminlyötyyn ääneen, joka ihmiselle puhuu ja osoittaa tietä siveelliseen jalostumiseen. Uskomalla, että tämä ääni juuri on Isän ääni.

Ihminen ei tule tähän tietoon muuten kuin ahtaan portin kautta, jonka läpi hän ei voi mahtua muuten kuin jättämällä pois kaiken sen ylpeyden, jota hän on kuljettanut mukanaan.

Hän ei voi tuntea Isää ennenkuin hän rupeaa tahtomaan Isän tahtoa.

On siis aivan turhaa ruveta tätä Jumalaa hakemaan mikroskoopeilla, kiikareilla tai filosofialla. Hän on

kaiken meidän järkemme takana, niin sen kintereillä, ettemme voi häntä siitä erottaa, nähdäksemme häntä. Hän on niin syvällä meidän omassa ajatuksessamme, ettemme voi häntä tällä samalla ajatuksella tavoittaa. Aivan samaten kuin emme voi nähdä omia silmiämme, vaikka juuri niillä katsomme.

Kirjanoppineet, pappeinpäämiehet ja fariseukset — nekin katsovat, tutkivat, mutta eivät löydä. Heillä on korvat, mutta he eivät kuule, ja heillä on silmät, mutta he eivät näe. Sentähden he keksivät oman jumalansa, määrittelevät sen tarkoilleen, laittavat dogmit ja vaativat, että kaikkien ihmisten pitäisi uskoa siihen heidän säätämäänsä ulkonaiseen jumalaan.

He ovat ottaneet avaimet, itse he eivät mene sisälle ja muita he estävät menemästä.

Ja niin pysyy pimeydessä ilmoitus taivaan valtakunnasta, — ilmoitus, että jokaisella ihmisellä on elävä Jumala omassa sydämessänsä, jonka tahdon seuraaminen on helppo kaikille, kun he vaan eivät aseta mitään inhimillistä tahtoa sen yläpuolelle tai sille ristiriitaan, eivät seuraa vääriä opettajia, vaan ainoata opettajaa heidän omassa hengessänsä.

Siinä se onkin vaara fariseuksille ja kirjanoppineille. Sillä he ovat aina tahtoneet, että heitä seurattaisiin ja heidän tahtonsa täytettäisiin; tahtoneet olla opettajia ja pitää avaimia hallussaan. Sentähden he ovat erottaneet omantunnon ja Jumalan eri asioiksi toisistaan. He sanovat, että omatunto on pieni, vähäpätöinen ja helposti eksyttävä kapine, ja että *he* sitävastoin ovat oikeita sielunpaimenia, he omistavat ja jakavat ihmisille oikeata tietoa Jumalasta. He määrittelevät tämän Jumalan, säätävät sille ominaisuuksia ja ilmoittavat itse, mikä on hänen tahtonsa. Ja näistä määritelmistään he tekevät uskonkappaleita, joiden omistamisesta he sanovat kaikkien ihmisten autuuden riippuvan.

Mutta aina on myöskin ollut ihmisiä, joita totuuden rakkaus, s.o., elävä Jumala heidän sydämissänsä, on nostattanut kaikkia maailman luomia ja säätämiä jumalankäsitteitä ja määritelmiä vastaan. Huolimatta vainoista ja inkvisitsionista ovat he todistaneet maailmalle, että "yksi on vaan teidän isänne ja opettajanne ja mestarinne, kuuluu hänen ääntänsä!"

Ja fariseukset ja päämiehet ovat aina, huomattuansa vihdoin taistelun "kerettiläisiä" vastaan mahdottomaksi, luopuneet omista määritelmistään ja myöntyneet vaihdoksiin käsityksissä; mutta ei tullakseen totuutta lähemmäksi, vaan ainoastaan rauhoittaakseen ihmisten omiatuntoja, ja, sittenkuin ne ovat rauhoittuneet, jälleen määritelläkseen ainoan totisen Jumalan, jota pitää kaikin mokomin tuntea vaan heidän kauttansa. He eivät tosi asiassa mitään niin pelkää kuin tätä "ainoaa Isää ja opettajaa". Sillä jos ihmisjärki eli omatunto ei olekaan mikään eksyvä ja erehtyvä tunto parka, vaan Isän ääni, niin heille itselleen ei jää enää mitään selittämistä ihmisille. Heillä ei ole mitään takeita siihen, että tässä näin vapaaksi päästetyssä omassatunnossa löytyisi mitään selvää käskyä pitämään juuri heitä opettajina ja totuuden tulkitsijoina.

Nykyajallakin on kerettiläisensä.

Ja niiden joukossa on ateisti ensimmäisiä.

Sillä ateistiksi ei sanota ainoastaan nuorukaista, joka on vasta laboratorioon päästetty ja joka ei vielä ole kyllikseen väännellyt tieteellisten instrumenttien ruuveja, vaan myöskin totuuteen pyrkivää miestä, joka pitää järkeänsä ainoana hengen silmänä ja kieltäytyy uskomasta asioihin, joita ei tunne sopusointuisiksi tämän järjen kanssa. Hän on ennen kaikkea ja pelkäämättä hylännyt tekojumalan. Hän on repinyt alas kaikki valhekuvat, joita on alituisesti koetettu korottaa ihmisten palveltaviksi. Hän ei ole voinut tunnustaa mitään uskontoa, joka olisi yläpuolella rehellisyyttä ja vapaata totuuteen pyrkimistä.

Ja kerran on hän kuuleva tuomionsa.

Sinä asetit rehellisyyden ja ajatuksen vapauden ylemmäksi kaikkea, mitä tiesit. Kun tiesit olevasi rehellinen ja vapaa, niin et ymmärtänyt pelätä mitään, et pelännyt repiä alas kaikkia, mikä sinusta näytti valheelta, et pelännyt, vaikka revittyäsi kaikki jäit ilman mitään jumalaa.

Ja iloitse, ateisti, jos olet rehellisyyttä näin rakastanut, sillä sinä olet nyt ehkä mahdollisempi ymmärtämään totuuden ainoata Jumalaa, kuin yksikään, joka on ollut sinua arempi.

Usko ja järki.

Kuinka usein kuulee sanottavan: "älä luota järkeesi, vaan usko, — ainoastaan niin sinä voit totuuden löytää!"

Niin saattaa ystävä sanoa likeisimmälle ystävälleen. Hän puhuu silloin parhaan tietonsa mukaan ja toivoo sydämmestään, että toinen saisi osakseen sen valon, sen ilon ja sen rauhan, jota hän itse nauttii.

Ja kun se, jolle näin neuvotaan ja joka ei sano voivansa päästä henkisten asiain perille, näkee, että hänen ystävänsä, jonka kanssa he ovat lapsuutensa viettäneet ja elämänsä eläneet, on onnellinen, ilonen ja rauhallinen, ei pelkää kuolemaa, vaan päinvastoin odottaa sitä niinkuin suurinta, ihaninta, ylevintä tapausta elämässsä, — kun hän samalla tuntee ystävänsä ajatusjuoksun ja tietää, että he aina ennen ovat olleet yhtämieltä arvostellessaan tärkeitä kysymyksiä ja ovat yhdessä nauraneet kaikkia niitä, jotka uskoivat ylenluonnollisuuksia, ja kun hän vihdoinkin näkee, että hänen ystävänsä yhtäkkiä on itse ruvennut puhumaan "uskomisesta", "järjen riittämättömyydestä" ja kaiken tämän ohella onnellisena ja tyytyväisenä on liitelevinään tuhat sylvä häntä ylempänä, ei kiukustu hänen kiivaista hyökkäyksistään, hymyilee vaan sieltä korkeudesta, antaa kaikki anteeksi ja on valmis rajattomasti ylistämään sitä samaa Jumalaa, jota he juuri äsken olivat yhdessä arvostelleet, — niin silloin tulee toinen hyvin omituiseen asemaan. Hän tahtoi saavuttaa sen minkä ystävä on saavuttanut; hän tietää, ettei hän ole ystävänsä huonompi, ei järjen eikä sydämenkään puolesta. Mutta miksi siis hän ei voi päästä siihen, minne toinen on päässyt? Hän jää kuin jääkin alas silloin kuin toinen nousee ylös.

"Sinä koetat vaan järjelläsi päästä eteenpäin", sanoo ystävä, — "heitä turha vaiva; sinun pitää vaan uskoa."

Ja hän tuopi toiselle sen kirjan, jonka lukeminen oli herättänyt hänet itsensä. Toinen koettaa vajoutua siihen, tutkii, miettii, luopi ajatusrakennuksia, jotka sortuvat, luopi uusia, mutta nekin sortuvat.

"Ei tämä minuun mene", sanoo hän, "Sehän on sitä vanhaa, jota olen kuullut ikäni. Ja vaikka kuinka ajattelisin, en minä siitä voi saada mitään syntymään."

"Siinäpä se juuri onkin, että sinä vaan ajattelet ja ajattelet, — sinun pitää uskoa, siinä kaikki, uskoa niinkuin lapsi, nöyrästi, iloisella mielellä."

Silloin toinen on kiivastumaisillaan, mutta hän on jo tottunut hillitsemään itseään, sillä hän ei tahdo tunnustaa olevansa kaukana kaikesta heräämisestä. Se käy hänen arvolleen. Hän tahtoo näyttää, että hän voi olla yhtä hyvä ilman mitään heräämistä. Mutta sydämessään hän näkee oman ristiriitaisuutensa, näkee, että hän hillitsee itseänsä vaan siksi, ettei toinen huomaisi hänen hermostumistansa, ja se häntä harmittaa yhtä paljon kuin toisen tyytyväisyys, mielenmalti ja hillitsemiskyky, jonka se yhtäkkiä niistä lie saanut. Ja sitten häntä toisinaan harmittaa sekin, että häntä harmittaa. Mutta kun hän koettaa olla ilonen, niin häntä harmittaa se, että hän voi alentua teeskentelemään. Ja ehkä enin kaikesta harmittaa, että hän on ollenkaan antautunut koko peliin. Hän tahtoi vetäytyä siitä pois kaikessa hiljaisuudessa ja kunniallisella tavalla, mutta jokin häntä siitä estää. Hän itse alkaa aina keskustelun, joka sitten säännöllisesti loppuu kiivastumiseen ja viepi tappioon.

Tämä kysymys tekee vihdoinkin lopun kaikesta hänen rauhastaan. Hän oli ennen paljon tyytyväisempi. Ja sen sijaan, että hän nyt olisi tullut vielä tyytyväisemmäksi, on hän päinvastoin tyytymättömämpi. Hän on hakevinaan onnea, mutta tulee yhä onnettomammaksi. Kaikki häntä hermostuttaa ja kaikki harmittaa. Ei missään ole päätä eikä perää, suo siellä vetelä täällä, eteenpäin ei näe mitään ja perääntyä on mahdoton.

Pieni nöyrytyminen —, ja ystävykset neuvottelevat taas kaikessa sovussa. Sillaikaa kuin toinen on ollut epätoivossa, on toinen miettinyt uuden keinon. He eivät ole ennen koskaan puhuneet keskenään rukouksesta. He ovat päinvastoin ennen yhdessä ivailleet vanhain tätien polvistumisia ja itkuja. Nyt he sitävastoin täydellä todella antautuvat keskustelemaan rukouksen merkityksestä. Posket heillä molemmilla alkavat keskustellessa punottaa. He eivät ole ennen koskaan näin avonaisesti vetäneet toistensa näkyviin sydämen arimpia ajatuksia. Kaikesta he ovat ennen puhuneet, rukouksesta ei koskaan. Ja tulos on nyt se, että ystävä vihdoinkin todellakin neuvoo kääntymään rukouksella Jumalan itsensä puoleen. Keskustelu sillä kertaa loppuu juhlalliseen äänettömyyteen: se on saavuttanut ylimmän huippunsa, — he tuntevat sen molemmat.

Tämän tapauksen jälkeen näyttää toinen ikäänkuin nöyryyneeltä ja entistä hiljaisemmalta. Hän on mennyt kalpeaksi ja näyttää rasittuneelta. Hän on vielä enemmän hajamielinen kuin ennen, ja kaikki puheet, jotka eivät koske sitä yhtä ainoaa kaikkein tärkeintä, ne häntä rasittavat ja hän niitä pakenee.

Vihdoinkin hän taas lähestyy ystävänsä kysymyksillä ja tiedusteluilla. Hän ei sano, että olisi jo itse rukoillut, mutta hän rupee taas puhumaan rukoilemisesta ja alkaa tiedustella *mitä* pitää rukoilla.

Neuvotonna ystävä vihdoinkin ottaa todellakin mieltänsä, mikä voisi olla syynä siihen, ettei toinen pääse selvytyteen, käskää häntä ajattelemaan mahdollisia erehdyksiään ja katumaan, jos huomaa itsessään syntiä. Mutta tämä nyt on toisesta kaikkein omituisinta, sillä äsken he vielä elivät toveruksina, tuomitsematta toisiaan, ymmärtäen toistensa heikkouksia, niitä usein muistuttaenkin toisilleen ja tuntien ystävyuden vaan kasvavan tämmöisestä avomielisyydestä. Nyt pitäisi ruveta rukoilemaan

anteeksi samoja asioita joltakin kolmannelta, — Jumalalta, jonka kuva päälliseksi tuskin että koossa pysyy. Mitä tämä on? Taikauskoako? Surullisinta hairahdusta? Mutta jos se on kaikkea tätä, niin miten on selitettävä toverin omituinen rauha ja silminnähtävä, kadehdittava onni? Ei, täysi selko pitää saada siitä, mitä tämä henkinen elämä on. Täytyy ensiksikin päästä perille siitä, mitä se Jumala on, jota minun pitäisi uskoa.

Ja kun hän uudelleen kääntyy ystävänsä puoleen suoralla kysymyksellä ja sanoo, että hänen on mahdoton päästä minnekkään päin, ellei hän ensin saa vastausta epäilyksiinsä, niin kuuluu sieltä taas järkähtämättömät sanat: "Sinun pitää uskoa, siinä kaikki!"

Minä aijoin jatkaa tätä kuvausta tässä kertomamuodossa loppuun asti, mutta sitten sain käytettäväkseni aineksen, joka on elävä, elämästä itsestään otettu.

Sain nimittäin eräältä minulle läheiseltä ystävältä kirjeen, jossa hän kääntyy minun puoleeni aivan samassa asiassa kuin kuvaamani epäilijä ystävänsä puoleen. Erotus on vaan se, että tässä kirjeessä puhuu joka sana syvintä sielun tarvetta, joka ei voi olla mitään ohimenevää eikä satunnaista. Minun kuvauksessani taas lepää koko kysymys paljoa pinnemmällä.

Alkupuolta kirjeestä en voi julkaista, koska siinä on puhe persoonallisista asioista ja nimitetyistä henkilöistä.

Hän on pitemmän aikaa seurustellut heränneiden ihmisten parissa, jotka ovat panneet parastansa saadakseen hänet "uskovaiseksi". Nämät ihmiset ovat herättäneet hänen suurta kunnioitustansa, jopa ihailuakin. Muutamista tuttavastaan, jonka hän sanoo kuuluvan "äärimmäisiin kristittyihin", annetaan kirjeessä seuraava kuvaus: "hän tekee minuun, niinkuin muihin ystäviinsä, sen vaikutuksen kuin hän ei enää kuuluisi tähän maailmaan; kaikki hänen ajatuksensa ja puheensa ovat aivan kuin muualta kotoisin; hänen oma tahtonsa on kuin kuollut ja sen sijaan Jumala ajattelee ja tahtoo hänessä, sillä niin peräti puhdas ja kaukana pienimmästäkin itsekkäisyydestä on hänen elämänsä; hän elää vaan muille ja palvelee aamusta iltaan; hänen olentonsa on kuin personifioerattu rakkaus; koko maailma ja ympäristö on supistunut niin vähäpätöiseksi hänen ympärillään, henki on kasvanut niin omituisen suureksi ja valtavaksi ja syrjäyttänyt ruumiillisen elämän niin mitättömäksi, että ikäänkuin luonnollisena kehitysasteena seuraisi sen täydellinen katoaminen, s.o., ruumiillinen kuolema."

Annettuansa tämän kuvauksen hän tulee sen johdosta omituiseen johtopäätökseen. Sen sijaan, että hän näkisi tuossa henkilössä jumalallisen ilmestyksen, tuntuu hän päinvastoin käyttävän juuri sitä, osottaakseen itsellensä, kuinka koko tuo jumalallinen osanotto ihmiselämään voi olla pelkkää luulottelua ja itsensä pettämistä.

"Minähän voin, sanoo hän, selittää tuon ilmiön omalta kannaltani ihan toisella tavalla kuin he sitä selittävät. Ja silloin se on minulle juuri epäilyksen ja epäuskon herättäjänä, sen sijaan kuin sen pitäisi olla päinvastoin. Minusta tuntuu niinkuin kaikkiin noihin uskonnollisiin salaisuuksiin ja niihin ilmiöihin uskovaisten henkielämässä olisi aivan luonnolliset selityksensä, jotka eivät mitenkään kohoa yläpuolelle luonnollista ymmärrystä, eivät ole missään yhteydessä yliluonnollisen hengen taikka Jumalan kanssa. Ihmisjärki voi siis psykologisesti selittää kaiken sen, mitä tähän asti on vaadittu uskomaan ihmeenä, henkimaaailmana, joka seisoo ulkopuolella kaikkea luonnollista ihmisjärkeä. Ja tämmöistä *taikauskoa* juuri semmoisenaan on pidetty aivan välttämättömänä lopullisen onnen saavuttamiseksi. Uskon päävaatimuksena on pidetty luonnollisen järjen kuolettamista. Järjen täytyy taipua ja alistua kaiken taikauskon alle, muuten et ole oikealla tiellä. Järkeä pelätään ehkä juuri sentähden, että se pääsisi selittämään liian luonnolliseksi kaikki salaisuudet ja sillä tavalla kukistuisivat illusionit, jotka ovat viehättimenä välttämättömät. He saattavat puoleksi itsetietoisesti sysätä järkeä pois saadakseen häiritsemättä säilyttää kokonaisuutensa uskonsa, taikoinen päivineen, joka yksin ehkä saattaa viedä heidät siihen kummallisen selittämättömään onnen tilaan. He ovat tietysti kumminkin vakuutetut uskostaan, mutta se vakuutus on saavutettu vissin reseptin mukaan. Siihen on sekoitettu niin ja niin monta prosenttia sitä ja sitä hengenlahjaa eli henkistä kykyä, mutta ei yhtään prosenttia järkeä. Ja se järkiaine on niin vaarallista, että jos sitä pääsee pisarakaan joukkoon niin on kaikki pilalla, sillä se on vastamyrrkyä. Heidän horjumaton uskonsa on seuraus siitä, että he uudella alallaan hyvään pyrkimisessä tekevät aivan uusia kokemuksia ja huomioita, joita eivät ennen ole luulleet mahdollisiksikaan ja selittävät ne sitten uskontonsa kannalta joksikin ihmeeksi, Jumalan armoksi tai voimaksi, joka voi tulla kysymykseen ainoastaan uskovaiselle ihmiselle, joka elää vaan uskostaan Jumalaan ja sitä tietä saavuttaa tuon voiman. Mutta nyt saattaa luonnollinen ihminen, joka ilman Jumalaa pelkän luonteensa vaatimuksesta pyrkii hyvään, tehdä aivan samoja kokemuksia, vaikka hän antaa niille toisen, luonnollisen selityksen.

"Kerran kerroin eräälle uskovaiselle luopuneeni muutamasta asiasta, josta piti luopua. Hän kysyi minulta, mistä olin saanut siihen voimaa, ja luuli, että olin käynyt hirveän taistelun läpi. Selitin hänelle, että se oli käynyt melkein ilman taistelua, että asia oli kumminkin semmoinen, että jos olisin askeleenkaan ottanut taisteluun, s.o. sallinut kiusauksen puhua ja sitten ruvennut voittamaan tätä

kiusausta, niin taistelu olisi tullut kestävämmäksi, — vaan että olin tehnyt semmoisen kokemuksen eli keksinyt semmoisen keinon, että kun kerran olen selvillä, miten asian suhteen on menetteleminen, niin asetun heti ikäänkuin aivan tunnottomaksi sitä kohtaan, niinkuin kaikki olisi jo kauan sitten päätetty; ja karkoitan näin jo etäältä pois taistelun ja tappion mahdollisuuden. Menen sen ohitse sitten aivan niinkuin ei se asia minuun kuuluisikaan. Ja tämän teen jo yksin siitä syystä, että tiedän taistelun ikäväksi. Näin voisivat sivutseni mennä mitkä asiat hyvänsä ilman että olen mitään voimaa niiden voittamiseen tarvinnut.

"Mutta sehän juuri on Jumalan voima', eksi se uskovainen sanomaan.

'Te olette päässeet suuren salaisuuden perille uskovaisen elämässä.'

"Minulle ikäänkuin aukesi luukku, jonka läpi näin paljon muutakin samallaisia valaisevia asianhaaroja. Tuota he siis nimittävät Jumalan voimaksi! Ja jotain muuta yhtä luonnollista asiaa Jumalan armoksi j.n.e. Jos ihminen on ratkaisevasti valinnut hyvyyden tien, kuten uskovainen, niin ei hänen päähänsä pistä antautua taisteluun, sillä hän tietää niin hyvin tiensä suunnan. Tässä hän tietysti voi kehittyä yhä pitemmälle ja silloin hän on saavinaan yhä enemmän voimaa Jumalalta. Tällä tavalla ehkä voi selittää uskovaisen koko elämän. Ilmiöt, jotka esiintyvät heidän maailmassaan, eivät pääse ajatuksen arvosteltaviksi ja menevät siten totuudesta. Heidän uskonsa perustuu erehdykseen erehdyksen päälle, ja on siis valheellinen.

"En minä tosin nytkään ole saanut ajatustani likimainkaan selväksi, sillä sitä varten pitäisi saada selitetyksi kaikki erikoiskohdat, silloin se vasta pääasia voisi selvitä. Kaikki mitä ennen olen puhunut rukouksesta ja Jumalan äänestä, jos muistat, kuuluu siihen. Nämät epäilykset ovat olevinaan minulle niin selviä, että ne järkäyttävät uskon itse Jumalaan ja kaikkeen pyrintöön sitä suuntaa kohti.

"Onkohan todella tarkoitus, että minun täytyy kulkea tuommoisia mutkaisia teitä. Jos niin on, niin kyllä se on raskas tie. Sillä se on kaikkea muuta kuin rauhaa tuottavaa ja onnellista. Kuinka onnellinen olisin, jos nuo kaikki 'viisaat ajatukset' kerran saisin karkoitetuiksi. Kuinka turvallista ja hauskaa, olisi saada uskoa oikein lapsellisesti Jumalaan, niinkuin johonkin personalliseen olentoon, isään, joka seuraisi ihmisen ajatuksia ja toimia ja valvoisi hänen koko elämänsä; jota voisi rukoilla ja puhutella ja joka omalla kielellään siihen vastaisi. Jos semmoisen tiedon saisi, niin kyllä olisi valmis häntä palvelemaan, ja hänen käskyjään noudattamaan. Siis minä kaipaen juuri tuota samaa uskovaisten Jumalaa ja tahtoisin sen oikeastaan juuri semmoisenaan itselleni omistaa, vaikka epäilykseni juuri sitä käsitystä niin selvään tuomitsee. En tiedä minkätähden juuri usko semmoiseen Jumalaan tuntuisi niin turvalliselta ja rauhoittavalta, ja niinkuin vaan semmoinen usko voisi antaa rohkeutta ja voimaa antautumaan Jumalan palvelemiseen.

"Mutta ehkä nämä epäilykset ovat hyvinkin hyödyksi, ehkä vievät johonkin päätökseen. Niin että en siis lopullisesti tiedä olenko lähestynyt vai poistunut päämaalista. Mutta sen vaan tiedän, että kyllä kehitykseni on saanut aivan toisen suunnan, kuin mikä sillä alussa oli. Kun ensin rupesin todenteolla näitä asioita ajattelemaan ja aloin käydä heidän saarnamiestään kuulemassa, niin olin niin omituisen vastaanottavainen. Oliko se nyt uutuuden vuoksi, mutta hyvin se teki minuun suuren vaikutuksen. En tiedä mitenkä minusta tuntui niinkuin heidän huulillaan olisi ollut elävä totuus. Ensimmäiseksi tuomitsi minua oma välinpitämättömyyteni. Se oli minulla niin elävänä edessäni, että tuo välinpitämättömyys oli ennen kaikkea karkoitettava, koska se uhkasi tukehduttaa valtavimmatkin vaikutukset. Tämä olikin silloin suurimpana huolenani ja koetin sentähden koota kaikki voimani voidakseni perinpohjin ravistaa itseäni. Onnistuinkin vihdoinkin saada todellista halua, joka kerran synnyttyään rupesi kasvamaan. Mutta samassa määrässä kuin aloin uskoa koota, alkoivat epäilyksetkin kiusata. Ne olisivat voineet tukehduttaa hyvän asian, sen tunsin, ja päätin sentähden sulkea niiltä ajatukseni kokonaan, panna korvat lukkoon, pysyäkseni sen vähäisen valon kintereillä, jota olin näkevinäni tai minulle näytettiin. Täten tulin niin pitkälle, että aloin käyttää rukousta, huolimatta siitä, etten siihen uskonut enkä sitä ymmärtänyt. Tein sitä, koska tahdoin siihenkin uskoa. Tein sitä myöskin sen vuoksi, että tahdoin kaikessa noudattaa heidän neuvojansa. Ja kummallinen kokemukseni oli, että siitä saakka kuin sen ensi kerta tein, tapahtui ihan huomattava muutos mielialassani. Asia alkoi minulle lämmitä ja minä siihen kotiutua. Aloin vaarinottaa rukouksen seurauksia, ja meni huomioni niinkin pitkälle, että näin useimmiten saaneeni sitä mitä rukoilin. Tämä tietysti jossakin määrin vahvisti uskoani, ja sen jälkeen syntyi minulle Jumala, s.o., Jumalan kuva eli käsite, joka vähitellen alkoi elää. Se oli nyt juuri tuommoinen persoona yläilmoissa, jota sain rukoilla ja joka minua kuuli. Mihinkään enempään ei tämä uskoni riittänyt. Ainoastaan nuo kokemukset oman rukoukseni alalta ylläpitivät jonkinlaista luottamusta. Mutta sekin olisi sammunut, ellei muut olisi aina tukeneet ja puhaltaneet hehkumaan, se oli kokonaan muiden työtä. Niin paljon se oli kuitenkin saanut aikaan, että koko minun mieleni, tahtoni ja ajatukseni olivat kiintyneet siihen yhteen asiaan. Tunsin semmoiseen uskoon jo niin suurta vetovoimaa, että melkeinpä olisin tehnyt vastarintaa, jos olisin tahallani ruvennut siitä pois päin kulkemaan. Maailmasta olin jo ehtinyt vieroittua ja sen viehätyksistä miltei kokonaan vapautua. Se oli kaikki niin kummallista. Tähän olin siis tullut siten, että olin päättänyt sokeasti seurata heidän viittoomaansa tietä. He sanoivat: rukoile, — tein sen; älä epäile, — en epäillyt: älä mene maallisten

ihmisten pariin, — en mennyt; hae vaan kristittyjen seura, — hain; lue ne ja ne kirjat, — luin.

"Mutta kun sitten aloin kulkea omia teitä, niin rakennus hajosi. Kun annoin vähänkin tilaisuutta ajatuksilleni sekaantua asiaan, niin muutti kaikki heti värinsä. He nyt selittävätkin minulle, että olen mennyt ehkäisemään Jumalan alkamaa työtä. Mutta jos se kerran oli Jumalan työtä, niin ei suinkaan se niin vähällä olisi särkynyt, ja olisi kaiketi Jumala auttanut minua siinä pysymään, jos se olisi ollut hänen mieluisensa. Kaikissa tapauksissa, oma ajatus minut sieltä ohjasi pois. Se tuli taaskin kuin kylmä tuuli ja palellutti kaikki oraat. Ja nykyään elänkin semmoista kylmän koleaa elämää, joka ei suinkaan mitään onnea tuota. Sillä ajatus se on vaan epäily, se ei voi mitään tukea antaa uskolle. Ja miksi minä siis olen niin pääsemättömiin saakka siihen kietoutunut.

"Voi, jos sinä voisit lahjoittaa osan vakuutustasi ja uskoasi minulle. Mutta oma nimikirjoitusahan se pitää olla vekselissäkin, sanovat he. Muuten niin he ovat tainneet kadottaa kaiken toiveen minun suhteeni. Lieneeköhän Jumala sen tehnyt.

"Älä nyt vastaa ankarasti, sillä kyllä arvaan, että nämä ajatukset ovat sinusta niin turhat, kun olet itse niistä niin kauas päässyt. Mutta ne näkyvät olevan minun tielläni, siksi kunnes toisen tien löydän, ja sitä kovasti janoon."

* * * * *

Kun sain tämän kirjeen niin tuntui minusta kuin olisi minulta vaadittu vastausta kaikkeen, mitä ihmishenki suinkin kysyä voi. Se tuli päälleni kuin laviini yhtaikaa joka taholta ja antoi minun tuskallisesti tuntea omaa mitättömyyttäni ja voimattomuutta sitä vastaanottamaan. Sillä tuossa kysymyksessä tai epäilyksessä ei puhu ainoastaan hänen epäilyksensä. Vuosisadat ovat kysyneet sitä samaa; koko ihmiskunta kantaa sydämessänsä samaa epäilystä. Ja kun hän nyt kysyy, niin on koko hänen sydämensä siinä kysymyksessä. Kun hän kääntyy minun puoleeni, niin tuntuu minusta kuin hän itse tietäisi, ettei vastauksestani ole vastausta hänelle, ja hän tahtookin paremmin vaan helpottaa sydäntänsä kuin kysyä. Hän tietää yhtähyvin kuin minä tiedän, ettei tällaiseen kysymykseen voi vastata sanoilla, vaan yksistään elämällä, että uskoansa ei kukaan voi kertoa toiselle, vaan ainoastaan elää näkyviin itsestensä, että ainoastaan elämältä voi ilmaista, mitä uskaa.

Minä edeltäpäin siis tiedän, että jos hänelle vastaan, hän minut ymmärtääkin ainoastaan sanallisesti, sillä sanat eivät ilmaise uskoa, vaan ainoastaan työt, ja niitä ei minulla ole.

Mutta koska hän kysyy, niin en minä missään tapauksessa voi muuta kuin parhaan ymmärrykseni mukaan vastata. Yhdessä suhteessa luulenkin voivani olla hänelle apuna. Minä osotan hänelle, missä kohden hän mielestäni on väärinkäsittänyt niiden neuvoja, jotka sanovat itseänsä uskovaiksi. Ja mikä heissäkin voi kelvata ainoaksi todistukseksi heidän uskostaan.

Ei mikään saata olla mielestäni turmiollisempaa kuin tyrkyttää ihmisille, että heidän ei pitäisi käyttää järkeänsä päästäkseen kysymyksestä selville, ja että heidän pitäisi muka vaan uskoa.

Minulle kerran tapahtui, että kuljeskellessani metsäisellä vuorella, hakiessani näköalaa ja ulospääsöä, jouduin erääseen lepikköön ja siellä olin näkevinäni suuren vaaleanharmaan kiven. En voinut ymmärtää, mikä se oli, joka siinä huomiotani oikeastaan kiinnitti. Kivi kuin kivi. Ja kuitenkin siinä oli jotakin, — oliko se nyt liian vaalea, vai liian selvästi näkyvä, en tiedä.

Olin menemäisilläni ohitse sillä ajatuksella, ette siinä mitään sen erinomaisempaa ollut. Mutta silloin yhtäkkiä — luullakseni minä melkein säpsähdin — kun teroitin silmäni siihen, niin yhtäkkiä huomaan, että se ei olekaan mikään kivi, vaan on aukko lepikössä, jonka kautta näkyy autereinen etäisyys. Kuinka erilailla minä nyt katselin sitä paikkaa lepikössä! Kaikki suhteet olivat muuttuneet. Kiven rajaviivat eivät olleet esineen rajaviivoja, vaan olivat ainoastaan lepänoksia, jotka estivät minua näkemästä koko avaruutta.

Jos minä nyt olisin kutsunut ystäväni tälle paikalle, että hänkin olisi tuon aukon kautta nähnyt etäisyyden viehättävää syvyyttä, niin tietysti minä olisin hänellekin neuvonut, että hän ei pitäisi sitä kivenä, vaan aukkona. Ja jos hän ei voisi sitä aukoksi uskoa, niin minä tietysti sanoisin, että hän käyttäisi silmiänsä ja katsoisi niin tarkkaan kuin mahdollista.

Nyt tekevät uskovaiset kuitenkin aivan päinvastoin. He sanovat: sulje silmäsi, sillä ne sinut pettävät, ja usko vaan mielessäsi, että esine on aukko, silloin sinä saat nähdä etäisyyden. He unohtavat, että kun silmät ovat kerran suljetut, niin silloin on mahdoton nähdä etäisyyttäkin. Ja järki ei nyt ole mitään muuta kuin sielun silmä.

Tämä suuri erehdys heidän puoleltaan on hyvin ymmärrettävä. Sillä he tietävät, ettei heidän oman heräämisensä historiassa ole mitään semmoista jaksoa, jolloin he olisivat *vähitellen* alkaneet ymmärtää,

että kyllä tuo kivi sentään on aukko, he tietävät, että heidän uskonsa oli silmänräpäyksen asia. Edellisenä hetkenä he vielä pitivät esinettä kivenä, nyt he pitävät sitä aukkona. Ja tuona yhtenä hetkenä on heissä ennättänyt tapahtua niin täydellinen käsitysten muutos, ettei siinä ole entisestä mitään jäljellä, vaan kaikki on uutta, suurta, ääretöntä, oltuaan äsken vielä jotain käsin tuntuva, vähäpätöistä, viehättämätöntä. Mutta ei yksikään heistä ole tullut oikeaan käsitykseen siten, että olisi ummistanut silmänsä, s.o. ollut käyttämättä järkeänsä. Kaikki he ovat heränneet siten, että he ovat järjellensä ymmärtäneet sen, mitä ennen eivät ole ymmärtäneet; ja he ovat saaneet uskon vasta sitten kuin ovat järjellään nähneet, että heidän edessään on etäisyys eikä seinä.

Kun he sanovat, että pitää uskoa eikä ajatella, niin sanovat he niin sen vuoksi, että tietävät, etteivät he itse ole tarvinneet ponnistaa ajatuskykyänsä, vaan että heidän käsittämisenä tapahtui ihan itsestään; he huomasivat, hoksasivat ihan yhtäkkiä, siihen ei tarvittu mitään ponnistusta. Mutta tämä asia ei lainkaan todista, etteivät he muka olisi käyttäneet silmiänsä. He ovat päinvastoin ainoastaan silmillään voineetkin erottaa sitä hienon hienoa viivaa eli linjaa kiven pinnalla, joka sitten yhtäkkiä avasi heille koko salaisuuden.

Sentähden meidän tehtävä ei voi olla muu, kuin koettaa muille osottaa sitä tuskin tuntuva viivaa, jonka avulla olemme tulleet kaikki huomanneeksi. Yksi on huomannut yhden piirteen avulla, toinen toisen. Ja sitävarten meidän täytyy kehoittaa heitä teroittamaan järkeänsä mahdollisimman kireälle, eikä koskaan lakkaamaan ponnistamasta tässä tehtävässään. Ja ennenkuin aavistammekaan, niin he jo löytävät viivansa — joko saman kuin me tai sitten oman omituisen. Kaikki riippuu omasta ponnistuksesta, ja meistä vaan näyttää, että itse hoksaus on satunnainen eikä mitään ponnistusta kysy.

Se on meidän ainoa tehtävämme, löytää yhä uusia ja yhä tarkemmin määritellä noita hienon hienoja viivoja siinä, mitä olemme itsekin ennen luulleet kiveksi, ja siten yhä enentää muille mahdollisuutta tulla näkemään elämän syvyyttä. Jokaisen tehtävä on pukea ymmärrettävään, järjelle käsitettävään muotoon sitä totuutta, josta hän itse elää.

Mutta ei kukaan saa sanoa, ettei hän itse enää voi kuvailla aukkoa kiveksi eikä sentähden muista mitään sen hienoista viivoistakaan. Hän ei saa käskeä sulkemaan silmiä ja vaan uskomaan sitä, mitä hän itse on ruvennut uskomaan ainoastaan silmiensä avulla.

Silloin voi käydä niin hullusti, — ja usein käykin, — että ihminen, nähdessään niiden rauhaa ja iloa, jotka jo näkevät etäisyyttä, saa suuren halun saavuttaa samaa onnea kuin on näillä ja vihdoin heidän neuvoansa seuraten ummistaa silmänsä ja rupee uskomaan. Hän sanoo, että hän on aivan valmis uskomaan siihen, mikä voi antaa niin suurta sisältöä toisten elämälle. Vihdoin hän luulee, että hän jo uskoo. Hän uskoo etäisyyteen, — mutta hän ei näe muuta kuin kiven, ja niin hajoaa hänen elämänsä epäsoinnuksi: todellisuus — kivi, ja unelma — etäisyys. Hän uskoi ainoastaan senvuoksi, että se antaa iloa, ja hän uskoo, mutta iloa ei ole, on vaan epäily ja sovittamaton kaksinaisuus.

Järki — ainoa, jolla voi nähdä, on jo lakannut katsomastakin kiveen ja sen viivoihin; ja usko etäisyyteen pysyy unelmana, jolla ei ole mitään elävää todellisuutta. — —

Sitten täytyy minun sanoa hänelle ajatukseni, miksi minäkin luulen, että rukoileminen on auttanut monen ihmisen totuuden ymmärtämiseen. Tosin olen huomannut, että vaikka rukousta niin usein *neuvotaan* niille, jotka totuutta hakevat, — kuitenkin itse asiassa ne, jotka ovat heränneet, ani harvoin ilmoittavat rukouksen omaksi välittömäksi herättäjäkseen. Kaikki he puhuvat siitä, kuinka he huomasivat —, kuinka heille selvisi, kuinka heille aukesi totuuden valo —, kuinka jonkun opetus vaikutti heihin —, kuinka se tai tuo lause evankeeliassa poisti hunnun heidän silmiltään —. Mutta rukouksella on minunkin mielestäni kuitenkin suuri merkityksensä, olkoon se tarkoitettu vaikka kuinka konkreettisesti ajatellulle yläilman persoonalle. Se on sydämmien ensimmäinen arka puhdistus, se on ensimmäinen avonaisen lapsenmielen ilmaus. Ja sen vaikutus juuri tähän perustuukin. Sillä kun täysikäinen ihminen, joka ei ole rukoillut sitten lapsuutensa, ensi kerran tavoittelee henkistä olentoa, jolle hän voisi avata sydämmensä, niin täytyy hänen, muistaaksensa mitä se rukous oikeastaan oli, ruveta ikäänkuin uudestaan lapseksi; hänen täytyy asettua lapsen mielentilaan, koska hän tuota yläilman persoonaa tuskin voisi ajatella muulta kaunalta, kuin lapsen jumalana. Mutta tällöinen mielentilan muutos, erittäinkin jos se useammin uudistuu, täytyy välttämättä herättää rukoilijan huomion siihen, kuinka hän oli erilainen jumalansa edessä lapsena ja nyt täysikäisenä. Häntä ehdottomasti tulee vetämään puoleensa silloinen mielentila hänen nykyisen kylmän joskin järkevemmän minuutensa rinnalla. Hänen täytyy yhä enemmän huomata, kuinka paljon valhetta on kertynyt hänen ympärillensä ja hänen sisäänsä, huolimatta tästä hänen järkevyydestään. Hänelle tulee tämä valhe vastenmieliseksi ja hänessä syntyy luonnollinen vetovoima tuohon lapselliseen, vaikkakin järjettömään mielentilaan. Näin selitän siis hänelle rukouksen rauhoittavan vaikutuksen juuri siltä "luonnolliselta" kannalta, jonka hän sanoo vieroittavan häntä uskosta. Minä selitän, että rukous vaikuttaa onnen ja ilon tunteen juuri sen vuoksi, että ihminen siten itse vapauttaa itsensä valheesta, "pannen korvat kiinni" kaikelle valheelle, ja pyrkii rehelliselle kannalle itsensä suhteen, se on, pyrkii totuutta kohden.

Sanoisinko hänelle suoraan, että näin ollen on yhdentekevää, mimmoiseksi hän kuvailee mielessään sitä yläilman persoonaa, jonka puoleen hän kääntyy. Minä pelkään näin sanoa senvuoksi, että hän mahdollisesti ennättää saada väärän käsityksen tarkoituksestani, ennenkuin minä ennätän jatkamaan. Häneen voi istua kiinni seuraava ajatus: "sittenhän on kaikki petosta ja nenästä vetämistä; ihminen luulee rukoilevansa jotakin olentoa, jonka toivoo kuulevan häntä ja lämpimästi ottavan vastaan hänen avomielisyytensä, ja nyt ei rukouksen merkitys sitten olekaan muu kuin vaan se että hän on ollut rehellinen itseänsä kohtaan!" Sentähden minun täytyy heti alussa sanoa hänelle, että semmoisella rukouksella, jossa hän voittaa rehellisyyttä itseänsä kohtaan, hän todella lähestyy Jumalaa, vaikkei hän aavista, mimmoinen todellinen Jumala on. Minun täytyy selittää hänelle, kuinka mahdotonta hänen on lähestyä rehellisyyttä ja totuutta lähestymättä samalla totuuden Jumalaa. Hänen täytyy ymmärtää koko vian olevan siinä, että hän on hakenut Jumalaa liian kaukaa yläilmoista, silloinkuin Jumala on kaiken aikaa ollut hänen luonansa, asunut hänen ajatuksissaan, auttanut häntä totuutta ja rehellisyyttä kohden ja kenties yhdessä hänen kanssaan puhunut tuolle yläilmaiselle olennolle. Niin että siis mitä vilpittömämpi hän on tuota ajateltua yläilman jumalan-kuvaa kohtaan, sitä lähemmäksi hän tulee todellista elävää Jumalaa, joka puhuu hänen omassa sydämessänsä ja käyttää hänelle tuttuja järjenmuotoja ja kotoisia lausetapoja. Näin ei kukaan tule petetyksi eikä nokasta vedetyksi. Päinvastoin, täytyy ihmetellä ikuista viisautta siinä, että jumalankäsitteen puutteellisuus ei ole esteenä todellisen Jumalan lähestymiselle, jos vaan itse rukous on vilpittömän tahdon ilmaisua ja sisältää pyrkimistä vapauteen valheesta. Näin viho viimeinen kuvanpalvelijakin voi lähestyä ainoata totuuden Jumalaa.

Minä tahdon vielä huomauttaa hänelle siitä omituisesta seikasta, ettei hänen kirjeessään ole sanaakaan mainittu opettajasta, joka on maailmalle antanut uuden käsityksen Jumalasta sen yläilmaisen ajatuskuvan sijaan, joka oli juutalaisilla ja on vielä nytkin monella meistä. Se on kyllä totta, että jos ymmärtää Kristuksen opin jumalasta niin, että hän vaan nimitti entistä juutalaisten jumalaa uudella nimellä, niin silloin ei ole pitkälle autettu. Voihan ihminen ruveta ajattelemaan Isästäkin, että se on jossakin yläilmoissa ja sieltä kuuntelee meidän rukouksiamme. Mitä jos todella tämä väärinkäsitys olisi syynä siihen, ettei Jeesuksen oppi tunnu antavan mitään sanottavasti uutta monelle ihmiselle! Ja kuitenkin ei Jeesuksen oppi Isästä ole mitään muuta kuin juuri oppi "luonnollisesta" jumalasta. Hän juuri tahtoo, että ihmiset selittäisivät itselleen jumalan *luonnolliselta* kannalta. Sentähden hän sanoo monet kerrat, ettemme me voi tietää mitään jumalasta semmoisenaan, joka on äärettömyydessä, vaan me voimme ainoastaan kuulla hänen äänensä itsessämme, joka ääni on meille kotoinen ja meille sukulainen niinkuin isän ääni pojalle, hän itse elää ja kuolee tämän äänen palveluksessa. Säälkien meitä, jotka olimme eksyneet tästä äänestä väärrien opettajien saattamina ja hajonneet kuin lampaat ilman paimenta, hän opetti suoranaiset käskytkin, joiden avulla me voisimme pysyä totuuden tiellä. Hän nousi vuorelle ja julisti kaikille, mikä on tie elämän totuuteen ja onneen. Ja meidän sydämemme vielä vuosituhansien kuluttua todistavat, että hänen käskynsä ovat lähteneet Jumalan omasta suusta, sillä meidän sydämemme pitävät niitä tosina. Ja sittenkin me haemme jotakin lisätodistuksia siihen, että Jumala olisi asunut Jeesuksessa, emmekä ole tyytyväiset hänen antamaansa luonnolliseen selitykseen.

Mitä todistuksia Jeesuksella itsellään oli oppinsa totuudesta?

Me huomaamme evankelioista, että hänen aikuisilleen ihmisille ei ollut olevinaan mitään niin tärkeätä, kuin saada jotakin ulkonaisia todistuksia siihen, että oppi ja opettaja todella olivat Jumalasta lähteneet ja silloinkin, niinkuin nyt, he eivät kumminkaan uskoneet mihinkään ulkonaisiin todistuksiin, vaikka niitä olisivat saaneetkin. Jos me nykyään huomaamme, että ihmiset tulevat näkeviksi, terveiksi, iloisiksi, onnellisiksi, niinpian kuin omistavat hänen sanansa, s.o., hänen elämänyymmärryksensä, niin me heti olemme valmiit selittämään, ettei siinä ole mitään ihmettä, — että kaikki on ymmärrettävä ihan luonnollisten syiden seuraukseksi. Me sanomme, että se on heidän nokasta vedetty mielikuvituksensa, joka saattaa heidät näkeviksi, terveiksi, iloisiksi ja onnellisiksi. Ja me vaadimme vaan jotain todistusta siihen, ettei se ole seuraus mielikuvituksesta.

Fariseukset ja kirjanoppineet alituisen häärivät Jeesuksen ympärillä ja vaatimalla vaativat häneltä todistuksia, että hän oli Kristus.

Mutta Jeesus ei voinut antaa muuta todistusta, kuin että vetosi heidän omaantuntoonsa.

"Ei minun oppini ole minun, mutta sen, joka on minut lähettänyt. Jos joku tahtoo tehdä hänen tahtonsa, hän saa tietää tästä opista, onko se Jumalalta vai itsestänikö minä puhun."

Kun häneltä kysyttiin osotusta, että hän todella oli Jumalan poika, vastasi hän, että jos hän puhuisi itsestään, niin ei kenenkään tarvitsisi häneen uskoa, mutta nyt hän puhui ainoastaan sitä, mitä Isä hänelle sanoi.

Ja toisen kerran hän vastasi, että ellette usko minun sanojani, niin niiden töiden, joita minä teen, pitäisi teille ilmaista, että minussa on totuus.

Jeesuksen oppi on oppi Jumalan pojasta, s.o., ihmisestä, joka täyttää Jumalan tahtoa. Konfucius, suuri

kiinalainen filosofi, opetti myöskin Jumalan pojasta, vaan sanoi, että keisari on tämän pojan maallinen edustaja. Jeesus taas sanoi Jumalan pojaksi itseänsä. "Joka näkee minun, hän näkee myös Isän". Sentähden hänen oppiansa ei voi, kuten kaikkien muiden opettajain, erottaa hänen henkilöstänsä. Me, jotka uskomme hänen, emme tunne muuta Jumalaa kuin sen, joka ilmestyi hänessä.

Hän on ilmoittanut meille Isän ei niin, että olisi antanut meille jonkun jumaluusopin, vaan niin, että sanoi Isän olevan hänessä.

Ja hän osotti meille, mikä on ainoa tie totuuteen ja elämään, ei niin, että olisi pystyttänyt jonkun kuivan omatunto-opin, vaan niin, että sanoi omantunnon olevan juuri tuon saman Isän äänen, sen Jumalan, jota meidän täytyy rakastaa kaikesta sydämmestämme, kaikesta sielustamme, kaikesta voimastamme ja kaikesta mielestämme. — —

Se on tämä tieto, tämä elämänyymmärrys, joka johdattaa "äärimmäisen kristityn" pois kiusauksen maailmasta ja päästää hänet pahasta.

"Jokainen; joka tekee syntiä, on synnin orja. Orja ei voi pysyä aina talossa, mutta poika pysyy aina. Jos siis Poika teidät vapaaksi tekee, niin te totisesti olette vapaat."

Poika se on elämä Isän tahdon täyttämiseksi.

Uskovaiset ovat siis aivan oikein ystävälleni selittäneet, että jos hän keksi semmoisen keinon kiusauksesta päästäkseen, että vältti kaikkea taistelua sitä vastaan ja eli ikäänkuin ulkopuolella sitä, niin hän todella oli päässyt suuren salaisuuden perille henkisessä elämässä. Hän oli vapautunut kiusauksesta niin, ettei ajatellut sitä, ei päästänyt ajatuksia ollenkaan sille suunnalle. Mutta tämä oli hänelle mahdollista tietysti vaan siten, että hän ajatteli jotakin muuta. Jos hän olisi ollut toimetonna, ei hän olisi voinut estää ajatuksia omin päin tulemasta. Ja juuri tämä "jotakin muuta", joka luonnolliselle ihmiselle, käyttäkseni hänen omaa nimitystään, voi olla vaan jotakin kuivaa velvollisuuksien täyttämistä tai uppoutumista johonkin koneen tapaiseen työhön, jotta vissit ajatukset eivät vaivaisi, — juuri se on uskovaisen uusi elämä, joka puhkee esiin niinkuin kevät ja työntää tieltään kaiken vanhan. Se elämä ei ole kuiva orjan elämä; se on täynnä viehätystä, täynnä toivoa, iloa ja vapautta. Siksi pysyy hän siinä aina, niinkuin poika isän talossa. — —

Kuinka omituista on, että syvin syy ystäväni epäilykseen on juuri se, mikä minulle muodostaa elävimmän todistuksen Jumalan asumisesta meidän keskuudessamme. Hän sanoo, että tuon äärimmäisen kristityn ajatukset, kokemukset ja koko sieluntila voidaan selittää johtuvaksi luonnollisista psykologisista vaikutuksista ja että siis tuon uskovaisen oma käsitys, että hän muka toimisi jonkun yliluonnollisen hengen voimasta, olisi ainoastaan jonkinlainen taikausko, erehdys hänen puoleltaan. Tämä lause minulle selvästi osottaa, ettei hän tiedä, mikä se on, joka äärimmäiselle kristitylle antaa elämää, mikä antaa hänelle voimaa unohtaa itsensä, palvella vaan muita aamusta iltaan eikä sittenkään tulla itserakkaaksi tai tyytyväiseksi omiin töihinsä. Hän ei tiedä, että äärimmäisen kristityn koko voima ei riipu muusta uskosta kuin vaan siitä, että hänessä itsessään on ottanut asuntonsa se totuudenhenki, se Jumala, jota hän elämällänsä palvelee. Hänen altistuva, sammumaton rakkautensa, hänen kaikki tekonsa, koko hänen elämänsä on yhtenä todistuksena siitä, että Jumala elää hänessä. Ja hänen voimansa ja väsymättömyytensä perustuu siihen, että hän on itsetietoinen tästä Jumalan elämisestä hänessä.

Usko ja järki ovat sulaneet hänellä yhdeksi: järjellä hän katsoo ja näkee, mutta sydämmellensä hän uskoo ja elää.

Kosto ja rangaistus.

Mitä rangaistus on?

Se määritellään oppikirjoissa näin:

Rangaistus on se kipu eli kärsimys, joka tehdyn vääryyden tähden sen tekijälle saatetaan.

Mistä on rangaistus kotosin?

Ja kaikki oppikirjat vastaavat kuin yhdestä suusta:

Rangaistuksen historiallinen juuri on yksityinen kosto.

Ja epäilemättä löydämmekin kostossa tuon määritelmän koko sisällyksen: kostonkin tarkoitus on tuottaa kipua eli kärsimystä sille, joka on vääryyttä tehnyt.

Kostosta, rangaistuksen sijaisena, sanoo T.J. Nordström kuuluisassa kirjassaan, Bidrag till den svenska samhällsförfattningens historia II s, 228: "jokainen laitos kansojen sivistyshistoriassa on arvosteltava aikansa erityisten olojen mukaan; ja niin ristiriitaiselta kuin yksityinen kosto ja siitä syntyvä kostotaistelu ovatkin meidän käsitystemme kanssa yhteiskuntajärjestyksestä, olivat ne aikoinaan elikä yhtä voimakkaat turvallisuuden takaajat ja yhtä varmasti pelottivat rikoksesta, kuin nykyjään yhteiskunta ja laki, joka loukatun asemesta pitää käsissään koston miekkaa."

Nykyisissä luentosaleissa opetetaan tästä asiasta näin: "rangaistus on oikeudenmukainen hyvitys (rättvis vedergällning). Sama katsantotapa on vallalla oikeastaan jo kostossa, vaikka se siinä vielä on hämäränä ja epäselvänä. Tämä katsantotapa esiintyy kehittyneessä ja vakaantuneessa valtiossa puhdistuneena siitä satunnaisuudesta ja personallisuudesta, mikä on ominaista kostonolle. Vanhanaikaiset käsitteet siitä, että rangaistuksen tarkoitus on edistää hyödyn tarkoituksia, ovat tosin pysyneet vireellä niinäkin aikoina, joina valtio on saavuttanut korkeimman kehityksensä — onhan yhä olemassa teorioja siitä, että rangaistuksen tarkoitus on parantaa rikoksentehtijää tai pelottaa häntä rikoksesta, — mutta kaikissa tapauksissa nykyisten valtioiden lainsäädäntö ei ole voinut olla huomaamatta, että yhtenä määräävistä vaikuttimista on *oikeudenmukainen hyvitys*."

Kun siis sekä vanhemmat että uudemmat tiedemiehet tunnustavat, että vanhanajan kosto sisältää nykyisen yhteiskunnallisen rangaistuksen oleellisen ytimen, niin on hyvin tärkeätä kiinnittää koko huomio tuohon kostokäsitteeseen ja päästä täysin selville siitä, mitä se oikeastaan on.

En minä ollenkaan aijo kieltää, ettei kostossa todella olisi kaksi puolta, jotka hyvin voidaan erottaa toisistaan. Se on todellakin sisältänyt sekä itse siemenen, josta nykyinen rangaistus on kasvanut, että siemenen kuoren, joka on karissut tarpeettomana pois ja kuoleutunut. Kaikki syntyy maailmassa niin. Jalo ja epäjalo ovat sekasin, kunnes jalo, ajan tultua, muuttaa epäjalon kuorekseen ja kasvaa ulos, ja epäjalo kuoleutuu. Ja koko kysymys onkin vaan siinä, onko se jalo, joka on puhdistunut epäjalosta, niin puhdas, ettei se enää voi puhdistua, vai voiko tämä jalo sisältää itsessään vielä jalomman, joka ajan tultua muuttaa sen kuoreksi, jättää multaen ja kasvaa itse valkeuteen.

Jos tahtoo päästä perille siitä, mitä kosto on, niin on tarpeetonta vajota mietteisin siitä, mitä esisämme kosto oli. Sillä me nykyiset ihmiset emme ole suinkaan vapaat koston tunteista ja tutkittavamme esine on siis löydettävissä paljoa lähempää.

Se ihminen, joka sammumattomasta vihaa toista, tietää, että hän ajatuksissaan voi antautua kiduttamaan ja räkkäämään tuota toista; hän nauttii ajatuksesta, kuinka hän sitä oikein mukiloitsisi, jos saisi käsiinsä. Tai jos hän ei ajattele ruumiillista räkkäystä, niin hän kuvailee mielessään, kuinka hän oikein pistävästi saisi hänelle jotain sanotuksi, ja hän nauttii keksiessään mitä myrkyllisimpiä lausetapoja. Mutta jos nyt tuo vihattu olento ei ole hänelle tehnyt mitään pahaa, niin pidättää hän vihanpurkauksensa. Hän ei tee mitään hyökkäystä, vaan odottaa siihen sopivampaa tilaisuutta. Ja milloin tarjoutuu hänelle tilaisuus? — Silloin kuin vihattu henkilö todella tekee jonkun pahan hänelle. Jos vihattu henkilö loukkaa häntä tai hänen veljeänsä, niin hän iloitsee tästä tapauksesta ja toivoo, että häntä olisi vaan loukattu vielä pahemmin, sillä se antaa hänelle sitä paremman tilaisuuden. Nyt hän saa sammuttaa kostoansa hyvällä omallatunnolla. — Mutta mitä merkitsee se, että hän nyt *saa* kostaa? Se ei voi merkitä muuta kuin seuraavaa: Jos hän olisi ryhtynyt kurittamaan vihattua henkilöä, ennenkuin tämä oli hänelle mitään tehnyt, olisi jokainen moittinut häntä tästä teosta, sillä ei kukaan muu ole tuota henkilöä vihannut eikä siis voi ymmärtää, mistä syystä häntä pitäisi räkkätä. Jokainen menee kärsivän puolelle. Ja tätä nyt kostaja juuri pelkääkin. Hänelle on tärkeintä, että myöskin muut olisivat hänen vihaamaansa henkilöä vastaan. Hän ei mitenkään sallisi, että joku tuota henkilöä säälisi, sillä sääli on sama kuin rakkaus. Ja tämmöinen vaara olisi todella tarjona, jos hän rupeisi syyttömästi räkkäämään. Sentähden, kun nyt tuo vihattu olento sitten tekee hänelle jonkun pahanteon, on hänellä tilaisuus kostaa, ilman sitä vaaraa, että muut menevät kärsivän puolelle. Ja kostonsa suoritettua hän nyt kääntyy kaikkien jäävittömien puoleen, niiden puoleen, jotka eivät ennestään ole kostetun puoluelaisia, s.o., jotka eivät ennestään ole rakastaneet häntä, jotka eivät ole hänen sukulaisiaan tai likeisiä ystäviään, — ja hän koettaa nyt saada näille jäävittömille toteennäytetyksi, että he olisivat menetelleet aivan samalla tavalla kuin hän, jos tuo henkilö olisi heille saman pahan tehnyt. Hän koettaa kuvata tekoa niin mustilla värillä kuin mahdollista ja siten tehdä heille tuon henkilön yhtä vastenmieliseksi, kuin se on hänelle: saadakseen heidät vaan myöntämään, että he olisivat menetelleet samalla tavalla. Jos he sen myöntävät, niin ei hän muuta vaadikkaan; ei kukaan saa nyt moittia häntä eikä pitää vihatun puolta, sillä jokainen olisi menetellyt samalla tavalla, ja *hänellä on siis oikein*.

No nyt oli asianlaita vanhaan aikaan, jolloin ei ruumiillinenkaan kosto vielä ollut kielletty, aivan sama, — samat tunteet, sama psykologia ja sama siemen käsitykselle siitä, mikä on oikein.

Erittäin on huomioon otettava, että silloinkin koston vaikutin oli viha. Kosto ei tässäkään voinut tulla kysymykseen muiden kuin niiden välillä, jotka toisiansa vihasivat. Sen vuoksi kosto, mikäli siitä on kysymys oikeuselämän ilmiönä, yleensä esiintyy vaan toisiansa vihaavien sukujen välisinä taisteluina,

eikä sitä ilmaannu saman suvun jäsenten välillä, koska näitä yhdistää keskinäisen rakkauden side.

Tässäkin kostaja ja hänen sukulaisensa vetoovat jäävittömiin, löytääkseen puolueetonta arvostelua, ja kostettu ja hänen sukulaisensa samojen jäävittömien edessä tekevät parastaan kuvatakseen tehtyä tekoa niin edulliselta kannalta kuin mahdollista. Tämmöisiä tilaisuuksia jäävittömien löytämiseen tarjoutuu vanhan ajan kansankokouksissa. Ja mitä me näemme? Nämä kansankokoukset vähitellen saavat ihan uuden merkityksen. Niiden puoleen ruvetaan kääntymään *ennenkuin* kosto vielä on suoritettukaan, ja ne määräävät vihdoin itse, kuinka pitkälle kosto saa mennä. Useat samallaiset tapaukset muodostavat vähitellen tavan, tapa kirjoitetaan muistiin, ja niin syntyy ensimmäinen alku laille.

Tämä tarve saada määrätyksi, mitä muut olisivat tehneet samassa tapauksessa, luopi siis alkukäsityksen siihen, mitä sanomme oikeaksi. Se on yhä vielä meidän jokapäiväisessä elämässämme alituisesti tehty johtopäätös. A moittii B:tä siitä, että hän on loukannut C:tä; B selittää A:lle, kuinka inhoittavasti C on käyttäytynyt ja kysyy eikö A olisi semmoisessa tapauksessa menetellyt hänen suhteensa samoin; A myöntää ja silloin B päättää: siis menettelin *oikein*. Jos A vastaisi B:lle: kyllä myönnän, että olisin menetellyt niinkuin sinä, mutta en myönnä, että olisin silloin menetellyt *oikein*, niin menee tämmöinen puhe kokonaan B:n korvien ohi. Hän sanoo: puhu sinä mitä puhut! emme me ole mitään enkelejä!

Hyvä; me emme ole mitään enkelejä, — mutta silloin emme myöskään saa julkisesti väittää, että meidän oikeuskäsitemme olisivat enkeleiltä kotosin. Tunnustakaamme silloin suoraan, että se osa kostosta, joka sisältää sen, mitä sanomme oikeaksi, ei ole mikään Jumalan kipinä meissä, vaan on aivan yksinkertaisesti *se osa meidän inhimillisestä vihastamme, jota puolueettomat arvostelijat pitävät ymmärrettävänä ja siis hyväksyvät*.

Mitä kauemmas me menemme entisyyteen, sitä luonnottomampana kuuluisi tuo A:n lisäys: vaikka myönnän että olisin menetellyt niinkuin sinä, niin en myönnä että silloin olisin menetellyt oikein. Se on vanhimmassa meille tunnetussa yhteiskuntaelämässä niin kokonaan kuulumaton, ettei siitä voi löytää mitään jälkiä. Ihmiset eivät aavista, että tuo jalo, runojen ylistämä kosto olisi vaan multa, johon jalompi siemen on kylväytynyt. Vanhassa ajassa kosto ei ollut ainoastaan jokaisen miehen oikeus, vaan oli jokaisen miehen velvollisuus. Mutta sitten tulee aika, jolloin herää ensimmäinen aavistus siitä, että olevat olot ovat ainoastaan siemen, jonka täytyy kadota kasvattaakseen jotakin muuta. Ja ensi kerran kuuluu A:n lisäys: se on ymmärrettävää, mutta se ei ole oikein. Ja käsittämättä uutta kasvia, aavistaen vaan kuolemaa ja häviämistä, aika varustautuu uuden opin vastustukseen. Akkain puheita, heikkouden oireita, hullujen haaveiluja! Nyt sille tulee tärkeäksi se, mihin ei ole ennen tunnettu mitään tarvetta: selittää että kosto on jumalan tai jumalien itsensä asettama laki, joka on pyhä ja loukkaamaton. Ja se nousee kaikkea uutta oppia vastaan niinkuin hävittävää vallankumousta vastaan. Aika varjelee olevia oloja niinkuin eläin varjelee henkeänsä. Sillä se luulee, että siemenen kanssa kuolee myöskin se itu, jonka kuorena siemen on ollut ja jota se ei itse voi siemenestä erottaa.

Tämmöinen murrosaika näyttää olleen se aika, jolloin kristityn kirkon valta alkoi levitä Skandinaaviassa. Taistelu kirkon ja pakanuuden välillä oli taistelu sukujen ja yhteiskuntavallan välillä.

Minä koetan Ruotsin oikeushistorian mukaan antaa lyhyen ja mahdollisimman havainnollisen kuvan siitä, kuinka voittava yhteiskuntavalta alkoi sotansa yksityistä kosta vastaan ja kuinka tämä itu erottautui siemenestä. — —

Se yhteiskuntavalta, joka nykyään suorittaa rikoksien ilmaisaannin, tuomitsemisen ja rankaisemisen, ei ole aina ollut vaikuttamassa. Vanhoina, mutta historiallisesti vielä jotenkin tunnettuina aikoina ei sillä vielä ole mitään tekemistä rankaisun kanssa, niinkuin ei sillä muissakaan asioissa ollut paljon sanomista. Sotaiset suvut hoitivat itse asiansa kukin omassa keskuudessaan, niinkuin nykyiset kansat hoitavat erikseen kukin omia asioitaan. Mutta sukujen suhteet toisiinsa saivat muodostua niinkuin ne itsestään muodostuivat, ja ne muodostuivat tappeluiksi. Jos joku riita syntyi sukujen välillä tai suvun yksityinen jäsen tuli kärsineeksi vääryyttä toiselta suvulta, eikä tarjottu korvaus tyydyttänyt, niin nousi koko suku vaatimaan korvausta toiselta suvulta ja asia ratkaistiin taistelulla näiden sukujen välillä. Kosto ei ollut ainoastaan loukatun asia, vaan suvun, ja se tuli useimmiten kysymykseen silloin, kuin joku suvun jäsenistä oli tapettu, Kostovelvollisuus meni pyhänä perintönä (*wigarf*) yhdessä tapetun aseiden kanssa perillisille. "Poika on isänsä kostoperillinen ja isä poikansa, ja veli veljensä. Sitten on pojanpoika, sitten isänisä, sitten veljenpoika, sitten sisarenpoika, sitten tyttärenpoika, sitten äidinisä, sitten isän veli, sitten äidinveli. Jollei nämät ole elossa, menköön kosto perinnöksi niinkuin kaikki muu perintö;" sanotaan yhtäpitävästi sekä Itägöötin että Länsigöötin vanhoissa laeissa.

Vanhimmissa sankarirunoissa ja kansantaruissa puhutaan kostosta suoraan *uskonnollisena* velvollisuutena. Ja näin se on mielestäni selitettävä: He tietävät, että suku pitää koossa ja suojelee joukon toisillensa rakkaita henkilöjä; he tuntevat, että he yhdistäen ja suojeellen sukulaisiansa, seisovat kehityksessä korkeammalla kuin eläimet, joille on kallis vaan oma henki, jotka raatelevat toinen

toisiansa eivätkä kokoontu sukuihin, rakkauden siunausta nauttimaan. Tämä vakaumus heidän tehtävästään on juuri heidän uskontonsa. Ja kun nyt kosto on välttämätön suvun arvon ylläpitämiseksi ja suvun voiman todistamiseksi, niin on selvä, miksi se kuuluu heidän uskontoonsa. Ja selvä on myöskin, että kun uusi aika tekee näitä uskonnollisia tunteita vastaan ensimmäisiä hyökkäyksiänsä, niin loukkaa se aluksi heidän "pyhimpiä tunteitansa". Heidän koko runous, heidän käsityksensä miehuudesta, urhoollisuudesta, jaloudesta, kaikki tulee loukatuksi. Ja vihdoinkin tulevat loukatuiksi vanhat sukujen jumalat, jotka ovat heitä suojelleet ja jotka ovat kasvaneet kiinni heidän kotiliesiinsä. Heille on käsittämätön ja vastenmielinen se *yksi* jumala, joka uuden opin mukaan pitäisi olla sama keskenään vihamielisillekin suvuille ja joka siis käskee rakastamaan sitä, mitä on ennen vihattu.

Tämä on pakanuuden taistelua orastavaa yhteiskuntavaltaa vastaan, jonka huippuun on asettunut kristitty kirkko. Valtiollisesti tämä on *yhden* kuninkaan taistelu *monia* kuninkaita vastaan, jotka eivät ole mitään muuta kuin eri sukujen päällikköjä.

Yksi kuningas huutaa kaikille suvuille yhtäaikaan: tunnustakaa minut ja luopukaa omasta erikoisesta kuninkaastanne, minä lupaan teille lepoa alituisista sodista, minulla on omat mieheni, ja meidän ainoa tehtävämme on taistella teidän rauhanne puolesta, meidän valamme teille on rauhanvala (*konongs edsöre*).

Ja vanha usko vähitellen horjahtaa. Kuninkaan aate saa innokkaita puoltajia. Uusi usko ja uusi jumala voittavat alaa, ja sukuankarit — nuo entisyyden ihmisrotuiset jumalat — ovat pian vaan muinaistarustoa.

Tämä taistelu sukuvallan ja yhteiskuntavallan välillä ei ole suinkaan ainoastaan taistelua, ja vielä vähemmän ainoastaan fyysillistä taistelua. Huomattava on, että ylimeno pakanuudesta uuteen jumaluusoppiin tapahtuu ihmisten sydämissä, niin että se muodostuu henkiseksi taisteluksi samassa ihmisessä, joka vaan siirtyy yhdestä kehityskannasta toiseen. Hänen täytyy unohtaa vihansa vierasta sukua vastaan ja suostua sen kanssa yhteistoimintaan. Tätä ylimenoa taluttaa kaiken aikaa yhteisen hyödyn tietoisuus; varsinainen ylimeno siis tapahtuukin rauhallista tietä ja fyysillinen taistelu muuttuu yhä enemmän vaan taisteluksi siitä, kuka saisi olla tuona yhtenä kuninkaana, s.o., voimistuvan yhteiskuntavallan johdossa.

Yhteiskuntavaltalta, joka orasteli alussa hyvin heikkona, eikä suinkaan jaksanut eikä pyrkinytkään voittamaan mahtavia sukuetuja, sai kasvavaa elinvoimaa tuosta loppumattomasta lähteestä: se asettui palvelemaan *kaikkien* etuja. Niinpä se aluksi otti tehtäväkseen auttaa kustajaa hänen työssään. Se tunnusti alussa täydellisesti yksityisen kosto-oikeuden. Kokoamalla vanhoja tapoja ja kirjoittamalla ne runomuodossa muistiin tahdottiin ensin vaan ikäänkuin neuvoa nuoria ja tietämättömiä, miten kosto on suoritettava ja ketä vastaan ohjattava, että tapa tulisi kaikessa kunniassansa noudatetuksi. "Jos niin pahasti käy" — neuvotaan esimerkiksi vanhassa Gottlannin laissa, — "että mies tappaa toisen, silloin paetkoon hänen kanssaan isä, poika ja veli, tai, jos näitä ei ole, olkoot lähimmät sukulaiset hänen kanssaan pakosalla neljänkymmenen yön kestäessä." Mutta samalla kuin siinä sanotaan ketkä kaikki paetkoot, samalla siinä näkyy selvä yritys rajoittaa kosto-oikeutta ja sanoa: kaukaisempiin sukulaisiin älköön kajottako. Niinikään nuo näöltään viattomat sanat, "neljänkymmenen yön kestäessä" oikeastaan sanovat: jollet sen ajan kuluessa heitä kostanut, niin et saa kostaa ollenkaan. Ja kun kuningas 13 vuosisadalla on ottanut lopullisesti koko voimallaan tukeakseen yhteishengen ja rauhan etuja, niin julistaa hän lain, että ken kostaa jollekin muulle kuin loukkaajalle itselleen, hän tekee rikoksen kuninkaallista rauhanvalaa vastaan.

Kuningas on menetellyt tässä oman valtansa etuja silmällä pitäen. Se on yhteishenki, joka on luonut käsitteen tuomarin tehtävästä, s.o., niiden tehtävästä, jotka määräävät kuinka kustaja saa menetellä, että häntä hyväksyttäisiin. Ja kuningas nyt ikäänkuin anastaa tämän yhteishengen tuotteen. Hänen valtansa kasvaessa hän tekee itsensä korkeimmaksi tuomariksi ja lain korkeimmaksi valvojaksi, se on, hän sanoo tahtovansa aseilla valvoa, että se mitä yhteishenki (kansankokoukset, käräjät, kirjoitetut lait) pitää oikeana, myöskin tulee varteen otetuksi. Ja ihmiset, jotka olivat ensin hänet valinneet veljenään keskuudestansa, jotka ymmärsivät hänen tehtävänsä ja vapaaehtoisesti, niinkuin sovitun työnjohtajan alaisina, häntä tottelivat, ihmiset, sukupolvien vaihtuessa, vähitellen unohtavat, että se oli heidän omassa sydämessään asuva yhteishenki, joka oli luonut kuninkaan ja että hän siis oli tai ei ollut kuninkaana yksistään heidän omasta tahdostaan. Aavistaen, että uusissa oloissa on jotakin korkeampaa ja jalompaa kuin vanhoissa, alkavat uudet sukupolvet pitää kuningasta jumalan voideltuna eli lähettiläänä, joka heille jakaa ylhäältä saatua siunausta, he alkavat kumartaa kuningasta. Hänen ympärilleen kokoontuu onnenonkijoita, liehakoitsijoita, oman edun pyytäjiä, joille on hyvin tärkeätä, että kuningas tulee niin pyhäksi ja korkeaksi olennoksi kuin mahdollista. Ja näistä hänen ympärillensä kokoontuneista tai sinne pyrkijöistä muodostuu sitten aikain kuluessa se herraluokka, joka ottaa kaiken vallan haltuunsa. Ennen jokaisella suvulla oli mahtavansa, herransa ja patriarkkansa. Nyt voimme ajatella nuo ennen sukuihin lajitellut ihmiset hämmennetyiksi yhteen joukkoon ja sitten vasta kokonaisuutena jätetuiksi jälleen hallitseviin ja hallittuihin.

Tällä kehityksellä on mitä tärkein merkitys rangaistuksen historiassa, eikä sitä mitenkään saa jättää huomioon ottamatta. Aivan niinkuin kuningasvallan juuret unohtuvat, aivan niin unohtuu se seikka, että kaikki tuomiovalta oli olemassa vaan sen vuoksi, että ihmiset vapaaehtoisesti tahtoivat kuulustella toistensa arvostelua, ennenkuin ryhtyivät koston, — että he oman rauhansa nimessä itse kirjoittivat itselleen lain ja asettivat itselleen ylimmän arvostelijan (= kuninkaan). Heiltä unohtuu, että laissa määrätty koston tapa oli olemassa vaan estääkseen ja lieventääkseen kosta ja tarkoitettu käytettäväksi vaan silloin kuin sovintoa ei ollut mahdollista saada aikaan. Ja sen sijaan he alkavat luulla, että se, mikä laissa on kirjoitettu, on jumalasta lähtenyt, kuninkaan ja pappien heille ilmoittama salaisuus. Mooseksen laki saa sijaa pohjoismaiden vanhoissa lakikirjoissa. — Niin vähitellen tässäkin inhimillinen vallanhimoinen käsi ottaa vastaan sen, minkä todellinen jumalan kipinä — kasvava rakkauden tarve ihmisissä — on tuottanut, ja käyttää sitä omiin tarkoituksiinsa. Rangaistuksesta muodostuu suurimmaksi osaksi vaan välikappale, jolla hallitseva luokka (herrat) pitää kurissa hallittuja (palvelijoita, talonpoikia).

Se ylimeno, jolloin yhteiskuntavalta vähitellen ottaa yksityisen kosto-oikeuden omaksi asiakseen, tapahtuu hyvin vähitellen. Eri aikajaksojen lakikirjat näyttävät kuitenkin selvästi sen kehittymisen, Yhteiskuntavalta, jonka alkuperäinen tehtävä rajoittui siihen, että se yleisen rauhan vuoksi vaati rikoksen ensin tutkittavaksi ja toteennäytettäväksi, ennenkuin se myönsi loukatulle oikeuden kosta, oli keskittänyt pyrintönsä siihen, että se aikaansai sovintoja riitaisten välillä. Semmoinen tarkoitus näkyy läpi kaikkien vanhimpain lakien. Siinä on ikäänkuin lakikirjan koko henki, että se sovittaa ja tekee luiksi niitä tapoja, jotka ovat vähin intohimon sekoittamia. Se talionin prinssiippi (silmä silmästä ja hampaasta), jota on luultu huomattavan vanhimmissa laeissa, ei ole vielä ollenkaan kotosin mistään hyvityksen aatteesta, vaan on yksinkertaisesti yritys *lieventää* koston intohimoa ja sanoa: silmästä ei saa ottaa kahta silmää eikä hampaasta kahta hammasta, vaan yhdestä silmästä menköön ainoastaan yksi silmä, — *ellei sovintoa voi aikaansaada*, kuuluu sitten niissä kaikissa yhtäpitävänä perussävelenä. Muutamissa uudemmissa maakuntalaeista on tosin käytetty sanoja, jotka selvästi osottavat olevansa otteita papiston kautta tunnetuksi tulleesta Mooseksen laista. Niinpä esim. Uplannin laissa, MhB XXX. — Sitävastoin ei Göötin laeissa ole vielä jälkeäkään tämmöisestä vaikutuksesta. Mutta Uplannin laissakin lisätään heti (Mhb XXXI), ettei henkeä saa ottaa hengestä, eikä jäsentä jäsenestä, *jos tappaja tai vahingoittaja jaksaa suorittaa sovintosakon tai sen suorittamisesta voi tarjota takuun*. Kaikkien näiden lakien tarkoitus on tyydyttävien sovintosakkojen määrääminen ja jos ne laiksi jotakin tahtovat tehdä, niin ei se ole muuta kuin semmoista, mikä saattaa lieventää intohimoja ja sovittaa riitaisuuksia.

Mutta aivan toinen tuuli puhaltaa jo *maalaissa* (ja kaupunginlaissa), joka on varsinainen kuningasvallan aikaansaama ja noudatettavaksi julistama laki, eikä enää vaan hyvien tapojen muistiinpanokirja, kuten vanhat maakuntalait. Tässä maalaissa on nyt rangaistuksen käsite ensikerran päässyt valtaan. Ja lainsäätäjä on oikeuden nimessä tehnyt selvän poikkeuksen vanhoista tavoista, joiden mukaan rikokset olivat sovittavat. Toisin sanoen, kuninkaallinen valta, joka oli vähitellen muodostunut sekä kirkollisen että maallisen herraluokan tueksi ja etujen valvojaksi ja oli tottunut käyttämään väkivaltaa kapinallisten kukistamiseksi, ei voi antaa käsistään niin hyvää asetta oman valtansa ja merkityksensä tukemiseksi, kuin sille tuotti sen tehtävä yksityisten tekemien rikosten urkkijana ja rankaisijana. Nojautuen kirkon auliisti tarjoomaan apuun ja käyttäen hyväkseen sen jo käsillä olevaa tarkoitukseen sopivaa Mooseksen lakia se nyt julistaa, *jumalallisen oikeuden* nimessä, semmoisen lain, että silmästä *täytyy* ottaa silmä ja hampaasta hampaasta. Tässä laissa kielletään nimenomaan ottamasta sovintosakkoa taposta, ja tehdään laiksi Mooseksen määräys, että henki on otettava hengestä. Kun loukatulla alkujaan oli oikeus itse suorittaa kostonsa ja siis, jos kansankokous tai käräjät hänen kanteensa hyväksyivät, tappaa riitaveljensä, niin oli hänellä myöskin luonnollinen oikeus olla tappamatta häntä ja tyytyä niihin sovintoehtoihin, joita hänelle tarjottiin. Nyt sitävastoin kielletään häneltä oikeus omin käsin panna tuomio täytäntöön ja samalla myöskin sopia. Tuomio on saanut toisen merkityksen; se on pyhä, se on Jumalan käsky. Sinä et saa kosta itse, kosto on Jumalan, siis *me* vaan saamme kosta, jotka panemme toimeen Jumalan tahtoa maan päällä. Se, mitä Jumala käskyy rangaista, sitä ei yksityinen saa antaa anteeksi. Ja niin vihdoinkin perustetaan pyövelin virka, josta vanhat maakuntalait eivät vielä mitään tienneet, panemaan toimeen tätä Jumalan muuttumatonta käskyä.

Tämä pyhä käsky tulee niin omantunnon asiaksi sen ajan hallitsevalle ihmisluokalle, että he eivät näytä voivan kyllin hellästi valvoa sen noudattamista. Teloitus tuhansilla eri lisäyksillä ja muodostuksilla, joita lienevät keksineet jumalan hengen tarkimmat tuntijat, säädetään tähän aikaan kaikellisissa tilapäisissä asetuksissa, kartano-oikeuksissa, sotilasartikkeleissa ja metsästyssäännöissä. Niinpä tämä jumalallinen oikeus vaatii jostakin syystä muun muassa, että mustalainen, joka tavataan valtakunnassa, on tuomittava kuolemaan, vieläpä ilman edelläkäypää oikeudenkäyntiä; sama oikeus vaatii, että kuolemaan on tuomittava se, joka ampuu hirven tai joutsenen, — että täytyy todellakin ihmetellä, mihin hienouksiin asti sen ajan tutkiva henki oli päässyt jumalan hengen ja tahdon tuntemisessa!

Se on kaikille nykyisille ihmisille jo aivan selvää, ettei laissa määrätty rangaistus suinkaan ole jumalan tahdon ilmaus. Me jo voimme verrata vanhaa, ja keskiaikaa toisiinsa ja ymmärtää, että rangaistus on kehittynyt kustosta ja on eroittamattomassa sisällisessä yhteydessä sen kanssa. Me tiedämme, ettei jumalallinen kipinä ollut haettava kustosta, niin että muka kustossa itsessään olisi ollut joku osa jumalallista oikeutta, vaan päinvastoin siitä yhteishengestä, joka koetti sovittaa ja lepyttää ja rajoittaa kustoa. Ja kun väkevät sitten ottivat ajaakseen yhteishengen asiaa ja historiallinen rangaistus syntyi, niin me myöskin nyt tiedämme, ettei sekään sisältänyt mitään jumalallista kipinää, vaan oli ainoastaan välikappaleena, jolla väkevät palvelivat ihmisissä vielä elävää kustotarvetta ja näiden käsityksiä sen välttämättömydestä. Mutta samalla me myöskin voimme entistä selvemmin nähdä, kuinka nämät ulkonaiset historialliset muodostukset merkittävällä, hämmästyttävällä tavalla seuraavat ihmisten sisällisiä sieluelämän liikkeitä. Me näemme, että se suuri henkinen ponnistus, joka tapahtuu ihmisissä heidän siirtyessään sukurakkaudesta kansanrakkauteen (monijumaluudesta kansalliseen yksijumaluuteen) ja jossa päätaistelu on taistelua vihan sammuttamiseksi ja rakkauden laajentamiseksi, heti heijastuu ulkonaisissa oloissa; heti löytyy uusi elämänmuoto, yhteiskunta, joka nyt tarjoutuu ihmisille käytettäväksi, ilman että on kysytty ihmisten omaa kekseliäisyyttä siihen, kaikki ulkonainen siunaus tulee ikäänkuin ulkopuolelta heidän tietoisuuttansa, muotojen loppumattomasta rikkaudesta. Tämä uusi elämänmuoto jääpi ihmisille pysyväiseksi omaisuudeksi, vaikka sisällinen taistelu pysähtyisikin, se on heidän voittomaansa, jota ei heiltä oteta. Kaikki tässä yhteiskunnassa vastaa tarkalleen sitä sisällistä voittoa, joka silloin voitettiin. Ja niin rangaistuskin. Yhteiskunnallinen rangaistus ei ole muuta kuin liiallisesta intohimosta vapautunut kosto.

Mutta ainoastaan unohdus ja tietämättömyys tai, sanotaan suoraan, — oikean jumalan tuntemattomuus — on saattanut meitä pitämään rangaistusta jumalallisen tahdon ilmauksena. Oikean jumalan tunto jo meille opettaa, että rangaistus ei ole suinkaan "se kaikkein jaloin", mikä ei enää voi mädätä multa, vaan että rangaistus niinkuin koko meidän yhteiskuntakin on vaan aikansa palvelullinen siemenen kuori, josta jo uusi itu on täydessä kasvussa.

* * * * *

Meidän on vielä, ennenkuin pääsemme lopputulokseen ja ennenkuin päätämme, mihin suuntaan meidän siis olisi pyrittävä, kysyminen, mitä tieteellä on ollut ja on sanomista rangaistuksen oikeutuksesta ja tarkoituksesta.

Kriminaalinen lakitiede käsittelee rangaistusoppia kahdessa osassa, joista toinen on oppi rangaistuksen historiallisesta kehityksestä ja toinen: oppi rangaistuksen oikeutuksesta ja tarkoituksesta, eli rangaistuksen filosofia. Näitä osia se käsittelee toisistansa aivan erillään, niin ettei niillä ole mitään keskinäisiä yhtymiskohtia. Filosoofinen rangaistusoppi lähtee yksinkertaisesti vaan historiallisesta tosiasiasta. Tiede on tässä niinkuin niin monessa muussa kysymyksessä saanut hakea järjellistä tarkoitusta ja oikeutusta semmoiselle tosiasialle, joka jo on olemassa, joka on historiallisesti eteemme kehittynyt: yhteiskunnallinen rankaisuvalta oikeuslaitokseen, syyttäjineen ja toimeenpanijoineen. Tiede ei ole ottanut tutkiakseen, *onko* rangaistuksella järjellistä tarkoitusta ja *onko* sillä siveellistä oikeutusta. Tiede ottaa vaan tehdäkseen sen siivon palveluksen, että määrittelee, *mikä* rangaistuksen tarkoitus ja oikeutus on.

Tämä vielä nykyisissäkin tutkimuksissa vallitseva apriorinen kanta on selvä jäännös niiltä ajoilta, jolloin kaikkea tieteellistä viljelyä hoitivat kirkon kasvattamat miehet, teologit. Maailman meno, sen historialliset ilmiöt käsitettiin välittömän jumalallisen johdon tuloksiksi. Historiallinen tosiasia, semmoinen kuin yhteiskunnallinen rankaisuvalta, oli historiallinen välttämättömyys, jota vastaan kaikki arvostelu kilpistyi kuin muu uhkamieli Jumalan ikivanhoja lakeja vastaan.

Vanhin tieteellisyyteen vivahtava käsite rangaistuksen oikeusperustuksesta onkin se, että Jumala on pitkittä mutkitta uskonut oman kustovaltansa maallisen esivallan käsiin. Oikeus tuomitessaan rangaistukseen lausuu julki Jumalan tahdon; Tämä näkökanta — niin keskiaikainen kuin se muuten onkin — on siltä merkittävä, että se on ainoa niin sanottujen rankaisuopinteorioiden joukossa, joka rehellisesti ottaa lausuakseen jotakin yhteiskunnallisen rangaistuksen oikeutuksesta. Rangaistus on oikeutettu, koska se muka on Jumalan tahto. Ja vaikka nykyiset tieteelliset tutkimukset ovat jo aikoja sitten jättäneet tuon opin lapsekkaat todistuskappaleet, näyttää se vielä yhä pohjustuvan rahvaan suuren enemmistön mielipiteitä. Se on yhä vielä kirkonkin opetuksen perustuksena, ja — mikä merkittävintä — se hämmöittää usean uusimmankin teorian pohjalta, jotka tarkasti karttavat kysymystä rangaistuksen oikeutuksesta ja tyytyvät määrittelemään vaan sen yhteiskunnallista tarkoitusta.

Mahdollisen eksymisen välttämiseksi minun täytyy vaivata lukijaa tekemään lyhyen katsahduksen tärkeimpiin tieteellisiin rankaisu-oikeudenteorioihin.

Näistä on vanhin n.s. *peloitusteoria*, jonka mukaan rangaistuksen tarkoitus on olla peloituksena niille, jotka mahdollisesti vastaisuudessa aikoisivat rikokseen ryhtyä. Samalla on rangaistuksen tarkoitus esiintyä jonkinlaisena lainopetuksena raa'alle, tietämättömälle rahvaalle. Kun rikkoja vedetään hirteen,

niin sillä tahdotaan vaan sanoa muille: katsokaa kuinka käy jollei pysy siivolla! Yhteiskunta saattoi siis olla melkein kiitollinen rikkojalle, joka oli antanut sille niin hyvän tilaisuuden teroittaa lain ankaruutta kansalaisten mieleen. Yksityinen oli vaan välikappaleena. Tutkimuksen tarkkuus ja rangaistuksen oikeudenmukaisuus olivatkin senvuoksi sivuasioita. Pääasia oli kauhun herättäminen yleisöön. Ja kun rikokset eivät ottaneet vähetäkseen, oli luonnollista, että rangaistukset pyrkivät käymään yhä julmemmiksi, kunnes ne vihdoin saavuttivat hirvittävän huippunsa ja säälivälle ihmiskunnalle siten todistivat koko teorian mahdottomuuden. — Kuuluisa lainoppinut Feuerbach on kuitenkin koettanut kehittää tätä teoriaa ja on se semmoisena saanut nimekseen *psykologisen pakotuksen teoria*. Peloitusteorian julmuutta on hän tahtonut laimentaa ja koettanut yksilölle antaa persoonallisuuden arvoa siten, että on selittänyt rangaistuksen suoraan rangaistuakin tarkoittavan. Tämän teorian mukaan ei rangaistuksen itse toimeenpaneminen vaan sen lainuhka pitäisi pelottaa rikoksenteosta, Feuerbach siis edellyttää yhtä suurta laintuntemista rikokseen taipuvilta rahvasjoukoilta kuin peloitusteoria oli edellyttänyt niiltä sen tuntemattomuutta. Jokainen huolimatta lainuhasta tehty rikos todistaa kuitenkin tämmöisen psykologisen pakotuksen mahdottomuutta. Ja jos peloitusteoria oli vienyt rangaistuksen toimeenpanon julmuuteen, niin viehän tämä taas itse lainsäädäntöä yhä kovempiin ja peloittavampiin rangaistus-uhkauksiin.

Vaikka tiede onkin hylännyt nämä molemmat teoriat, ovat ne kumminkin hyvin tärkeitä sen vuoksi, että niitä yhä vieläkin käytetään ei-juristein kesken todistettaessa rangaistuksen välttämättömyyttä. Näissä piireissä ollaan sitä varmaa vakaumusta, että, jos rangaistuksen peloittavuus laimennettaisiin tai kokonaan poistettaisiin, siitä olisi seurauksena maailman täytyminen rikoksilla äyräitensä myöten. Kriminaalinen psykologia on sitävastoin jo aikoja päässyt tuosta harhaluulosta ja tullut siihen vakaumukseen, että tavallista ihmistä estää rikoksenteosta hänen siveellinen pohjansa eikä suinkaan rangaistuksen pelko; mutta myöskin, että julman rangaistuksen näkeminen tai ankaran lain rangaistusuhka ei voi vähimmässäkään määrässä laimentaa turmeltuneen ihmisen rikoksellista taipumusta. Se opettaa vaan hänelle, kuinka vaarallista on joutua poliisin kynsiin ja kuinka tärkeätä on noudattaa viekkautta ja salaisuutta, ja käyttää hyväkseen mustinta pimeyttä. Mutta pahaa tappamaan tai edes missään määrin vähemmäksi silittämään se ei pysty.

Bauerin kokoonpanema n.s. *varoitusteoria*, joka on vaan edellisten muodostamisella syntynyt, samaten kuin Grolmanin ja Tittmanin *preventsiooniteoria* ovat molemmat vähäpätöisempiä, eivätkä kestä mitään tieteellistä arvostelua.

Paljo suurempi merkitys on niin sanotulla *hätävarjelus- eli puolustusteorialla*, joka näkee rikoksessa ainakin välillisen hyökkäyksen valtion olemassaoloa vastaan. Tämän teorian kehittäjä on Martin. Sen edustajia ovat myöskin ranskalaiset Rossi, Ortolan, Franck, sekä italialaiset Carmignuani ja Carrara. Sitä paitsi taipuvat nykyiset italialaiset antropologit samaan suuntaan, Niinikään on ei-juristien joukossa tämä näkökanta voittanut suurta alaa. Siihen vetoavat tavallisesti ne, jotka ovat huomanneet peloitusteorian heikkouden. "Onhan yhteiskunnalla toki oikeus puolustaa itseänsä!" sanotaan. Ja niin sanoo teoriakin: rangaistus on yhteiskunnan hätävarjelus. — Mutta sanovathan kaikkien kansain lait, että rangaista voi vasta sitten kuin rikos s.o. hyökkäys yhteiskuntaa vastaan jo on tapahtunut, laillisesti tutkittu ja toteen näytetty. Mitä voi sanoa semmoisesta hätävarjeluksesta, joka on tapahtunut vasta hyökkäyksen jälkeen? Jos tahtoisivat tätä teoriaa johdonmukaisesti seurata, niin pitäisi rangaista ennen kuin rikos on tehty. Jos taas tarkoitetaan puolustaamista rikoksen uusimista vastaan, niin tietää jokainen poliisi ja jokainen tuomari, että rikosten uusijat juuri tuottavatkin heille tekemistä, jotavastoin ensikertalaisia esiintyy verrattain harvoin. Rangaistus ei siis ole vaikuttanut uusimista vastaan. Antropologit pitävät näitä uusijoita parantumattomina sairaina, hekin puhuvat yhteiskunnan itsepuolustus-oikeudesta, mutta hylkäävät täydellä syyllä rangaistuksen puolustuskeinona, rahantekijät ja muut vaaralliset henkilöt olisivat vaan pidettävät erillään (s.o. vangittuina). — Mutta jos kaikkien rangaistuslajien sijaan käytettäisiin vankeutta, ja jos sinne kerättäisiin kaikki vaaralliset ihmiset, voisi olla, että puolet yhteiskuntaa näin vähitellen siirtyisi toisen puolen elätettäväksi. Tämä tietysti veisi siihen keinoon, että vangitulta alettaisiin kaikin tavoin kasvatella, jotta niitä voisi jälleen päästää vapaiksi ja itse itseänsä elättämään. Mutta näinhän tullaan vaan kiertotietä siihen johtopäätökseen, että yhteiskunta paraiten pääsisi rikoksista, jos se rangaistusten sijaan panisi kaikki voimansa jäsentensä siveelliseen kasvattamiseen.

Ei, — Tämä siis ei kelpaa. Rangaistus on pitkän historiallisen kehityksen tuote. Se on siis välttämättömyys. Ja sillä täytyy olla oikeutuksensa filosofiseltakin kannalta.

Maailman suurin loogikeri, Immanuel Kant, on lausunut sivumennen mielipiteensä tästäkin asiasta. Kysykäämme hänen ajatustaan. — Hän hylkää jyrkästi kaikki nuo relatiiviset tarkoitusteoriat, joiden mukaan rangaista pitää vaan sen vuoksi, että yhteiskunnallinen etu sitä vaatii, — hylkää siihen määrään, että sanoo: jos yhteiskunta kaikkien jäsentensä yhteisestä suostumuksesta päättäisi heti hajaantua, niin pitäisi sittenkin vankeudessa oleva murhaaja ensin hirtettämän. Jos ihmistä sitävastoin käytetään vaan välikappaleena vissien yhteiskunnallisten tarkoitusten saavuttamiseksi, niin on se väärin; sillä se sotii hänen synnynnäisen persoonallisuutensa arvoa vastaan. Rangaistava on vaan

yksistään sentähden että on rikottu. Ei enempää eikä vähempää. Se on siveellinen, apriorinen postulaatti eli vaatimus. Se on kategorinen imperatiivi j.n.e. yhä tunnettuun Kantin ajatustapaan. — Minä puolestani ihmettelen Kantin neroa ja ajatuksen kirkkautta tässä juuri sentähden, että hän ei ole voinut muuta sanoa yhteiskunnallisen rangaistuksen oikeuttamiseksi. Usein syvin viisaustieto läheisimmin lähestyy tavallisen ihmisen ajatustapaa. Jos semmoiselta kysyt: miksi rangaistaan, eikä hän vielä ole ennättänyt luomaan itselleen tieteellisyyteen vivahtavaa vakaumusta, vastaa hän häikäilemättä: siksi että on rikottu! — Tämä onkin epäilemättä viisainta mitä rikoksen ja rangaistuksen keskinäisestä suhteesta on voitu sanoa. Rangaistus perustuu siinä itse rikokseen eikä mihinkään ulkopuoliseen tarkoitukseen. Mutta toinen asia on, että kysymyksen ydin jää sittenkin koskemattomaksi: mikä oikeuttaa yhteiskuntaa rangaistusta käyttämään?

Toinen suuri ajattelija, Hegel, on antanut asiasta myöskin lausuntonsa, vähän toiselta kannalta, mutta muuten aivan samaan suuntaan menevän ja yhtä teräväjärkisen. Jos koetamme tunkeutua hänen ajatusjärjestelmänsä labyrinttiin, jos riisumme hänen kirjavapukuiset abstraktiset käsitteensä, niin näemme taaskin edessämme ihkasan alastomana mitä tavallisimman, jokapäiväisimmän järjennietelmän. Hegelin ajatus on — kuten tunnettu — että oikeuden kieltämys, vääryys, täytyy tulla rangaistuksen (se on: itsessään samallaisen oikeuden kieltämyksen eli vääryyden) kautta jälleen kielletyksi. Niinkuin miinus, joka miinuksella kerrottuna antaa plus. Mutta tämä kuuluu tavallisessa puheessa: paha on pahalla kostettava! Toisin sanoen: julkisessa oikeudessa noudatetaan toista lakia kuin se, minkä siveellisyys määrää: että nimittäin paha on hyvällä kostettava. Siinä kohden on Hegel sanonut yksinkertaisen totuuden. Yhteiskunnallinen rangaistus todistaa todellakin päivän selvästi, että oikeudenkäytellyssä noudatetaan edellistä eikä jälkimmäistä lakia. Ja Hegelkään ei ole muuta sanonut kuin että niin on ja että niin siis täytyykin olla.

Kun tuo talionin laki: "silmä silmästä ja hammas hampaasta" ei kuitenkaan ota lukuun kuin ulkopuolista rikoksen vaikutusta, ja kun sen sovittaminen ei kaikissa tapauksissa ole mahdollinenkaan, jääpi sekä Kantin että Hegelin mukaan yhteiskunnan tehtäväksi löytää se rangaistuksen mitta, joka perustuu oikeellisuuteen (Gerechtigkeit, rättvisa) s.o. vastaa kussakin tapauksessa rikoksentehtäjän syyllisyyden astetta.

Oikeellisuuden jalo mutta tässä tapauksessa hämärä käsite on muutamien uusimpien tiedemiesten silmiin niin kirkkaana heijastanut, että se on avannut heille tien aivan uusiin teorioihin. Nämätkin pyrkivät olemaan niin sanottuja ahsoluutisia, s.o. perustaa rangaistuksen siveelliseen välttämättömyyteen. Ne voisi sanoa yhteisellä nimellä *oikeellisuusteorioiksi*. "Rangaistus on oikeellisuuden vaatima teko. Yhteiskunta tarkoittaa rangaistuksellaan harjoittaa ja jakaa oikeellisuutta, s.o. palkita kukin sillä mikä hänelle tulee." Kummallisia, usein naurettavia tieteellisiä kiertokulkuja saa siellä tallustella. Vastausta haetaan innolla ja kumminkin tuntuu joka askeleella kuin ei oltaisi selvillä, mistä kysymyskään on.

Oikeellisuuden periaate on, *silloin kuin rangaistaan*, hyvin välttämätön, mutta sillä ei ole mitään tekemistä kysymyksen kanssa, jos kysymys nimittäin on siitä, mikä oikeuttaa itse rangaistuksen.

Oikeellisuus on jo lapsille hyvin tunnettu käsite. Heillä on aina paljon tekemistä isän ja äidin oikeellisuuden kanssa. Mutta ei heillä silloin ole mitään tekemistä sen kysymyksen kanssa onko itse rangaistus oikeutettu vai ei. He uskovat sisässään, että se, mitä isä tai äiti heille tekee, sen he tekevät oikein. Ja nyt he eivät vaadi mitään muuta kuin että heille tässä oikeudenjaossa tapahtuisi myöskin *oikeellisuus* (Gerechtigkeit, rättvisa), s.o., kun Pekkaa tukistettiin, niin vaatii hän, että Mattiakin samasta teosta tukistettaisiin, aivan niinkuin sama Pekka vaatii vehnästä sen vuoksi, että Matillekin annettiin vehnänen.

Jos me aikaihmiset sanomme, että rangaistus on välttämätön *oikeellisuuden* perustuksella, niin emme mekään silloin ollenkaan puhu siitä, onko rangaistus oikeutettu ja mikä sen oikeuttaa; aivan samaten kuin lapsi ei kysy onko itse tukistus oikeutettu vai ei. Me ainoastaan sanomme, että B:tä täytyy rangaista sen vuoksi, että A:takin on samasta teosta rangaistu.

Mutta jos me, viitsimättä tarkemmin ajatella, sekoitamme kaikki käsityksemme niin, että sanomme: oikeellisuus (rättvisa) vaatii, että B rangaistaan senvuoksi, että hän on tehnyt rikoksen, — niin silloin me väitämme jo ihan toista asiaa; me väitämme, että meillä on synnynnäinen oikeus tuomita ja rangaista niitä, joita me pidämme pahoina. Toisin sanoen: että jumala rankaisee meidän kauttamme. Eikä auta ollenkaan, että me koetamme salata tätä palausta vanhimpaan kaikista teorioista, sanomalla, että muka oikeellisuus tässä "asuu rangaistuksessa itsessään", että meidän "tietoisuutemme vaatii rangaistusta sovintouhrina oikeellisuudelle", ja muuta semmoista. Tuo oikeellisuuden harjoitus oikeellisuuden nimessä pysyy sinä samana teoriana, kuin se, mihin ihmiset ensimmäiseksi turvautuivat hakiessaan järjen oikeutusta historialliselle tosiasialle: heidän omalle rankaisuvallalleen, tuomareilleen, syyttäjilleen, vankiloilleen ja piinahuoneilleen.

Tämä oikeellisuuden teoria nyt on se, joka tietysti jyrkimmästi asettuu kaikkia tarkoitusteorioja

vastaan. Sillä se vaatii rangaistuksen määrääjäksi ainoastaan oikeellisuuden. Niin että vaikka olisi kuinka tarpeellista rangaistuksella esimerkiksi pelottaa pahantekijää, ja oikeellisuus ei vaatisi muuta kuin aivan mitätöntä rangaistusta, niin tietysti pelottaminen ei voi eikä saa tulla ollenkaan kysymykseen. Samaten jos olisi tarpeellista pahantekijän parantamista varten säätää teolle niin vähäinen rangaistus kuin suinkin, niin tällöinen motiivi ei saisi ollenkaan tulla kysymykseen, sillä se täydellisesti kumoo oikeellisuuden periaatteen.

Mutta mitäs tapahtuu tieteessä? — Juuri nämä vastakohtaiset ainekset yhdistetäänkin yhdeksi ja kummallisen kiertelemisen kautta, päästään uudelle pelastuksen saarelle. Syntyy uusi teoria: *välitysteoria*, joka tekee mahdolliseksi käyttää hyväkseen kaikkea, mitä rangaistuksen oikeuttamiseksi koskaan on sanottu. Äsken juuri saatiin loistavalla tavalla todistetuksi, että rangaistuksen perustus ei ole missään yhteiskunnallisen hyödyn näkökannassa, vaan sen sisällisessä oikeellisuudessa; ja todistuskappaleet olivat todellakin niin päteviä, että kaikilta noilta tarkoitusteorioilta kerrassaan katkesi pää. Mutta sitten itse oikeellisuuden periaate rupesi horjahtelemaan, jos sitä syvemältä tutki. Yhdeltä puolen se vei takasin jumaluuteen, joka oli jo voitettu kanta, ja josta tahdottiin päästä. Jos taas kokonaan tämän kannan heitti, niin vei oikeellisuuden periaate pois jumaluudesta, kovin lähelle inhimillisyyttä ja rupesi viemään rangaistuksen historiallista syntyperää, kosta kohden. Sillä sanoa rangaistuksesta että se on *oikeudenmukainen hyvyys* (rättvis vedergällning) mitä se on muuta kuin sanoa, että rangaistus on se kosto, joka on oikeudenmukainen? Entä jos ei mikään kosto ole oikeudenmukainen! — Kun siis tämä oikeellisuuden periaate, paitsi sitä että se on lainsäädännössä mahdoton toteuttaa, koska ei voida löytää sitä varten välttämätöntä mittapuuta, itsessäänkin kantaa horjuvaisuuden siemenen, niin pian kaduttiin, että nuo tarkoitusteoriat olivat noin vaan mitättömiksi julistetut. Ja nyt ei muuta kuin yhdistettiin ne pönkäksi oikeellisuuden periaatteelle. "Rangaistuksen perustus tosin on oikeellisuus, — sanotaan nyt, — mutta siitä huolimatta, sen tarkoitus on myöskin palvella yhteiskunnallista hyötyä, sen täytyy pelottaa, sen täytyy suojella, sen täytyy olla psykologisena esteenä, sen täytyy parantaa ja niin edespäin." Ja keino, jolla tämä saavutetaan on muka se, että näiden tarkoitusten täytyy vaikuttaa rangaistuksen itse *mittaan* eli määrään. Oikeellisuus määrätköön ainoastaan rangaistuksen lajin ja sen rajat, joita ylempiä tai alemmaksi se ei saa mennä.

Mitä tämä on? Vedetäänkö meitä nokasta? Tahdotaanko järki parka välttämättä sekottaa puuroksi, jotta sitä sitten voi mielin määrin hämmennellä? Eikö rangaistuksen mitta ole sama kuin sen suuruus? Eikö oikeellisuuden pitänyt olla vaakana juuri rangaistuksen suuruudelle? Ja nyt oikeellisuus luopuu juuri tästä punnitsemisen tehtävästään ja jättää sen toisten näkökantaan ratkaistavaksi! Vai onko todella tarkoitus, että nämä näkökannat oikeellisuuden *ohella* vaikuttaisivat rangaistuksen mittaan? Kaksi henkilöä on julkisesti pilkannut jumalaa, josta rikoksesta meidän lakimme määrää rangaistukseksi kuritushuonetta korkeintaan 4 vuotta (tai sitten vankeutta). Ottaen lukuun pelotusnäkökunnan tuomari nyt määrää toiselle näistä henkilöistä, jonka pilkkaa hän pitää yhteiskunnalle vaarallisena, 4 vuotta kuritushuonetta, ja toiselle, jonka pilkka on vaaraton, ainoastaan 1 vuoden vankeutta. Ottaen lukuun parannusnäkökannan hän tahtoi määrätä edelliselle 1 vuoden vankeutta, koska 4 vuoden kuritushuone varmaan olisi nuorelle rikosentekijälle siveelliseksi vahingoksi; jälkimmäiselle taas hän määräisi 4 vuoden kuritushuonetta, koska tämä paatunut henkilö hänen mielestään ei paranisi 1 vuoden vankeudella. Mutta mihin oikeellisuus tällöin joutuu, joka tuomarin mielestä ehdottomasti vaatii yhtä suurta rangaistusta kummallekin?

Kuinka on selitettävä se merkillinen seikka, että vaikka yksi tieteilijä todistaa, että rangaistus ei ole omiansa pelottamaan rikoksesta, ei suojelemaan yhteiskuntaa siitä, eikä parantamaan itse rikosentekijää, ja vaikka kaikkien muiden tiedemiesten täytyy siihen myöntyä, niin kuitenkin päästään kiertelemällä semmoiseen johtopäätökseen, että rangaistus sekä pelottaa rikoksesta että parantaa rikosentekijää niinpian kuin oikeellisuus julistetaan rangaistuksen filosoofilliseksi perustukseksi?

Sillä miksi tiede on hylännyt esimerkiksi parannusteorian? Jos meillä olisi se suloinen kokemus, että rikosentekijät säännöllisesti parantuvat kärsittyänsä rangaistuksen, niin olisimmeko silloin hylännyt tämän teorian? etsisimmeko me silloin enään rangaistuksen filosoofista oikeutusta? Emmekö me päinvastoin tyyntyisi tieteellisessä kuumeessamme, ja sanoisi, että rangaistuksen siunattu seuraus itse oikeuttaa rangaistuksen. Mutta nyt me olemme hylänneet parannusteorian. Ja tietysti sen vuoksi, että me tiedämme, että meidän kuritushuoneemme ja vankeutemme yhtä usein pilaavat ihmisiä kuin parantavat.

Kuinka rangaistus siis voisi yhtäkkiä muuttua parannusta tuottavaksi, jos se yhdistettäisiin sivutarkoitukseksi jonkun absoluuttisen teorian rinnalle? Eihän hyöty, joka on todistettu mitättömäksi, voi saada jälleen merkitystä sillä, että se muutetaan päätarkoituksesta sivutarkoitukseksi! — —

Relatiivisista eli tarkoitusteorioista on tuo *parannusteoria*, jonka mukaan rangaistuksen tarkoitus on vaikuttaa henkistä parannusta rikosentekijässä, saanut aikaan suuria mullistuksia vankeuslaitoksen alalla. Sillä se itse asiassa ei ole mikään teoria, joka hakisi oikeutusta rangaistukselle, vaan se on pyrkimys ihan uuteen suuntaan. Se on merkinä, että itu on jo eroittunut siemenestä ja pyrkii valoa

kohden ja että yhteiskunnallinen rangaistus on kohta multana meidän allamme.

Täytyy vaan vielä ottaa viimeinen askel ja tunnustaa, että jos todella on kysymys vaan rikosentekijän parantamisesta, niin on koko tuo rangaistuksen käsite aivan turha aines tässä asiassa. Jos vankiloista on muodostettava kasvatuslaitoksia, niin niistä on poistettava kaikki, mikä muistuttaa rangaistusta ja kosta yhteiskunnan puolelta, sillä ne ovat muutettavat armahduslaitoksiksi, joissa yhteiskunta on tilaisuudessa korjaamaan ja sovittamaan kaikki omat erehdyksensä, laiminlyöntinsä ja loukkauksensa *oikeellisuutta* vastaan jäsentensä aineellisessa ja henkisessä palvelemisessa.

Niinkauan kuin parannusteoria pitää kiinni rangaistuksesta, on se lapsellisin kaikista teorioista. Sillä se jättää todistamatta, minkätähden on välttämättä rangaistusta kaikissa tapauksissa käytettävä parannuskeinona, minkä tähden rangaistusta määräävät tuomarit eivätkä kasvattajat ja minkätähden rangaistuksen pituus riippuu rikoksen laadusta ja lain määräyksistä eikä rikoksellisen parantumisesta.

Jos vanhemmat rankaisevat lastaan, niin he sitä tekevät todella kasvattamisen aikomuksessa. Ja tältä kannalta katsoen saammekin hakea lähempää vastausta kysymykseen kasvatusopin alalta, — Mitä tarkoittaa rangaistus sen mukaan? — Tietysti lapsen parantumista. — Ja mikä oikeuttaa rangaistuksen? — Tietysti se, että rankaisija on vanhempi ihminen, jonka otaksutaan voivan päättää, mikä kasvatettavalle parasta on. — Kasvatuskeinona useat pedagogit hyväksyvät ruumiillisenkin rangaistuksen, jos se näin tapahtuu sisällisen *rakkauden vaikuttimesta*, jos sitä käytettäessä noudatetaan ehdotonta mielenrenteyttä, joka muodostaa ehdon *sine qua non*.

Käytännöllinen elämä kulkee kumminkin omaa kulkuansa ja teoriat tulevat tässäkin vasta perässä, — Kokemus näet osottaa yhdeltä puolen, että vanhemmat ryhtyvät rankaisijan tehtävään melkein poikkeuksetta sisällisestä vihastuksesta, ja toiselta puolen, että kun joku kuje sattumalta ei olekaan herättänyt heidän vihastustaan, rangaistuskin jää antamatta. Semmoinen se on käytännössä rakkauden ja oikeellisuuden laita. Sentähden on jo pedagogienkin joukossa kuuluisia opettajia, jotka kokonaan kieltävät rangaistuksen kasvatuskeinona, koska teoriat tekevät välttämättömäksi ehdoksi sen, mikä käytännössä on mahdottomuus.

Kasvatusopin teorioja saanemme kumminkin kiittää vaikutuksesta yleiseen mielipiteeseen. Niinpä on ainakin ruumiillisen rangaistuksen käyttäminen saatu poistetuksi monesta kohden, missä sitä ennen on kasvatuskeinona käytetty. Yleinen mielipide ei usko enää ruumiillista kuritusta vieraan holhojan, ei mestarin, ei isännän eikä edes koulunopettajankaan käsiin, koska se tällöin ei katso olevan kyllin varmoja takeita siihen, että *rangaistus aina tapahtuisi rakkauden vaikuttimesta*.

Mutta kaikki eivät hyväksy näitä rangaistusoikeuden rajoituksia.

Niitä on paljon, jotka eivät ole myötätuntoisella mielellä nähneet kuritusoikeuden rajoittumista melkein yksistään kodin piiriin. He eivät pane suurta lukua siihen, kiukustako vai rakkaudesta kurittaja tarttuu piiskaansa. He tietävät vaan, että rangaistus pelottaa pahastateosta ja teroittaa rankaisijan tahdon vaikuttavalla tavalla rangaistun mieleen.

He ajattelevat yhteiskunnallisestakin rangaistuksesta melkein samalla tavalla: Miksi vajoutua aina syviin mietelmiin ja hakea vastausta niin kaukaa? Miksi emme voisi ajatella yhteiskunnan henkeä vanhaksi, hymyileväksi harmaapää ukoksi, joka tosin ankarastikin kurittelee ajattelemattomia ja kevytmielisiä lapsiansa, mutta sillä tarkoittaa vaan kaikkien yhteistä parasta ja onnea.

Mutta tämä sovinnollinen ajatus voi lähemmin tarkastettuna pahasti horjahtua.

Ensiksi:

Koko tuo kuva harmaapää ukosta menee palasiksi, kun ajattelemme samaa yhteiskuntaa toimivana muilla aloilla. Monessa kohdin se osottaa näet täyttä kypsymättömyyttä jäsentensä hoidossa. Sillä näyttää olevan niin perin vähän oman itsensä määräämiskykyä, että sitä pikemmin voisi verrata vasta syntyneeseen olentoon, joka silmät ummessa ja vielä aivan sokeana haparoipi eteenpäin. Puhumattakaan sen kykenemättömyydestä varallisuuden tasaisempaan jakamiseen jäsentensä kesken, mainitsen esimerkiksi vaan sen vasta alkanutta taistelua viinan valmistusta vastaan. Se on yhä pakotettu muutamille jäsenilleen pitämään auki tuota rikastumisen uhkuvaa lähdettä ja näkemään, kuinka siitä leviävään paheeseen sortuu laumoittain yhteiskunnan tarpeellisimpia työmiehiä, tietäen sen ohella että 3/4 kaikista rikoksista on saman viinan tuotteita. Jos se ei pysty keksimään esteitä sille tosiasialle, että yhdet sen jäsenistä nääntyvät nälkään silloin kuin toiset lennättelevät samppanjan korkkeja, että yhdet eivät voi saada osaa sivistyksen hedelmistä, vaikka kuinka ahkeroisivat, silloinkuin toiset eivät tiedä, mihin niitä enää käyttäisivät, — niin kuinka pystyy silloin tämä kapalostaan heräävä yhteiskunta punnitsemaan jäsentensä tekoja oikeellisuuden mittakaavalla ja kasvattamisen aikomuksessa ottamaan heitä kurittaaksensa?

Ja toiseksi:

Jos yhteiskunta tarkoittaisi rangaistuksellaan vaan jäsentensä isällistä kurittamista, mistä tulisi tuo kolkon sovittamattomuuden leima, joka lepää kaikissa sen ankarammissa rangaistuksissa? — —

Ei. Meidän täytyy jo ymmärtää, ettei yhteiskunnallinen rangaistus ole mikään kasvatukseen eikä ole niissä tarkoituksissa syntynyt. Meidän täytyy ymmärtää, että kuritushuoneet, linnat, vankilat ja mestaukset ovat seurauksia meidän vanhasta kostonhimostamme. Meidän kostonhimomme yksin puhuu rangaistuksessa. Muinoin me vaadimme saada tappaa sen, joka oli murhannut jonkun läheisen ystävämmme, nyt me emme sitä saa tehdä, vaan sen tekee yhteiskunta. Muinoin me itse kostonhimomme sille, joka oli tahtonut ryöstää meitä, nyt suorittaa koston yhteiskunta ja sulkee hänet kuudeksi vuodeksi kuritushuoneeseen. Ennen me saimme itse armahtaa rikoksentehtäjä, nyt emme sitä saa, vaan armahtaa toinen meidän puolestamme. Me olemme itse läänittäneet koston-oikeuden yhteiskunnalle, ja meidän omat kostonhimomme ovat synnyttäneet koko sen rankaisuvallan.

Nyt olemme tulleet siihen omituiseen tilaan, että meidän kostonhimomme ja kostonhalumme ovat aikojen kuluessa kokonaan talttuneet. Ja ne ovat talttuneet juuri sen vuoksi, että yhteiskunta niin kauan aikaa ei ole sallinut meidän itsen harjoittaa kostonhimoa. Mutta jos niin on, niin kenenkä tahtoon yhteiskunnallinen rankaisuvalta sitten enää perustuu? Yksinhän se on jäänyt ja omin päin suorittelee kuritushuonerangaistuksiaan ja mestauksiaan. Sillä eihän meistä ole enää ketään, joka kostonhimon lähimmäistään tappamalla hänet tai panemalla vuosikausiksi vankeuteen. Jos meillä käväseekin sydämissä vielä kostonhimon tunteita, niin ainoastaan ensi kiivastuksessa; me lepymme tuossa tuokiassa ja olemme valmiit antamaan anteeksi kaikki. Meillä on koko kostonhimon tunteesta vaan sen verran jäljellä, että kun kysytään, mikä rangaistuksen oikeuttaa, niin me vaivalla kaivamme sen esille ja sanomme: minulla on sydämissäni se tunne, se hyvityksen vaatimus, joka oikeuttaa rangaistuksen.

Mutta jos nyt kostonhimon on ollut rangaistuksen ainoa perustus, niin mitä sitten on koko tuo rangaistusopin filosofia, joka ei lakkaa ponnistamasta ja väsymättä hakee syvempää oikeutusta ja tarkoitusta yhteiskunnan rankaisuvallalle?

Se on se vielä meidänkin aikamme spekulatiivisissa tieteissä esiintyvä valtava erehdys, että se mikä on historiallisesti eteemme kehittynyt on elämällemme jotakin välttämätöntä, jotakin, jota vaatii korkein siveellinen laki.

Me tieteilemme aina siitä, mitä me edeltäpäin uskomme. Ja me uskomme aina siihen, mitä luulemme itsellemme hyödyllisimmäksi.

Kun me muutama vuosisata sitten uskoimme ulkonaiseen jumalaan, jonka arvelimme johtavan meidän elämätämme niinkuin isä suurta perhettänsä, niin silloin me käytimme järkeämme vaan siihen, että olisimme saaneet todistetuksi kaikki olevat olot jumalan itsensä järjestämiksi. Rangaistuskin oli vaan jumalalta meille läänitetty valta. Ne, jotka siihen aikaan ensin nauttivat olevista oloista, ne niihin tietysti lujimmin uskoivat. Se oli papisto se.

Nykyjään on usko ulkonaiseen jumalaan laimennut ja sijaan on tullut usko valtioon. Ne, jotka nyt nauttivat valtiolta elatusta, palkatut tiedemiehet niihin luettuina, tietysti lujimmin uskovat sen pyhyyteen. Ja sen vuoksi pinnistetään järki äärimmäisiin asti todistaakseen, kuinka välttämätöntä rankaiseminen on, kuinka miinus kertaa miinus antaa plus ja kuinka voi noudattaa oikeellisuutta ja kuitenkin mitata eri mitalla.

Kaikesta tästä täytyy kerrankin lakata.

Ei kukaan tarvitse pelätä, että hän joutuu leivättömäksi, jos me lakkaamme suorittamasta julkista kostonhimoa, kun ei enää kukaan kostonhimoa vaadi. Päinvastoin me pääsemme suunnattomista kustannuksista ja voimme palkita filosoofeja hyödyllisemmällä aloilla.

Ja koko se järjen ponnistus, jolla on rakennettu rankaisuopin teorioja ja koetettu selitellä rangaistuksen merkitystä, käyttämistä, tarkoitusta ja oikeutusta — ja mitä muuta kriminaalitiede olisi — koko tuo ponnistus tulee meille hyödyksi ihan toisesta syystä. Koko tuon ponnistuksen tarkoitus on vaan ollut antaa meidän aivoillemme niin paljon voimistelua ja niin kehittää meidän järkeämme, että me kerran täydellä selvyydellä voisimme ymmärtää, kuinka hyödytön kaikki rangaistus on.

Me hupakot kysymme, kuinka meidän muka kävisi, jos antaisimme valtaa meissä kaikissa elävälle halulle palkita pahanteko anteeksiantamuksella ja unohtaa kokonaan kostonhimon! Epäilemmekö siis, ettei meille löytyisi vastaavaa elämänmuotoa, jos niin tekisimme? Äskenhän me juuri arvostelimme pakanuuden taistelua yhteiskuntahenkeä vastaan; pakanat eivät voineet ymmärtää uuden ajan henkeä, joka koetti sovittaa ja lauhduttaa heidän kostonhimojaan. He eivät uskoneet, että voi löytyä mitään muuta elämänmuotoa kuin heidän sukuliittokuntansa keskinäisine kostonhimotusteluineen. Emmekö me nyt ajattele ihan samoin kuin pakanat, epäillessämme, ettei meille enää uutta elämänmuotoa voi löytyä, jos kerran luovumme vanhoista oloistamme? — —

Johtopäätökseksi täytyy siis sanoa seuraavaa:

Rangaistuksen tarkoitus ei ole olemukseltaan mikään muu kuin koston suorittaminen. Ja rangaistus on oikeutettu ainoastaan siinä tapauksessa, että yksityinen kostonhimo on oikeutettu.

Meidän äitimme ja omatuntomme opettavat meille unhottamista ja anteeksiantamusta. Kuinka voisimme silloin pitää kosta oikeutettuna?

Yhteiskunta tekisi siis viisaimmiten, jos se heti lakkauttaisi rankaisutoimintansa ja viipymättä vapauttaisi kaikki nykyiset vankinsa. — —

"Mutta — sanotte te — eihän minulla kuitenkaan ole oikeutta avata vankilain portteja eikä semmoista oikeutta liene kellään koko maailmassa. Pitääkö minun siis jäädä odottamaan tätä tapausta hurskaana toivomuksena, vai löytyykö todellakin jotain käytännöllistä keinoa tarkoituksen saavuttamiseksi?"

Löytyy yksi ainoa keino ja sen käytännöllisempää keinoa ei löydy.

Lakkaa opettamasta, että rangaistus on välttämätön, luovu tuomarin toimesta, jos olet tuomari, syyttäjän toimesta, jos olet syyttäjä, vanginvartijan toimesta, jos olet vanginvartija, äläkä rupea näihin toimiin, vaikka sinulle tarjottaisiin kuinka suurta maksua tahansa.

Se on ainoa keino, etkä sinä enää voi parantaa, meidän yhteiskuntaamme muulla kuin tällä keinolla.

Tämä parannuskeino ei ole mikään satunnainen keksintö tai kevytmielisesti esiinviskattu ehdotus. Ajat ovat siihen tuoneet, historia on siihen kehittynyt. Ja pian uusi yhteiskunnallinen muutos, joka alkaa vähästä, on niinkuin vihuri levinnyt kaikkialle.

Ihmisten ylimeno yhdestä elämän rakennuksesta toiseen — sanoo eräs suuri aikamme opettaja — ei tapahdu alituisesti niinkuin hiekka vuotaa tuntilasissa: jyvänen jyväsen jälkeen, alkaen ensimmäisestä viimeiseen, vaan pikemmin niinkuin vesi vuotaa upotettuun astiaan, joka aluksi vaan yhdeltä puolelta hiljaa ja tasaisesti päästää vettä sisään, mutta sitten siinä jo olevan veden painosta yhtäkkiä alkaa syventyä ja melkein yhdellä kertaa täyttyy.

"Kaste."

(Kirje B.P:lle).

Kiitän teitä ystävällisestä kirjeestänne, jossa meitä onnittellette tyttäreemme syntymisen johdosta.

Sydämmellisen toivotuksenne jälkeen olette lisännyt; *Joh. 3: 5*.

Tämä evankeliumin kohta sisältää Jeesuksen sanat Nikodeemukselle:

Totisesti, totisesti sanon minä sinulle: ellei joku synny vedestä ja Hengestä, ei hän taida Jumalan valtakuntaan sisälle tulla.

Olenhan ymmärtänyt teidän oikein? Te olette tahtoneet hienolla tavalla viitata siihen, että teidän vakaumuksenne mukaan me emme menettele Jumalan sanan mukaisesti, kun olemme jättäneet lapsemme kastamatta. Te tahdotte sanoa, että Jeesus asetti kastamisen ehdoksi Jumalan valtakuntaan tulemiselle.

Minullekin ovat kaikki Kristuksen käskyt ehdottomasti sitovia, niin että jos ymmärtäisin tiimiin todella hänen käskykseen, en epäilisi ollenkaan sen noudattamista.

Nyt on minun käsitykseni mukaan kuitenkin selvä, että tällainen ulkonainen ehto Jumalan valtakuntaan tulemiselle ei ole ainoastaan merkityksetön, vaan on kokonaan Kristuksen opin henkeä vastaan.

Minusta näyttää, että jos tällaisia ulkonaisia ehtoja ajatellaan välttämättömiksi, niin täytyy myöskin ajatella Jumalaa ulkonaiseksi olennoiksi, niinkuin juutalaiset häntä ajattelivatkin, — olennoiksi, joka vaatii ihmisiltä vissien "laintöiden" noudattamista. Ympärileikkaus oli juutalaisilla merkinä liitosta Jumalan kanssa. Me nyt tahdomme tehdä kasteen samallaiseksi ehdoksi Jumalan yhteyteen (= valtakuntaan) tulemiselle, — Tämä seikka osoittaaakin muita selvemmin, ettemme me vielä ole vapautuneet niistä harhakäsityksistä, jotka juutalaisilla oli jumaluudesta.

Nyt on Kristus kuitenkin antanut meille ihan toisen käsityksen Jumalasta: että Jumala on henki, joka on ihmisessä, ja että elämä tämän hengen valossa on taivaan valtakunta hänen sydämessään. Me

voimme tietää Jumalasta, ainoastaan niinkuin poika tietää isästään, siis ainoastaan oman henkemme kautta.

Mutta paljon me voimme tietää muista asioista juuri tämän tietomme nojalla. Me voimme tietää, että ihminen on sabbatin herra, ettei mikään ulkonainen voi ihmistä saastuttaa, eikä siis myöskään autuaaksi tehdä; ettei ihminen tarvitse temppeleitä palvellakseen Jumalaa. Jeesus, joka on meille Ihmisenpojan ilmoittanut, nimenomaan opettaakin näitä, varoittaa noudattamasta ulkonaisia temppeleitä. Hän oli juuri noussut kaikkea ulkonaisuutta vastaan; hän kieltää lavertamasta rukouksia; hän käskee rukoilemaan yksinäisyydessä ja hengessä.

Ja nyt minun mielestäni ei mikään kirkollinen temppeleitä ole niin kokonaan ulkonainen, kuin juuri lapsen kastaminen. Sanoa, että kaste on Jeesuksen asettama, — ettei lapsi tule taivaan valtakuntaan kastamatta, on samaa kuin kääntää nurin kaiken sen, minkä Jeesus juuri on asettanut.

Voihan vallan hyvin ymmärtää, mitä ne aikaihmiset tarkoittivat, jotka muinoin Johannes Kastajan kehotuksesta astuivat Jordaniin. Kysymys oli heidän pesemisestään. Johannes saarnasi, että Jumala astuisi alas maahan, jos ihmiset tahtoisivat tehdä parannuksen ja puhdistua sydämissänsä. Hänen voimakas saarnansa, hänen lupauksensa kaikille köyhille, irtolaisille, sorretuille, siitä, että heille koittaa uusi vapauden valtakunta, hurmasi kansan. Laumoittain tulvasi hänen luokseen ihmisiä ilmoittamaan, että he olivat valmiit puhdistumaan sydämissänsä. Ja kaikkia niitä, jotka tunnustivat erhettyksensä ja syntinsä, hän pesi Jordanissa, merkiksi, että he olivat puhtaat, ja muistutukseksi, että heidän nyt oli tekeminen mielenmuutosta vastaavia tekoja, niin että kellä oli kaksi vaatteusta, se antakoon sille, jolla ei yhtään ollut, ja jolla oli ruokaa, se tehköön samaten. Ja paljon vielä muuta hän opetti kansalle, selittäen ja ilmoittaen tosi onnen ehdoista. Mutta tärkeintä hänen opetuksessaan oli seuraava:

Hän sanoi: minä puhdistan teitä vedessä mielenmuutoksenne merkiksi, mutta minua seuraa Jumala itse, joka on minua voimakkaampi ja jonka edessä minä en ole mitään. Minä pesen teitä vedellä, mutta hän puhdistaa teitä hengellensä. Kun hänen henkensä tulee teidän sydämiinne, niin puhdistuu siellä kaikki itsestänne ja hyvä erottautuu pahasta. Se henki teidän sydämissänne on kuin isäntä, joka perkaa riittänsä: lapio on hänen kädessään, jolla hän kokoo nisun aittaansa, mutta polttaa ruumenet.

Kuka olisi voinut nähdessään kansan antautuvan pestäväksi vaan jalosta harrastuksesta henkisesti puhdistua ja alkaa uutta elämää, — kuka olisi voinut kylmänä sitä katsoa ottamatta itsekin osaa heidän intoonsa.

Niin saapui Galileasta myöskin Jeesus. Hän kuunteli Johanneksen opetusta ja astui hänkin veteen.

Mutta Johannes, joka nähtävästi jo ennestään tunsikin hänen ajatuksensa ihmisen suhteesta Jumalaan — sillä olihan Jeesus jo ennen julkisesti sanonut, että Jumala oli hänen Isänsä — ei tahtonut häntä pestä, vaan sanoi, että pikemmin sitten Jeesuksen sopisi pestä hänet. Kuitenkin Jeesus tahtoi seurata kaikkien muiden esimerkkiä, ei tahtonut pitää itseänsä kyllin puhtaana eikä erottaa erillaiseksi muiden rinnalla.

Jo tässä tilaisuudessa näyttää hänelle väljäntä entistä elävämpi tunto Jumalan hengen läsnäolosta hänen sydämissään. Hän sai uuden sisällisen vahvistuksen siihen, että hän on sen Henki-Jumalan poika, jonka rakkaus maailmaan virtaa hänen kauttansa.

Tämmöisestä sisällisestä hengen tapauksesta hänen sydämissään ei tietysti kukaan muulla voinut olla mitään aavistusta. Hän on mahdollisesti jällestäpäin koettanut selittää sitä opetuslapsilleen, mutta on tullut nähtävästi väärin käsitetyksi, koska me tapaamme asian kerrottuna evankeelioissa tunnetulla itämaisella väririkkaudella ja jotenkin omituisesti.

Mutta vasta sittenkuin Jeesus "vietiin hengeltä korpeen, kiusattaa perkeleeltä" tapahtui hänessä se lopullinen "hengen puhdistus," joka määräsi koko hänen vastaisen elämänsä tien. Täällä hän ratkaisevasti voitti oman tahdon, tunnusti ihmiselämän merkityksen olevan Isän tahdon palvelemisessa ja pyhittäytyi itse tälle tahdolle.

Ja hän tuli korvesta ja alkoi julistaa Jumalan valtakuntaa, sanoen: aika on täytetty ja Jumalan valtakunta tullut, uudistakaa mielenne ja uskokaa todellisen onnen ilmoitukseen. Ja hän opetti ihmisille, mitkä ovat tämän onnen ehdot, ja että he ovat taivaallisen Isän poikia, jos he vaan tekivät Isänsä tahdon.

Mitä nyt kastamiseen tulee, niin mainitaan evankeeliumissa, että hänenkin opetuslapsensa pesivät ihmisiä parannuksen merkiksi. Mutta Jeesuksesta sanotaan nimenomaan, ettei hän ketään kastanut.

Mitään lausuntoa tästä asiasta ei Jeesus kertaakaan eläessään antanut. Hän siis ei kertaakaan puhunut asiasta, joka kumminkin olisi muka ollut yhtenä välttämättömänä ehtona taivaan valtakuntaan pääsemiseksi.

Sekä Matheus että Markus tosin kertovat, että Jeesus oli kuoltuansa ilmestynyt opetuslapsille ja silloin puhunut myöskin kasteesta. Näissä Jeesuksen kuolemantakaisissa lausunnoissa puhutaan kasteesta kuitenkin aivan satunnaisesti. Jos hän todella on joskus sanonut juuri nuo sanat, niin ei hän ole tietysti voinut silloin tarkoittaa muuta kuin puhdistamista hengessä ja käyttänyt sanaa "kastaa" ainoastaan sananpartena, jolla tahtoi merkitä henkistä asiaa. Niitä ei missään tapauksissa voi selittää miksiäkään kasteen asetussanoiksi. (Kts. Math. 25: 19 ja Mark. 16: 16).

Mutta minähän olen nyt puhunut kaikista muista kohdista, vaan en siitä, johon te vetootte: "*ellei joku synny vedestä ja hengestä, ei hän taida Jumalan valtakuntaan sisälle tulla.*" (Joh. 3: 5).

Nämät sanat ovat otetut Jeesuksen keskustelusta Nikodeemuksen kanssa. Ja sentähden, kun niiden oikeata tarkoitusta on selitettävä, niin ei voi sitä tehdä tarkastamatta koko keskustelua semmoisenaan.

Tätä merkillistä keskustelua on selitetty ja selitetään monella tavalla. Seuraava selitys on mielestäni ainoa oikea. Jääköön sanomatta, kenen selitys se on, sillä parempi on, että mielipiteenne ratkaisijaksi tulee Teidän oma arvostelunne kuin mahdollinen luottamus auktoriteettiin.

1, 2 ja 3:s värssy Johanneksen evankeliumin 3 luvussa kuuluvat vähän toisenlaisessa, käännöksessä alkukielestä näin:

"Niin oli mies Fariseuksista, Nikodemus nimeltään, juutalaisten ylimmäinen. Se tuli yöllä Jeesuksen luo, ja sanoi hänelle: Mestari, me tiedämme, että sinä olet Jumalasta opettajaksi tullut; sillä ei taitaisi kenkään niin todistaa, ellei Jumala olisi hänen kanssansa. Ja tähän vastasi hänelle Jeesus: *Totisesti, sanon sinulle, joka ei ole Jumalan siittäjä taivaasta, ainoastaan se voi olla ymmärtämättä, mitä Jumalan valtakunta on.*" (Joh. 3: 3).

Näennäisesti Jeesuksen vastauksella ei tässä ole mitään yhteyttä Nikodeemuksen puheen kanssa, joka ei edes tunnu sisältävän mitään kysymystä.

Kun me siis tahdomme ymmärtää, mitä Nikodeemuksen puhe sisältää, niin meidän ensiksikin täytyy ymmärtää, mikä siinä oikeastaan muodostaa kysymyksen, — mitä se on, johon hän tahtoo saada vastausta. Jollemme tahdo suoraan väittää, että hänen puheestaan on tahallisesti jätetty jotakin pois, niin voimme asiaa tutkia ainoastaan siitä vastauksesta, jonka Jeesus antaa. Jeesus nimittäin vastaa hänelle selityksellä, mitä taivaan valtakunta on. Siis täytyy Nikodeemuksen puheen sisältää myöskin kysymyksen samasta asiasta. Ja että Nikodemus todella tuli tästä asiasta tiedustelemaan, sen osoittaa kaikki mikä oli tapahtunut ennen hänen yöllistä salaretkeänsä Jeesuksen luo.

Päivällä oli Jeesus nimittäin herättänyt suurta huomiota ja levottomuutta kirjanoppineiden ja pappein päämiesten piireissä rohkealla esiintymisellään Jerusalemin temppelissä. Hän oli sieltä karkoittanut kaiken uhrikarjan, kaatanut kumoon kyyhkysten myyjäin pöydät, heittänyt hajalle vaihettajain rahat, sanonut, ettei kauppahuonetta saanut pitää hänen Isänsä huoneena ja ruvennut julkisesti opettamaan, mitä oli sanottu Esaias- ja Jeremias-profeettain kirjoituksissa, että Jumalan huone on koko maailma, yksi rukoushuone kaikille kansoille, — että jumalanpalvelus voi tapahtua ainoastaan rakkaudentöiden kautta eikä suinkaan temppelissä, joka näin muuttuu vaan luolaksi, minne ryövärit kerääntyvät pyytämään päästöä pahoista töistään. Kaikki kansa oli hämmästyen kuullut hänen oppiansa. Ja kun juutalaiset olivat vaatineet häneltä todistusta siihen, millä oikeudella hän uskalsi näin menetellä, oli hän sanonut, että he ensin hajoittaisivat maan tasalle tuon temppelinsä, niin kyllä hän sitten todistaisi oikeutensa: kolmessa päivässä hän pystyttäisi heille uuden, elävän temppelin sen temppelin sijaan, jota he olivat rakentaneet 46 vuotta.

Kun muut fariseukset näistä syistä etsivät Jeesusta hukuttaaksensa, niin Nikodemus, joka oli yksi heistä ja juutalaisten ylimmäinen, katsoi parhaaksi saapua yöllä hänen puheilleen.

Ja meille on nyt myöskin aivan selvä, mitä Nikodemus oikeastaan tuli tiedustamaan. Hän, kuten näkyy, sydämessään myönsi, että Jeesus oli puhunut totta, mutta tahtoi vaan saada selkoa siitä, mimmoinen se taivaan valtakunta oli, jota Jeesus saarnasi, koska sen perustamiseksi oli välttämätöntä hävittää koko juutalaisten entinen käsitys jumalasta ja hänen palvelemisestaan.

Ja Jeesus antaessaan hänelle vastauksen, tietää puhuvansa oppineelle miehelle, joka tunnustaa vaan semmoista, mikä ei ole ristiriitaista inhimillisen järjen kanssa.

Samallaisen kysymyksen kuin Nikodemus, teki Jeesukselle kerran samarialainen vaimo:

"Meidän isämme, sanoi hän, ovat tällä vuorella kumartaneet ja rukoilleet, ja te sanotte, että Jerusalemissa on se sija, jossa on rukoileminen."

Omituista on, että tässäkin kohden voimme ymmärtää, että samarialainen vaimo jotakin kysyy, ainoastaan siitä vastauksesta, minkä Jeesus hänelle antaa. Myöskin tässä edelläkäyvä puhelu heidän

välillä todistaa, että hänen kysymyksensä on juuri se, mihin Jeesus sitten vastaa. Hän tarkoittaa siis kysyä: kun meidän isämme ovat tällä vuorella rukoilleet ja kun te juutalaiset sanotte, että rukoilla pitää Jerusalemissa, niin miten sinä käsket rukoilemaan sitä Jumalaa, jonka sanot voivan antaa minulle ikuisen elämän?

Jeesus vastaa hänelle:

"Usko minua, vaimo, että pian tulee aika, jolloin ette palvele Isää vuorella ettekä Jerusalemissa. Se aika lähestyy, ja onkin jo käsissä, että oikeat palvelijat palvelevat Isää hengessä ja teossa, sillä Isä vaatii semmoisia palvelijoita itselleen. Jumala on henki ja häntä on palveleminen hengessä ja teossa."

Niinikään hän kerran fariseusten kysymykseen, miten ja koska Jumalan valtakunta olisi tuleva, vastasi, ettei se valtakunta, josta hän saarnasi, ollut sellainen kuin se, josta entiset profeetat olivat puhuneet. He olivat sanoneet, että Jumala tulisi kaikellaisten ulkonaisten ilmiöiden mukana, — hän sitävastoin puhui semmoisesta Jumalan valtakunnasta, jonka tuloa ei voida nähdä. Ja jos siitä sanottaisiin, tuossa se nyt on tullut tai tulee, taikka tässä se nyt on, niin semmoista ei saa uskoa. Jumalan valtakunta on kuin salaman välähdys, sekä siellä että täällä ja jokapaikassa, — se ei ole ajassa eikä paikassa, sillä se on ihmisten sydämissä.

Mutta Nikodeemukselle hän antaa tarkimman ja perusteellisimman selityksen asiasta.

Hän sanoo, että ihminen on Jumalan siittämä, ja tämän perustuksella jokainen ihminen voi ymmärtää, mitä taivaan valtakunta on.

[Suomalaisessa tekstin käännöksessä puhutaan *vaatauudestasyntymisestä*, mikä on aivan mielivaltaisen käännös. Kysymys ei tässä ole uudestasyntymisestä, vaan tulemisesta *siitetyksi korkeudesta*, taivaasta, eli siis Jumalasta.]

Nikodeemus, kuten aina kaikki filosofit, vetoaa nyt siihen, että tällainen selitys sisältää järjettömyyttä, ja siis on merkityksetön. Hän sanoo: kuinka voi ihminen, joka jo on ennättänyt vanheta, tulla Jumalan siittämäksi, eihän hän voi äitinsä kohtuun toisen kerran mennä ja siellä uudestaan siittyä Jumalasta.

Ei sovi meidän sanoa, että Nikodeemus olisi ilmaissut tavattomampaa ymmärtämättömyyttä tällä kysymyksellään, sillä meidän oma kirkkomme vielä tänäkin päivänä aivan samalla tavalla ymmärtää Jeesuksen siittymisen neitseestä Maariasta pyhän hengen kautta ilman ruumiillista isää. Sekä Nikodeemus että meidän kirkkomme ymmärtävät asian niin, että voidakseen syntyä hengestä, täytyy syntyä vaimosta hengen itsensä siittämänä miehen asemesta.

Tämän erehdyksen Jeesus oikasee nyt sillä lauseella, johon Te olette vedonneet, ilmaistaksenne, että kaste on välttämätön taivaan valtakuntaan tulemiselle.

Puheena olevan lauseen voi alkukielestä kääntää myöskin näin:

Ja Jeesus vastasi hänelle: *Totisesti, sanon sinulle, joka ei ole sinnyt lihasta ("vedestä") ja vielä hengestä, ainoastaan se ei taida tulla Jumalan valtakuntaan.*

Tässä ei nimittäin ole kysymys tavallisesta "vedestä", vaan ihmisruumiin siemennesteestä. (Vrt. Joh. 10: 34 "ja kohta vuoti veri ja vesi".)

Ja Jeesus jatkaa selitystään:

Se, mikä on ruumiin siittämä, se on ruumis, mutta mikä on hengen siittämä, se on henki. Äläkä siis ihmettele, että minä sanoin sinulle: meidän täytyy tulla Jumalalta siitetyiksi. Henki liikkuu, missä ja milloin tahtoo, ja sen äänen sinä ymmärrät, vaan et tiedä, mistä se tulee ja minne se menee. Niin on jokaisen laita, jonka on henki siittänyt.

Nikodeemus kysyy edelleen:

Kuinka semmoisia saattaa tapahtua?

Ja Jeesus vastaa:

Sinä olet opettaja, etkä näitä ymmärrä. Totisesti, sanon sinulle, me puhumme, mistä tiedämme ja todistamme, mitä näemme, mutta te ette ota vastaan meidän todistuksiamme. Minä sanoin teille siitä, mikä on maassa, ettekä te usko; kuinkas te silloin saattaisitte uskoa, jos minä alkaisin puhua siitä, mikä on taivaassa. Eihän kukaan voi taivaaseen nousta, taivaasta on ainoastaan tullut alas ihmisenpoika, se, joka taivaassa onkin.

Ensin oli Jeesus sanonut, että ihmisessä on tuo korkeuden siittämä henki; nyt hän sanoo, ettei tästä

korkeudesta, s.o. Jumalasta, kukaan voi antaa tietoja, sillä ei kukaan voi päästä Jumalaan asti; mutta Jumalalta taivaasta on astunut alas eli sinnyt hengen poika, — se sama, joka pysyy aina taivaassa Jumalan kanssa. Ja sentähden ihmisenpoika merkitsee henkeä, hengen poikaa ihmisessä.

Ja niinkuin Mooses ylensi käärmeen korvessa, niin on ihmisenpoikakin ylennettävä.

Täytyy muistaa, mitä tuo kertomus käärmeen ylentämisestä on. Käärmeen kuva nostettiin ihmisten nähtäväksi, jotta nämät olisivat pelastuneet ja jääneet elämään huolimatta pistoksesta. Ylentää ihmispoikaa, niinkuin Mooses ylensi käärmeen, merkitsee siis: käyttää Ihmisenpoikaa samaan tarkoitukseen kuin juutalaiset käyttivät käärmettä korvessa.

— että jokainen; uskoen häneen, ei hukkuisi, vaan saisi ikuisen elämän.

Sillä niin Jumala on rakastanut maailmaa, ja hän on antanut poikansa, semmoisen kuin hän itse, sitävarten, että jokainen, uskoen häneen ei hukkuisi, vaan saisi ikuisen elämän.

Niinkuin Mooses, rakastaen kansaa, teki heille pelastukseksi käärmeen kuvan, niin Jumalakin antoi maailmalle pojan, että ihmiset pelastuisivat.

Eihän Jumala synnyttänyt poikaa maailmaan rangaistuksensa maailmaa, vaan siksi, että maailma eläisi hänen kauttansa. Joka uskoo poikaan, hän ei ole rangaistuksen alainen, mutta joka ei usko, hän on jo rangaistu sillä, ettei uskonut siihen, mitä on poika, samallinen kuin Jumala. Rangaistus juuri siinä onkin, että valkeus tuli maailmaan, mutta ihmiset rakastivat enemmän pimeyttä kuin valkeutta, sillä heidän tekonsa olivat pahat. Sillä joka pahoin menettelee, hän hylkää valkeuden, eikä tule valkeuteen, niin etteivät hänen työnsä tulekaan näkyviin. Mutia joka totuudessa elää, se tulee valkeuteen, niin että hänen työnsä näkyvät.

Nämät ajatukset ilmaisevat, mitä Jeesus tarkoittaa Jumalan valtakunnalla, jota jo Johannes saarnasi. Ylentää Jumalan poikaa ihmisessä, uskoa häneen, se merkitsee: olla Jumalan valtakunnassa. Jumalan tarkoitus ei ole ihmisten kuolema, vaan elämä. Se ihminen, joka uskoo pojan henkeen, se elää valkeudessa, se ei kuole ja jääpi Jumalan valtakuntaan: mutta se, joka ei usko hengen valoon, poikaan, hän ei elä, vaan on kuollut. Siinä juuri onkin kuolema, että ihmisille on annettu elämän valkeus, vaan he tekevät pahaa ja siten itse hylkäävät elämän.

Se on siis kokonaan toinen Jumala, kuin se heprealaisten Jumala — luoja, tuomari ja rankaisija, joka oli tunnettu Nikodeemukselle.

Mutta erehtyenko siis, jos sanon, että sama harhakäsitys Jumalasta ja hänen valtakunnastaan on myöskin meillä, jotka uskomme, että semmoinen ulkonainen temppe, kuin lapsen kaste, voi jotain vaikuttaa tuon lapsen sydämessä! Jos me taas sanomme, ettei ole kysymyskään siitä, mitä kaste lapsen sydämeen vaikuttaa, kunhan lapsi vaan tulee senkautta Jumalan yhteyteen ja hänen valtakuntaansa, niin emmekö me juuri silloin kuvaile mielessämme jotakin ulkonaista Jumalaa, joka vaatii kastetta "laintyönä"? Emmeköhän ymmärrä taivaanvaltakunnalla silloin vaan jotakin tulevaa haudantakoista autuudentilaa, emmekä sitä nykyisyyden elämää meidän sydämissämme, joksi Jeesus sitä sanoi ja joka on ikuinen vaan siksi, että nykyisyys on ikuinen ja joka ei voi kuolemalla katketa vaan siksi, että se on elämä kuolemattomassa Isässä.

Nikodeemuksen ja Jeesuksen välisessä keskustelussa ei ole mainittu, ainoatakaan ehtoa tähän Jumalan valtakuntaan tulemiselle. Siinä on päinvastoin sanottu, että jokainen ihminen tietää, mitä taivaanvaltakunta on, koska hän on korkeudesta syntynyt ja että jokainen siis voi siihen tulla.

Ehdot — ja välttämättömät ehdot — on Jeesus luetellut ihan toisessa tilaisuudessa. Ne löytyvät kaikki hänen vuorisaarnassansa. Mutta kasteesta ei sielläkään mainita mitään. — —

Te voitte sanoa, että näinkin käsittäen kasteen merkityksen meidän kumminkin olisi pitänyt noudattaa yleistä hyvää tapaa ja myöskin ajatella niitä ikävyvyyksiä, jotka ehkä tulevat kohtaamaan lasta itseään.

Mutta täytyyhän teidän myöntää, että jos meidän mielestämme lasten kaste on Kristuksen opin henkeä vastaan, niin me emme voi muuten menetellä, jos tahdomme pysyä sopusoinnussa tämän opin kanssa.

Niitä on paljon, jotka ajattelevat niin kuin me, — jotka ajattelevat, että jonkunhan täytyy ottaa ikävytydet kärsiäkseen. Käsitukset eivät ota muuttuakseen meidän sanoistamme. Ne voivat muuttua vaan teoista.

Syöminen.

Ei mikään niinkuin ylenmääräinen syöminen ja juominen kuoleta henkistä elämää. Mikä siihen sitten lienee syynä, menneekö kaikki voima ruuan sulattamiseen, niin ettei voimaa muuhun enää riitä, vai muutenko ihminen tylsyy ollessaan alituisesti täynnänsä, varma vaan on, että ylensyöminen ei koskaan kulje yhdessä aatteellisen elämän kanssa.

Mitä sanoo kaiken henkisen elämämme herättäjä tästä asiasta?

Enemmän kuin luullaan.

Korvessa ollessaan hänelle ensiksikin itselleen selviää henkisen elämän luonne ruumiillisen ruuan vertauksessa henkiseen.

"Ei ihminen elä ainoastaan leivästä, mutta jokaisesta sanasta, kuin Jumalan suusta lähtee."

Näillä sanoilla vastaa hän kiusaajalle, joka käskee häntä pitämään huolta ruuastansa. Hän käyttää näitä sanoja muistellen Israelia, joka eli korvessa nääntymättä 40 vuotta. Hän sanoo: "ei ihminen elä leivästä, vaan ihminen elää Jumalan tahdosta."

Eräällä matkalla opetuslapset häneltä kysyivät eikö hän tahtoisi syödä.

"Minulla on ruokaa syödäkseni, jota ette tiedä", vastasi hän. "Minun ruokani on se, että minä teen hänen tahtonsa, joka minun lähetti, jos täytän hänen tekonsa."

Kansalle hän kerran sanoi:

"Te huolehditte maallisesta ruuasta, vaan minä sanon teille: älkää murehtiko siitä ruuasta, joka katoa, vaan murehtikaa siitä ruuasta, joka säilyy ikuiseen elämään, siihen, minkä teille antaa ihmisen poika, johon Jumala on leimansa pannut."

Ja kun opetuslapset pyysivät, että hän heille antaisi tätä leipää, niin hän vastasi:

[Seuraavat kohdat (35, 50-55 värssyt) Johanneksen evankeelion 6:sta luvusta siteeraan pitkin matkaa omilla sanoilla siten ilmaistakseni, miten ne käsittän.]

"Minun Isäni antaa sen totisen leivän taivaasta, sillä Jumalan leipä on se, mikä taivaasta tulee alas ja antaa maailmalle elämän."

"Minä olen elämän leipä; joka liittyy minuun, hän ei suinkaan isoo, ja joka uskoo minuun, hän ei koskaan janoo."

"Teidän isänne söivät mannaa korvessa, ja kuolivat. Mutta tämä on se leipä, joka tuli taivaasta alas, ja joka sitä syö, ei hänen pidä kuoleman. Minä olen se elävä leipä, joka taivaasta tuli alas; se, joka tästä leivästä syö, hän elää iankaikkisesti; ja se oppi, jonka minä annan, on se, että minä annan lihani henkisen elämän ruuaksi."

Juutalaiset käsittivät väärin nämät sanat eli juuri niinkuin niitä vieläkin monet käsittävät, että nimittäin Jeesus olisi puhunut oman ruumiinsa syöttämisestä ihmisille. He sanoivat keskenänsä: "kuinka tämä taitaa antaa lihansa meille syödä?"

Ja Jeesus selittää:

"Totisesti sanon teille: ellette syö sitä lihaa, jota Ihmisen poika syö, ja juo sitä verta, jota Ihmisen poika juo, niin ei ole elämä teissä. Siinä Jumalan hengessä, joka syö minun lihaani ja juo minun vertani, on ijankaikkinen elämä. [Sanat: 'Ja minä olen herättävä hänen viimeisenä päivänä' (6: 54), ovat tässä kohden omavaltainen lisäys.] Sillä minun lihani on hänelle totinen ruoka, ja minun vereni on totinen juoma. Joka syö minun lihaani ja juo minun vertani, on minussa ja minä hänessä. Niinkuin elävä Isä minun lähetti ja minä elän Isästäni, niin myös se henki, joka minua syö, elää minun tahdostani. — Tämmöinen on se leipä, joka taivaasta tuli alas, ei niinkuin teidän isänne söivät mannaa, ja kuolivat. Joka tätä leipää syö, hän elää iankaikkisesti."

Näitä sanoja on ymmärretty ja voikin ymmärtää monella tavalla. Erityisesti voisi johtua toiseen selitykseen, jos hyväksyisi sen toisinaan, joka löytyy useissa käsikirjoituksissa. Niissä kuuluu 54:s värssi näin: "Joka syö omaa lihaansa ja juo omaa vertansa, hänellä on ijankaikkinen elämä." Mutta näinkin ollen on pääajatus yhä sama: Jeesus sanoo (v. 53): Joka ei pidä ruokanaan Ihmisen pojan ruokaa, ei hänessä ole elämää, mutta (v. 54) joka pitää lihallista elämäänsä oman henkensä ruokana, hänellä on iankaikkinen elämä.

Pääasia on vaan, ettei näitä sanoja saa ymmärtää niinkuin juutalaiset niitä ymmärsivät, että muka kysymys olisi Jeesuksen lihan syömisestä.

Karkoittaakseen kaikki semmoiset ajatukset ja väärinkäsitykset Jeesus lopettaa selityksellä:

"Henki on se, joka eläväksi tekee, ei liha mitään auta. Ne sanat, kuin minä teille puhuin, ovat henki ja elämä."

Koko Kristuksen opin luonne käskää ihmistä kuolettamaan lihan pyyteitä tehdäkseen henkisen elämän mahdolliseksi. Hänen oppinsa äärimmäinen johtopäätös on seuraavassa:

"Totisesti sanon minä teille: ellei maahan pudonnut nisunjyvä kuole, niin se jää yksinensä, mutta jos se kuolee, niin se tuo paljon hedelmätä. Joka rakastaa henkeänsä, hän kadottaa sen, mutta joka tässä maailmassa vihaa henkeänsä, hän tuottaa sen ijankaikkiseen elämään."

Kaikki on uhrattava henkisen elämän ylläpitämiseksi. Ihmisen liha eli lihallinen elämä on vaan ruoka henkiselle elämälle. Se on kokonaan kulutettava hengen palvelukseen.

Korvessa syntyi hänen ajatuksissaan ensikerran tuo vertaus ruumiillisen ja henkisen ruuan välillä, joka sitten on hänen huulillaan läpi koko hänen elämänsä. Ja niinkuin se oli hänen ensimmäinen ajatuksensa, niin se jäi hänen viimeisekseen.

Jeesus rupesi vihdoin selvästi ilmaisemaan opetuslapsilleen, mitä kohtaloa kohti hän kulki aikoessaan sanoa ihmisille koko totuuden ja samalla kuitenkin olla heidän väkivaltaansa vastustamatta. Hän sanoi opetuslapsilleen menevänsä Jerusalemiin ja saavansa siellä kärsiä pahinta fariseuksilta, pappein päämiehiltä ja kirjanoppineilta.

Pietari, joka häntä alituisesti seurasi, kehoitti häntä säästämään itsensä ja lausui toivomuksen, ettei semmoista suinkaan hänelle tapahtuisi. Tähän Jeesus hänelle sanoi: "mene pois minun tyköäni, saatana, sinä olet minulle pahennukseksi, ettes ymmärrä niitä kuin Jumalan ovat vaan ainoastaan niitä, kuin ovat ihmisten." Ja hän kutsui tykönsä kansan ja opetuslapset ja sanoi heille; "jos joku tahtoo minun perässäni tulla, hän kieltäköön itsensä ja ottakoon ristinsä ja seuratkoon minua, sillä joka tahtoo henkensä vapahtaa, hän hukuttaa sen, mutta joka henkensä hukuttaa evankeeliumin tähden, hän löytää sen. Sillä mitä se auttaa ihmistä, jos hän kaiken maailman voittaisi, ja sielullensa saisi vahingon? Taikka mitä antaa ihminen sielunsa lunastukseksi?" (Vrt. Math. 16: 21-26, Mark. 8: 31-37, Luuk. 9: 22-25).

Tällä hän nyt on selvästi sanonut, mikä voi olla lunastuksena sielulle: se, että ruumiillinen elämä (jota juutalaiset merkitsivät sanoilla "liha ja veri") annetaan hengen palvelukseen.

Vihdoin tuli se hetki, jolloin Jeesus jo selvään näki, ettei mikään voinut enää hillitä hänen vihollistensa raivoa ja vihaa, ja että siis kovin koettelemus oli hänellä ihan edessään.

Pelkäämättä ja rauhallisena oli hän tullut Jerusalemin suurelle pääsiäisjuhla. Juhlan kuumimmillaan ollessa — meidän mässäykset pääsiäisen aikaan lienevät lasten leikkiä silloisten juutalaiskemujen rinnalla heidän pääkaupungissaan — kutsui hän oppilaansa kokoon yksinäiseen saliin erään yhteisen tuttavun luo, syödäksensä siellä hekin pääsiäisaterian. Kun he olivat kokoontuneet, ilmoitti Jeesus heille, että tämä nyt oli hänen viimeinen ateriansa. Hän ei tulisi enää mitään maistamaan, ei ruokaa eikä juomaa, ennen kuolemaansa. Ja kuitenkin sanoi hän haluamalla halunneensa elää tähän hetkeen asti.

Heidän syödessänsä hän jakoi ruuan ja juoman opetuslapsilleen ja sanoi, että hänen oikea ruokansa oli se, että hänen oli murtaminen ruumiinsa ja vuodattaminen verensä heidän hyväkseen. Ja hän käski nyt heitä syömään ja juomaan hänen muistoksensa.

[Sanoja "tämä on minun ruumistani" ja "tämä on minun vertani." (Luuk. 22: 19-20, Math. 26: 26-28, Mark. 14: 22-24) ei voi ymmärtää, ellei muista, että juutalaisilla sananparsi "ruumis ja veri" ilmaisivat elämää ja että he siis pitivät ruokaa ja juomaa elämän perustuksena. Jesus sanoo tätä käsitystä vastaan. Hän sanoo: "tämä ruoka ja tämä juoma ei synnytä elämää, vaan synnyttää ainoastaan ruumiin ja veren, jotka minä päinvastoin annan pois elääkseni; niinkuin minä murrin tämän leivän, niin minä murrin ruumiini. Siis: Ottakaa ja syökää tätä leipää, jonka minä olen teille murtanut, ja muistakaa, että se on vaan minun ruumiini. Syökää aina minun muistokseni."]

Näissä sanoissa on viimeisen kerran lausuttu Jeesuksen suuri läpikäyvä ajatus, että ihmisen totinen ruoka on hänen oikea suhteensa Jumalaan ("uusi testamentti"), — että ihmisen on muistaminen elättävänsä ruumistaan vaan ruuaksi hengen elämälle, — että hänen on tällä ruumiillansa palveleminen Isän tahtoa, että se, joka rakastaa henkeänsä, hän kadottaa sen, mutta joka tässä maailmassa vihaa henkeänsä, hän tuottaa sen ijankaikkiseen elämään.

Hän kääsee siis opetuslapsia syödessänsä muistamaan, mitä varten heillä on ruumis olemassa. Ja tämän hän tekee niin, että sanoo: syödessänne muistakaa minua, joka söin ja join vaan antaakseni ruumiini ja vereni teidän hyväksenne. Se on: sitä varten tekin eläkää!

Se "henkinen elämä", jolle hän kääsee syöttämään koko lihallisen elämän ja olemassaolon, ei siis ole mitään asketismia, jonka luonne on aina ollut ja aina on kaikellaisten armovälikappaleiden tavoittelemisen omalle itselleen ja oman personallisen autuuden rakentaminen, vaan se on tämän maallisen elämän vapaaehtoinen uhraaminen muille, se on: Isän tahdon täyttämislle. — —

Ensimmäisillä kristityillä näyttääkin jääneen tavaksi syödessään muistella opettajaa. He mursivat leipää niinkuin hän oli murtaanut ja luultavasti silloin ajattelivat seurata häntä elämässä ja kuolemassa. He sanoivat näitä ateriaita rakkausaterioiksi juuri senvuoksi, että he silloin muistivat syövänsä vaan elääksensä toisilleen.

Kuitenkin, päättäen eräästä kohdasta Paavalin ensimmäisessä korinttiläiskirjeessä (11; 20-34), oli hänen seurakunnassaan koko asia joutunut unohduksiin, niin että seurakuntalaiset kokoontuessaan iltakokoukseensa mässäivät, eivätkä siis ollenkaan pitäneet ruokaa ja juomaa ainoastaan henkisen elämän ravintona. (Siteeraan tuon kohdan Paavalista taaskin omilla sanoilla, osoittaakseni kuinka se minun mielestäni on ymmärrettävä).

"Kun te kokoonnutte, niin ette te aterioitse niinkuin ennen opettajan ympärillä aterioittiin. Sillä syödessä kiirehtii teistä jokainen oman ateriansa kimppuun, yksi on nälkäinen silloin kuin toinen on juovuksissa. Eikö teillä siis ole huoneita, missä saisitte syödä ja juoda? Halveksitteko Jumalan seurakuntaa? Vai tahdotteko saada hämilleen niitä, joilla ei ole mitään mitä söisivät? Mitä minun olisi teille sanominen? Kiittäisinkö? En, tässä asiassa en kiitä. Minä olen opettajastamme saanut tietää, minkä teillekin ilmoitin, että herramme Jeesus, sinä yönä, jona hän petettiin, otti leivän, kiitti, mursi, ja sanoi: 'Ottakaa, syökää. Tämä on minun ruumiini joka teidän hyväksenne murretaan. Tehkää sitä minun muistokseni.' Sitten hän otti aterian jälkeen pikarin, ja sanoi; 'Tämä on minun vereni, jonka minä vuodatan, että te käsittäisitte uuden suhteenne Jumalaan ja pääsisitte erehdyksestänne. Aina kun juotte, juokaa minun muistokseni.' — Sillä aina kun te syötte ja juotte, teidän on julistaminen opettajan kuolemaa, kunnes hänen ihanteensa toteutuu. Sentähden se, joka ylellisesti syö ja juo, tekee päinvastoin itsensä osalliseksi niiden kanssa, jotka tappoivat opettajan. Mutta voittakoon ihminen ensin himonsa ja sitten vasta syököön ja juokoon. Sillä joka syö ja juo ylellisesti, hän syö ja juo itsellensä turmion, häneltä jää käsittämättä opettajan kuolema. Sentähden on myöskin niin paljon heikkoja ja sairaita teidän seassanne ja paljon kuolleita. Jos sitävastoin noudattaisimme kieltäymystä, niin emme suinkaan joutuisi sairauden ja kuoleman uhriksi. Kun meidän tuomiomme on tämmöisessä kurinpidossa Jumalan puolelta, niin silloin me emme tule tuomituksi maailman kanssa. Sentähden, rakkaat veljet, kun te kokoonnutte syömään, niin odottakaa toinen toistanne. Mutta jos joku ei voi nälkänsä hillitä, hän syököön mieluummin kotonansa, ettei kokoutumisenne olisi teille turmioksi."

Siis: älkää syödessänne mässätkö, vaan muistakaa aina, minkä merkityksen opettaja pani syömiselle; aina kuin syötte ja juotte, tehkää sitä hänen muistoksensa, joka ei lihoittanut eikä juovuttanut itseänsä, vaan päinvastoin antoi ruumiinsa ja verensä palvelukseksi totuutta. Niin tekin tehkää. Joka ei ymmärrä mitä varten hän syö ja juo, hän ei ymmärrä opettajaansa, vaan syöpi ja juopi omaksi vahingokseen.

Minä en voi paraimmalla tahdollanikaan tässä nähdä mitään muuta kuin muistutuksen, että aina kun me syömme ja juomme meidän olisi pitäminen mielessä, ettemme syö lihoaksemme ja juopuaksemme tai yleensä nauttiaksemme, vaan että me syömme elääksemme Jumalan tahdon täyttämistä varten.

Jeesus ei ole turhaan yhdistänyt ajatustaan elämän tarkoituksesta syömiseen. Ja muisteltakoon sitten tätä hänen oppiansa lihallisen elämän kuluttamisesta hengen ruuaksi joko erityisissä juhlatilaisuuksissa taikka vaan tavallisesti syödessä, se voi olla yhdentekevää.

Pääasia on vaan, ettemme käsitä, kuten juutalaiset, kysymyksen olevan Jeesuksen lihan syömisestä, ettemme tee tästä suuresta opetuksesta vaan jonkun salaperäisen tempun, johon ryhdymme kerran vuodessa, silloin kuin syömme, juomme ja mässäämme kaiken muun ajan.

Ilmankin Kristuksen opetusta jokainen meistä tietää, että ylensyöminen ja ylenjuominen kuihduttaa henkisen elämän. Mutta Kristuksen opin kanssa me saamme voimaa todellakin pitämään ruumiillista olemustamme vaan hengen ruokana.

"Kavahtakaat, ettette koskaan raskautta sydämmiänne ylönsyömisestä ja juopumisesta ja elatuksen murheesta —"

"Älkääät surulliset olko sanoen: mitä me syömme, taikka mitä me juomme, eli millä me itseämme verhoitamme, sillä kaikkia näitä pakanat etsivät, sillä teidän taivaallinen Isänne kyllä tietää teidän kaikkia näitä tarvitsevan. Vaa etsikääät ensin Jumalan valtakuntaa ja hänen vanhurskauttansa, ja niin

nämät kaikki teille annetaan."

"Anna meille tänäpäivänä meidän jokapäiväinen leipämme —" merkitsee siis Kristuksen opetuksen mukaan: anna meille tänäpäivänä sinun pyhästä hengestäsi, että me voisimme koko tämän päivän elää sinun tahtosi täyttämiseksi eli palvella sinun tarkoituksiasi!

Ja kuinka käy, jos näin rukoilee, se seisoo Luukaan evankelion 11 luvun 5-13 värssyissä.

Isännät ja torpparit.

Me kuvailemme mielessämme Suomen entisyyttä jotenkin pimeäksi, kuvailemme, että täällä alituisesti riehui sodat ja nälät, että tätä maata nytki ja näännytti jokainen, joka täällä sai osakseen läänityksiä, että viljelys kyllä alituisesti pyrki eteenpäin, mutta yhtä alituisesti tuli siltä ensimmäinen hedelmä riistetyksi, yhtä alituisesti vietiin siltä voimat sotakentälle ja peratut maat jätettiin entiselleen rappeutumaan. Ja me kuvailemme oikein, sillä historia joka lehdellensä todistaa sen vallattomuuden määrättömyyttä, jota täällä harjoitettiin. Pahin vitsaus eli oikeastaan varsinainen nytkemiskeino oli läänitysherrain verovoudit. Ne isännöivät ajoittain täällä semmoisella vallalla, että talonpoikain eli varsinaisten maanviljelijäin itsenäisyys oli sortumaisillaan. Talonpoika oli muuttumaisillaan lampuodiksi ja hänen oikeutensa vaan asukas-oikeudeksi. Herrat häätivät heitä mailta mielensä mukaan aivan niinkuin mielensä mukaan heitä veroittivat, jakoivat heille käskyjensä ja vaativat seisomaan edessänsä paljain päin.

Viljelijäin itsenäisyys kuitenkin säilyi. Kuningasvalta joutui pelastajaksi, se kun perustui paremmin rahvaan kannatukseen. Ja niin muuttuivat olot vähitellen kokonaan. Herrat kerääntyivät hovin ympärille ja muuttuivat virkamiehiksi, jotka kantoivat palkkaansa kruunulta. Verot järjestettiin, jaettiin tasasemmin ja maksettiin nyt välittömästi kruunulle. Sen sijaan kuin ennen yksityinen lääniherra nytki maata minkä kerkisi ja aivan välittämättä sen viljelyksestä, niin nyt huomattiin kruununtulojen riippuvan kokonaan viljelyksen kunnosta, s.o talonpoikaisen omistusoikeuden pysyväisyydestä ja turvallisuudesta.

Omistusoikeus tehtiin perustuslaiksi.

Säädettiin, että "perintötalonpojan omistusoikeus perintötaloon pidetään voimassansa aina rikkomatta, niinkuin myös se oikeus sitä hallita, joka on myönnetty ja vakuutettu; ja taloille kerran tehdyt, laillisessa järjestyksessä vahvistetut veron ja kymmenysten laskut pitäkoot ikuisina aikoina paikkansa, älköönkään milloinkaan mitään niiden muuttamista tahi liikuttamista sallittako."

Ja mikä oli seurauksena?

Niinkuin keväällä pensas työntää tuoreita oksia rungostansa, niin jokainen kylä lähetti siirtolaisensa viljelemättömille erämaille. Hämmästyttävällä nopeudella levisi asutus yli koko Suomen. Ihana on tämä viimeinen lehti viljelyksen historiassa.

Ja viljelys leviäisi ja laajenisi yhä vielä meidänkin päivinämme, mutta meidän eteemme näyttävät jo omat esteemme vähitellen kerääntyneet.

Niinä aikoina, jolloin esi-isäin viljelykset turvattiin, oli vielä maata niin paljon heidän käytettävänä, etteivät he lähimaillekaan jaksaneet kaikkea viljellä. Kun kruunu kumminkin tahtoi järjestää veroasiansa, jaettiin kylille ja sittemmin yksityisille taloille tavallisesti kaikki maa, mikä saattoi viljelykseksi vastaisuudessa kelvata, ja verotettiin pysyväisesti. Samassa annettiin laki, ettei näin verotettua maata saisi vähentää, s.o. esim. antaa osan pois ja siten tehdä kykenemättömäksi suorittamaan veroa. Kun siis ei saanut vähentää, niin tuli tavaksi antaa maata muuten alustalaisten viljeltäväksi, jotka sitten suorittivat veroa emätalolle.

Nämät alustalaiset eli torpparit olivat tietysti yhtä itsenäisiä kuin välittömästi veronmaksavat talot. Ja se on sitä luonnollisempaa, kun isäntien omat lapset tavallisesti perustivatkin torppia ja siten laajentivat viljelyksiä.

Ei mikään rajoittanut heidän vapauttaan, kun he vaan veronsa maksoivat. Ja kukapa se olisi verosta muukaan vapaaksi päässyt.

Ne olivat niitä vanhoja, hyviä aikoja.

Torppari oli maallaan kuin isäntä. Hän viljeli ja laajenteli alojaan mielensä mukaan. Ja lapset jatkoivat hänen työtään, perien torpan niinkuin oman kotinsa, laitellen uusia koteja viereen, myllertäen ja metsiä kaskina poltellen, lupaa kysymättä, niinkuin ainakin omaansa.

Mutta isännät saivat myöskin lapsia. Ja nämät lapset jakoivat perintönsä ensin itselleen, sitten lasten lapsille ja niin edespäin, kunnes maan arvo vähitellen nousi, niin että aivan pienestäkin palasesta saattoi syntyä kysymys, että kenenkä se nyt oikeastaan oli.

Silloin vasta isännät muistivat, mitä omistusoikeus oikeastaan on. Samalla he unohtivat, että alustalaiset olivat luuta heidän luustansa ja verta heidän verestänsä.

Ja perintötorpparit pantiin lujalle.

— Mistä te olette ottaneet oikeuden periä toinen toisenne?

— Ammoisista ajoista on niin ollut, vastasivat he.

— Vai ammoisista? Mutta tiedättekö mitä omistusoikeus merkitsee? Omistusoikeus se on täydellinen herruus esineen yli. Siis me saamme vaikka hävittää ja polttaa poroksi sen mitä omistamme!

— Mutta te olette antaneet meille oikeuden viljellä ja käyttää.

— Hyvä, mutta jollemme saa koskaan takasin teiltä tätä oikeutta, niin emmehän sitten ole omamme herroja.

Kutsuttiin kokoon lakimiehet ja nämä selittivät, ettei kukaan voi periä toiselle kuuluvata maata, se on, maata joka ei ole perinnön-antajan oma; sillä tällainen tapa loukkaa omistusoikeutta, joka on pyhänä pidettävä laki.

Perintötorpat hävisivät. Torpan sai pitää kukin ainoastaan niin kauan kuin hän eli. Perijä tehköön uuden sopimuksen ja suostukoon uuteen veroon.

Mutta tämäkin oli isäntien mielestä arveluttavaa omistusoikeuden pyhyydelle: siis muka riippui torpparin iän pituudesta, milloin isäntä sai takaisin käyttövallan torppaan. Omistusoikeus siis riippui siitä, kuinka kauan käyttäjä eli! — Ei, se ei saanut käydä päinsä. Pitää olla määrätty aika, sopimuksen mukaan, ja korkeintaan 50 vuotta.

Iloisina ja tyytyväisinä omistusoikeutensa varmuudesta isännät olivat tottuneet vapaasti myyskentelemään ja vaihtamaan maitansa. Sattui yhä useammin niin, että uusi isäntä ei ollut tyytyväinen vanhan isännän torppareihin. Eikö hän siis muka saanut vaihtaa niitä parempiin? Mikä omistaja se on, joka ei saa määrätä, kuka hänen maatansa viljelee, he!

Taas nousi hälinä omistajain leirissä.

Ja taas lakimiehet ratkaisivat. Omistusoikeuden loukkaamattomuuden ja pyhyiden kanssa ei ole yhtäpitävää, että omistaja A on pakotettu sallimaan torppari B:n viljellä ja käyttää maatansa, vaikka A ei ole itse tehnyt mitään kontrahtia B:n kanssa. Jos B on tehnyt kontrahtin 30 vuodeksi A:n isän kanssa tai sen kanssa, jolta A on ostanut tai vaihtanut maan, niin semmoinen kontrahti ei voi kuulua A:han. Hänen omistusoikeuttaan ei voi rajoittaa mitkään kolmannen miehen tekemät teot, siis ei myöskään kontrahdit.

Silloin tuli torpparien olo tukalaksi. — Jos isäntä — arvelivat he — kompastuu ja kuolee, ei hänen perijänsä tiedä meistä mitään. Tai jos isäntä myypi maansa, niin voi ostaja ajaa meidät maantielle. Ei, tällainen olo ei kelpaa. Hitto tässä maata viljelkään, lähtään työnansiolle, tai ruvetaan rengiksi.

Nyt tuli lakimiehille taas työtä. Yhdeltä puolen omistusoikeuden pyhyys ja toiselta puolen kuka saadaan uutisviljelyksiä murtamaan ja taistelemaan korpimetsiä vastaan — ja mitä tehdään irtolaisväelle!

Keksittiin.

Tehtiin semmoinen laki, että jos torppari A tahtoo säilyttää viljelysoikeuttaan uutta omistajaa vastaan, niin täytyy hänen mennä korkean oikeuden eteen ja anoa, että hänen kontrahtinsa kopioitaisiin pöytäkirjoihin. Sitten hänen täytyy lunastaa suurella rahalla ote näistä samoista pöytäkirjoista, jotka nyt sanotaan "kiinnitykseksi". Se merkitsee, että hänen 50 vuotinen kontrahtinsa pitää paikkansa kymmenen vuotta, vaikka omistajat näiden 10 vuoden kuluessa muuttuisivatkin. Kymmenen vuoden perästä hänellä on oikeus uudistaa tämä temppunsa uuden omistajan suostumuksella, *jota tämä älköön ilman laillista syytä kieltäkö*.

Juristit ovat aina viisaita. He tappoivat nytkin kaksi karpästä yhdellä tiellä: järjestivät vaikean asian ja hankkivat hyvän lisätulon.

Ja erehtyivät ainoastaan yhdessä kohden:

Jotta kontrahtia voisi näin kiinnittää, pitää sen välttämättä olla kirjallisesti tehty, he otaksuivat, ettei isännillä olisi mitään tämmöistä pientä kirjoituskoetta vastaan, erittäinkin kun kaikki kustannukset ja karttapaperit tietysti tulisivat torpparin suoritettaviksi, jonka hyväksi koko laitos oli perustettu.

Mutta siitä ei tullut mitään. Jollei kelvannut suupuhe, niin sai olla ilman, arvelivat isännät.

Ja niin on tuosta hyvästä keksinnöstä jäljellä vaan se, että kun ennen kontrahti ilman mitään kiinnitystä katsottiin sitovan uutta omistajaa, olipa se sitten suullisesti tai kirjallisesti tehty, niin nyt on laki julistanut, että kontrahti ei sido uutta omistajaa, vaan saa tämä vapaasti häättää torpparinsa.

Ja sitten on sama omistusoikeuden pyhyys vielä vaikuttanut seuraavan seikan oikeudellisissa oloissa.

Tavalliset tuomiot voidaan panna täytäntöön vasta sitten kuin ne ovat voittaneet lainvoiman, se on, sittenkuin on kulunut umpeen valitus- tai vetoomisaika, taikka, jos tyytymätön oli valittanut tai vedonnut, sittenkuin ylemmän oikeuden tuomio on annettu ja voittanut lainvoiman.

Tästä luonnollisesta säännöstä löytyy vaan seuraavat poikkeukset: vekseliasioissa menee tuomio heti täytäntöön, ennenkuin se on voittanut lainvoiman; niinkään menee tuomio heti täytäntöön merioikeusasioissa, koska nämätkin ovat kiireellisiä eivätkä siedä viivytystä; mutta saman poikkeuksen yleisestä säännöstä tekevät myöskin — häättämistäjutut. Tuomio, jolla torppari häädetään torpastaan, menee täytäntöön ennen kuin se on voittanut lainvoiman. Valittakoon torppari sittenkuin hän on häädetty, se on, kääntyköön hän taitavan asianajajan puoleen ajaakseen juttuansa kirjallisesti ylioikeudessa, sittenkuin hänellä ei enää ole omaisuutta eikä tietoa tulevaisuudesta, — sittenkuin hän on maantiellä.

Niin olivat nyt asiat.

Yhdellä puolen oli omistusoikeuden aate säilytetty loukkaamattomana ja pyhänä. Ja toisella puolen oli seuraava tosiasia.

Köyhä mies viljelee maata: hänellä on perhe ja lapsia; hän on sitkeällä ja väsymättömällä työllä avannut uutisviljelyksen, saanut vihdoin voiton karun luonnon yli ja odottaa jo tyyneempää tulevaisuutta, jolloin hänelle alkaa kypsyä hedelmä työstänsä. Epätoivoinen ilme katoa vähitellen hänen kasvoistaan. Vaimonkin kasvoista loistaa rauha ja tyyneys, kun hän iltasin istuu kynnyksellä lastensa iloja katsellen. Kuinka he rakastavat tätä torppaansa, kuinka tuttu ja muistoja täynnä on heille joka polku, joka kivi, joka mätäs tällä kotoisella mäellä!

Kesäisenä pyhä-iltana sattuu maanomistaja viljavainioitansa tarkastellessa osumaan heidän majallensa. Hän ei ole tuntea entistä erämaan torppaa omakseen. Mikä soma paikka, kuinka mukava mäenrinne, kuinka hyvä lepikkö tuossa vielä käyttämättä, entäs tuolla ja entäs täällä! — Ja minunhan tämä oikeastaan on!

— Kuuleppas, kuinka pitkältä sitä kontrahtiaikaa vielä onkaan?

— Oho, kyllä sitä vielä kestää, kestäneekö 40 vuotta.

— Niin-niin, mutta onko inteknattu?

— On inteknattu.

— Näytäppäs.

Torppari tuopi esiin paperinsa; isäntä lukee kontrahdin tyystin läpi ja antaa sitten kaikki takasin torpparille.

— Näkyy olevan, sanoo isäntä ja lähtee tiehensä.

Mutta kotimatalla häntä melkein pistättää torpparin varmuus.

— Luulisihan, arvelee hän, että maa on minun, mutta vielähan mitä: siinä se istuu kiinni turpeessa minun ikäni ja ehkä vielä poikarukin elinajan. Kaunis omistusoikeus! Minun se on, minun, minun, minun, — mutta eihän: — minä en saa sen kanssa menetellä niinkuin omani kanssa. Luulisi, että minä saan omani vaikka hävittää, viskellä puut juurineen järveen ja liottaa pellon savet veteen — mutta eihän, en saa niinkauan kuin hän elää. Siinä on jotakin nurinpäistä — on varmaan!

Ja tästä ajasta asti isännän sydämessä alkaa kiertää ja kouristella ja kouristella ja kiertää. Yöllä näkyvät unissa lepiköt ja niitynpaikat, — ja päivällä sapettaa torppari ja 40 vuotta ja intekninki.

Asia päättyy siihen, että torpalla pidetään yhteinen syyni ja torppari saa manuaan metsänhaaskuusta.

Kun juttu sitten joutuu käräjille juristien käsiin, niin riippuu sen meno tietysti kokonaan siitä, onko

metsänhaaskuu tapahtunut vai ei.

Oikeus tutkii vaan kylmiä tosiasioita. Mutta jos metsänhaaskuu todistetaan tapahtuneeksi, niin kontrahti on rikottu — ja häätämistuomio pannaan täytäntöön viipymättä.

Tämä kaikki on nyt hyvin surkeata, mutta — omistusoikeuden pyhyys!

Torpparit nostivat kerran melun, kyllästyneinä kärsimyksiinsä. Heille vastattiin, etteivät he ymmärtäneet mitä he tekivät — että he uhkasivat vallattomuudellaan ikivanhoja ja pyhiä perusoikeuksia. Tämmöisiä asioita ei muka ratkaista yhdessä hengenvedossa. Täytyy ennen kaikkea syventyä historiallisiin tutkimuksiin. Täytyy miettiä miten kysymys olisi ratkaistava säilyttämällä loukkaamattomana omistusoikeuden pyhyttä.

Isännät ovat pitäneet joka viides vuosi ja nyt viime aikoina useamminkin yleisiä kokouksia, joissa muun muassa ovat ottaneet puheeksi tämän asian.

Kuinka muka torppari-asia olisi järjestettävä!

Se on luonnollista, että se on järjestettävä ilman että omistusoikeuden pyhä aate vähimmässä määrässäkään tulee loukatuksi. Se on ollut aina isäntien ensimmäisiä pykäläiä. Sehän on kaiken vapauden kulmakivi.

Torpparit odottavat yhä, mitä hyvää näistä näin perusteellisista tutkimuksista vihdoon lähtee. He ovat tietysti jääneet siihen vakuutukseen, että mitä perusteellisemmat ja syvemmät nämä tutkimukset tulevat olemaan, sitä suuremmat edut heitä odottavat.

Ja isännät yhä "järjestävät". Komiteat — lausunnot — mietinnöt — lausunnot — mietinnöt — komiteat.

Vastukset äärettömät. Kysymys monimutkainen, vaikea, sotkuinen. Komiteat ponnistavat voimiansa. Heidän tutkimuksensa menevät hamaan aikojen alkuun asti. He tutkivat uudelleen ja perin pohjin omistusoikeuden historiallisen kehityksen, kuinka se vähitellen anastuksesta eli omavaltaisesta herruudesta muuttui lain suojaamaksi pyhäksi *oikeudeksi*, jolla nyt koko yhteiskunnallinen rakennus seisoo. Läpikäytiin myöskin ikivanha roomalainen oikeus ja esitettiin sen mukaan omistusoikeuden käsite kaikessa puhtaudessaan:

Omistusoikeus — se on välitön ja itsessään rajaton oikeudellinen herruus omistetun esineen yli. Tähän oikeuteen kuuluu a) oikeus menetellä mielin määrin itse esineen kanssa, siis muuttaa, kuluttaa ja hävittääkin esine joko osaksi tai kokonaan, b) oikeus menetellä juriidillisesti esineen kanssa niinkään mielensä mukaan, se on, myydä se muille, luovuttaa jollekin erityisiä osia siitä, kuten esimerkiksi panttioikeuden, nautinto-oikeuden, käyttöoikeuden j.n.e., c) oikeus kieltää syrjäistä käyttämästä esinettä, vaikkapa siitä ei olisikaan mitään vahinkoa omistajalle eikä esineelle; d) oikeus käyttää esinettä hyväkseen miten paraaksi näkee, se on, nauttia sen hedelmiä, etuja ja kaikkia tuotteita siitä.

Ja vihdoin valmistui torppareille kauvan odotettu vastaus. Se tuli komiteoista raskaana kirjana, jonka joka sivu todisti syvää tutkimusta ja mitä perinpohjaisimpia tietoja.

Nämät asiapaperit nähtyänsä torpparit varmaankin mykistyvät ja vihdoin ymmärtävät, että kysymys on ulkopuolella heidän järkensä ääriviivoja.

Ja näiden asiapaperien perustukselle isännät nyt laativat lain, jolla he ovat lopullisesti järjestäneet torpparikysymyksen.

Heidän vastauksensa torppareille kuuluu näin:

1) Me olemme kumonnet entisen asetuksen, joka kielsi meitä isäntiä jakamasta maata perinnöksi lapsillemme aivan pieniin osiin, samaten kuin senkin lain, joka esti meitä myömästä tämmöisiä pieniä palasia maastamme vieraille. Näin ollen olette nyt siis tekin tilaisuudessa, jos teillä on rahaa, ostamaan meiltä pieniä maapalasia.

2) Me olemme antaneet ankan lain itsellemme, että kaikki torpparikontrahdit ovat tästä lähin tehtävät kirjallisesti, jotta te voisitte sitten niitä asianomaisesti kiinnittää. Sen tapauksen varalle, että joku meistä sittenkin tekisi teidän kanssanne suullisen kontrahdin, emme tosin ole voineet säätää itsellemme mitään rangaistusta, vaan olemme keksineet seuraavan keinon pelottaaksemme itseämme suullisista kontrahdeista: Torppari saa siinä tapauksessa milloin hyvänsä sanoa ylös kontrahdin ja jättää meidät polokset maant — neuvottomiksi siitä, mistä nyt saisimme uuden torpparin. — Koska kuitenkin omistusoikeuden aate ei voi kärsiä tämmöistä yksipuolista rajoitusta, joka tuottaa vahinkoa vaan meille, olemme me katsoneet kohtuulliseksi tehdä samalla sen määräyksen; että myöskin isäntä on semmoisessa tapauksessa oikeutettu milloin hyvänsä ylössanomaa torpparinsa.

Tämmöinen on tämä lopullinen vastaus.

Torpparien tulee entistä tärkeämmäksi muuttua niin pian kuin mahdollista rikkaiksi. Ja heidän tulee samalla myöskin keksiä keino, millä saisivat isännät köyhiksi. Sillä ymmärtäväthän he sen, että ainoastaan rikkaat voivat ostaa maata ja ainoastaan köyhät tahtovat myydä maata.

Se on sitäkin tärkeämpää, koska he epäilemättä myöskin ymmärtävät, että isännät voivat kadottaa halun torppien perustamiseen, kun nyt kaikki kontrahdit ovat pakostakin tehtävät kirjallisesti, se on, kun isäntien on pakostakin suostuttava kiinnitykseen. Isännät voivat siihen määrään kadottaa halun, että vastaavat torpan hakijalle: joko viljelet suupuheella — taikket viljele ensinkään.

Ja mikäs sitten neuvoksi? Ei muu, kuin katsoa silmiin isäntää ja koettaa sisässään arvostella hänen luotettavuuttaan ja rehellisyyttään ja hyvyttään. Sillä isännällähän nyt on oikeus sanoa kontrahti ylös milloin hänen mieleensä vaan niin juolahtaa. Torpparin tulee siis oppia nöyräksi ja huomaavaiseksi isäntää kohtaan.

Ja eiköhän hän pian huomanne, että on selvintä seisoa herransa edessä lakita päin.

Enkelin matka.

Me enkelit, jotka elämme loppumattomissa avaruuksissa, — me olemme vapaat olennot.

Sillä me noudatamme kaikessa Jumalan tahtoa, ja se, joka niin tekee, hän on vapaa. Me teemme mitä me tahdomme.

Saamme esimerkiksi luoda uusia tähtiä omien ihanteittemme mukaan, joka onkin useiden enkelien — ja myöskin minun — lempiaatteita.

Tämän lopullisen tarkoituksen saavuttamiseksi on meidän alituisesti palveleminen, hoitaminen ja tutkiminen avaruuksien tähtiä. Semmoinen palveleminen on välttämätön siksi, että oppisimme tuntemaan eri tähtien sisällistä elämää, — ettemme tyytyisi niitä ainoastaan pintapuolisesti ihaillemaan ja hemmottelemaan. Monet tähdet ovat nimittäin väriltään niin ihania ja herättävät niin lämmintä sääliä yrityksissään pujotella eteenpäin suurten aurinkokuntain keskuudessa, että me kiinnymme helposti niiden ulkonaiseen olemukseen, ja unohdamme tunkeutua kunkin tähden sisälliseen henkeen, pyrkiäksemme ymmärtämään sen elämää semmoisena kuin se on siellä sen omassa itsessä. Ainoastaan näin me opimme rakastamaan tähtiä. Se on näet rakkaus, joka juuri on Jumalan tahto ja joka sitten synnyttää vapautemme.

Tavallisesti harjoitamme näitä opintoja niin, että tutkimme jotakin erityistä aurinkokuntaa siirtyen tähdestä tähteen.

Mutta minä olin saanut loppuun suoritetuksi niin sanotun "sinisen" aurinkokunnan kaikki tähdet ja olin jo ryhtynyt erästä ihan toista tähtiryhmää tarkastamaan. Liitelin sinne aika ajoin. Se on loppumattomien matkojen takana.

Tämä sikerö ei ole kovin suuri. Sitä sanomme "värittömäksi aurinkokunnaksi", siitä syystä että sen ainoan auringon valo on kokoonpantu useista eri väreistä, jotka toisiinsa sekoittuneina antavat omituisen värittömyyden itse valolle.

Jo siitäkin syystä on sen ympärillä olevia tähtiä vaikea oppia rakastamaan. Sillä meidän enkelien sydäntä, kuten jo sanoin, viehättää aina ensin tähden värvivahdus, josta päätämme sen tunnusluonteen.

Mutta minä aivan hämmästyin sitä, minkä sain nähdä.

Otin tarkastellakseni erään tähden aivan lähellä mainittua aurinkoa. Liitelin edestakasin pitkin tähden pintaa, kuten aina on tapani, saadakseni ensin oikean yleiskäsityksen. Minä olin tullut varjon puolelle, niin että pimeys vallitsi joka paikassa ympärilläni. — Aina tahdon ensin tutustua pimeään puoleen, sillä valopuolta on paljoka helpompaa rakastaa. — Paksu ilmakehä, joka tähteä ympäröitsi, oli kovassa liikkeessä, ajeli levottomia sumupilviä edellään. Joskus, kun sattui aukko näihin sumupilviin, lankesi ylhäältä omituinen heijastusvalo alas pinnalle. Minä huomasin, että se tuli auringon kirkastamasta taivaankappaleesta, joka oli aivan lähellä tähteä. Ja aina kun sen haaveellinen valaistus pääsi esille, hurmautui minun mieleni siitä mitä näin.

Ääretön humiseva meri oli ihan allani. Sen suunnattomat aallot vyöryivät rauhallisina eteenpäin minne ilmakehä liikkui. Helminä leikki heijastus sen taitteissa, välkkyen, kimmeltäen, loihtien esille

viirejä, joita en olisi aavistanut täällä näkeväni. Huomasin aaltojen keskellä pienen merenpohjasta kohoavan kallion ja näin, kuinka ne nousivat koko voimallaan sitä vastaan, nousivat musertamaan sitä allensa, aukasivat kitansa, päänsä kaaristivat nielläksen mitättömän vastustajan. Ja minä näin niiden vaan viskaavan korkealle ilmaan vaahtonsa, sillä sitten ne pärskähtivät pirstaleiksi, murtuivat ja vihasta sihisten voimattomina vaipuivat alas. Mutta rauhallisena ja liikkumattomana näyttäytyi jälleen kallio. Vesi virtasi kiiruusti alas sen laelta ja tuhannet kimallukset välkähtelivät sen monitaitteisilla kupeilla.

Tunsin että minä voisin — — niin, että minä nyt jo olin rakastunut, — rakastunut tuohon kallioon, joka nurkumatta, liikahtamatta, ikuisesti otti vastaan aaltoja, — rakastunut aaltoihin, jotka nousivat ja laskivat ja vyöryivät nopeasti kuin pakoon toinen toisensa edellä, — rakastunut siihen ääneen, jonka kuulin kallion luota, kun suuret aallot sen hetkeksi jättivät rauhaan, siihen omituisen levolliseen, sovittavaan lotinaan, joka seurasi rajuja hyrskähdyksiä ja täytti niiden väliajat.

Ihastuksissani minä lensin eteenpäin. Tahdoin pian päästä valon puolelle tätä tähteä. Sillä jos sen varjopuoli oli minua voinut näin miellyttää, niin mitä minua odottikaan siellä, missä aurinko tähteä valaisi!

En tarvinnut kauvan lentää, ennenkuin jo näin auringon nousevan merenpinnasta. Sumupilvet ruskottuivat. Koko taivas kaariutui kuin tuliahjoksi sen ympärille. Ja vihdoin, kuin se erkani ylemmäksi pinnasta, näin mannermaata merien keskellä.

Ihastukseni oli rajaton.

Värittömyyttäkö olin valittanut? Mikä suuri erehdys se oli! Näin kaikki värit edustetuiksi täällä. Hallitsevana oli viheriä, — minun lempiväriini. Suuret alat olivat vaan yhtä viheriätä. Mutta tuhansissa eri vivahduksissa; missä tummempaa, missä helakampaa. Ja kun kauvas katsoi, niin saattoi tuo viheriä muuttua yhä sinisemmäksi, ensin tumman siniseksi, sitten yhä vaaleammaksi — yhä, yhä vaaleammaksi, kunnes vihdoin yhtyi taivaan väreihin.

Ja kun minä sitten laskeuduin alemmas ja saavuin korkean vuoren huipulle, näin minä, että tuo suunnaton viheriä ala, jota ensin olin luullut yhdeksi kokonaiseksi liikkumattomaksi aineeksi, että se oli — kasvullisuutta.

Riemastus riehahti rinnassani. Siis vapauden alkua, elämää! Avaruuksien enkelit eivät aavistaneet, mitä aarteita minä olin löytänyt.

Laskeusin huimaavaa vauhtia alas laaksoihin, missä näin helakampaa viheriää. Paikka, johon näin tulini, oli täynnänsä kukkia; mitkä keltasia, mitkä sinisiä, mitkä punasia.

Minä vajouduin hurmautuneena alas ja uppousin vyötäisiä myöten niiden keskelle. Räpyttelin kumminkin siivilläni ilmaan, etten olisi mitään alleni musertanut.

Ja niin aloin ensimmäisen tutkimukseni.

Minun oli saaminen selkoa, mimmoinen oli se vapaus, jota nämä tähden olennot nauttivat. Se oli vaikeampaa kuin luulinkaan. Tiesinhän minä, että vapaus riippuu rakkauden määrästä. Mutta minun oli mahdoton ymmärtää, mitä nuo värilliset olennot osasivat rakastaa, mitä ne palvelivat, missä asioissa ne osasivat täyttää Jumalan tahtoa. Näin, että ne liikkuivat. Mutta se ei ollut heidän omaa voimaansa. Se oli tuuli.

Melkein surullisena niinä nousin heidän keskeltänsä. Levitin siipeni ja viimeisen kerran hyväilläkseni kukkia pyhkäsin kevyesti niiden päitä. Ne nuokahtivat minulle pitkin koko ketoa, ja jäivät vielä heilumaan, kun minä jo käänsin katseeni muuanne.

Minä olen niin herkkä ja niin pian joudun epätoivoon. Jumala on usein huomauttanut minua tästä asiasta.

Päätin sittenkin jatkaa tutkimuksiani ja olin juuri aikeessa liittää pienen mäen huipulle, kun sen rinteeltä omituinen ääni herätti uteliaisuuteni. Ensin kuulin niinkuin joku olisi pannut hyvin nenäänsä: möö-öö-öö, — Vaan tuskin olin päässyt hämmästyksestäni, kun jo kuulin toisellaisen äänen: umuu, amuu, amuu, — aivan kuin hengen hädässä.

Minä sinne. Nyt minua tarvitaan, — ajattelin innoissani.

Mutta paikalle saavuttuani ei ollutkaan enää kysymys mistään hädästä. Näin nurmella vastasyntyneen ja hänen emonsa, joka sitä nuoli ja hoiteli. Ympärillä näin suuren joukon rauhallisia olentoja, jotka kummallisella pitkänlaisella kielellään kiertelivät suuhunsa rehevää nurmikkoa.

Ja nämät osasivat liikkua. Näin kohta, ettei se ollut tuuli, vaan heissä asuva sisällinen voima. Selvä oli

siis, että heillä oli elämää ja vapautta.

Minä päätin käyttää kaikki voimani päästäkseni perille siitä, minkä laatuinen se elämä ja se vapaus oli, jota he nauttivat. Ja lähtökohdakseni otin tuon vanhan, kaikissa avaruuksissa paikkansa pitävän perusajatuksen: vapaus voi olla vaan siellä, missä on rakkautta.

Huomasin heti, että he paitsi itseänsä voivat kyllä rakastaa ja palvella heidän ulkopuolellansakin olevia olentoja, mutta ainoastaan semmoisia, joita tunsivat välittömästi omikseen. Minä olin yhdeltä puolen ihan liikutettu, kun näin, millä alttiilla huolella emo hoiteli vastasyntyntä. Mutta heti sen jälkeen näin saman emon puskevan kumoon pienen heikkojalkaisen vasikan, joka ei ollut hänen omansa. — Sitten näin kauvempana laumassa seuraavan tapauksen. Kaksi elukkaa seiso vieretysten ja toinen nuoli toisen kaulaa. Tämä nautti hyvästä teosta niin, että pani silmänsä umpeen ja lakkasi märehästä. Jonkun ajan kuluttua asettui se, joka oli nuollut, toisen eteen ja tahtoi, että häntä nyt vuorostaan nuoltaisiin. Mutta toinen ei viitsinyt. Silloin se suuttui ja puski toista kylkeen. Tämä ei uskaltanut kostaa suuremmalle, vaan kääntyi ympärinsä ja puski nyt vuorostaan ihan viatonta nuorta mullikkaa, joka säikähtyen hyppäsi syrjään ja vioitti jalkansa terävään kiveen. Enkä minä huomannut säälin merkkiäkään pahantekijän kasvoissa. Se rauhoittui, pani silmänsä puoleksi umpeen ja alkoi taas märehä, sillaikaa kuin mullikka parka sai paraan kykynsä mukaan nuolla haavansa.

Tästä tein sen johtopäätöksen, että he rakastavat vaan sen nautinnon vuoksi, jonka tämä rakkaus omiinsa heille tuottaa, ja että he palvelevat toisiansa vaan vastapalveluksien vuoksi. He rakastavat siis itsekkäisistä syistä. Näin ollen he noudattavat omaa tahtoansa, eikä Jumalan, jota he nähtävästi eivät vielä tunnekaan.

Mutta kuinka he voisivat olla vapaita olentoja, jos he noudattavat omaa tahtoansa?

Olisiko heidän vapautensa jollakin lailla rajoitettu?

Vapaus rajoitettu?! Sehän on jotakin mahdottomuutta. Vapauden rinnalla ei voi puhua rajoituksesta. Joko täysi vapaus tai ei mitään vapautta.

Niin puhui minulle järkeni.

Mutta näinhän minä selvästi, että asianlaita oli toinen. Näinhän minä heidän vapaasti kävelevän, kulkevan minne tahansa, hyppivän, iloitsevan. Ja tiedänhän minä, että maalimain ja avaruuksien koko salaisuus onkin se Jumalan ihmetyö, jonka mukaan vapauden siemen voi asua keskellä vapaudettomuutta, — että vapaus kasvaa ja kehittyy vapaudettomuudesta, ja tekee kuolleesta elävän. Minun täytyy uskoa, että niin on, huolimatta järjestäni, joka näkee siinä ristiriitaisuutta.

Heillä siis on vapaus. Meille on annettu kaikki välikappaleet, joilla he voivat toteuttaa tahtoansa. Heillä on jalat, joilla voivat liikkua mukavasti ja mielensä mukaisesti, ja heillä on sarvetkin, joilla voivat puskea toisiansa, koska he kerran sitäkin näkyvät tahtovan.

Mutta juuri se asia, että he näin tahtovat toteuttaa vaan omaa tahtoansa, vaikuttaa, että he tulevat itse rajoittaneeksi oman vapautensa. Sillä omaa tahtoansa seuraten he tahtovat niin perin vähäpätöisiä ja mitättömiä asioita, tahtovat vaan omien mielihalujensa tyydyttämistä. Ja kun he näin omia mielihalujansa seuraavat, niin ei heillä voi juuri ollakkaan muita vaikuttimia kuin joku tuuheampi ruohotukko tai mehevämpi sieni, tai mikä muu tahansa, joka tuottaa tyydytystä. He siis voivat vapaasti toteuttaa tahtonsa, mutta he raukat eivät ymmärrä tahtoa! Eivät ymmärrä tahtoa vapaasti, se on, rakkaudesta toisiinsa.

Kun siinä leijalin ja tarkastelin, tunsin samassa niinkuin vettä olisi vihmonut kasvoilleni, hienoa usvaa. Minä katsahdin ylös ja samassa kävi olentoni läpi valtava hurmaus. Minä näin sumupilvien keskellä yli koko taivaan ulottuvan, pyörivän kaaren, joka ikäänkuin tahtoi sulkea kehäänsä tämän tähden. Siinä olivat kaikki värit — järjestyksessä, toinen toisensa vieressä, eri säikeinä pitkin koko rengasta. Tunsinhan minä tuon ihanan taivaankaaren. Se meille puhuu Jumalan läsnäolosta, milloin sen näemme. Ja kun minä olin lentänyt niin äärettömiä matkoja, tullut tähän syrjäiseen aurinkokuntaan ja löytänyt tämän yksinäisen tähden, — ja kun minä täälläkin näin tuon saman kaaren, niin minun sielussani värähti niin oudosti, niin lämpimästi, ihan kuin olisin täälläkin ollut kotona, kuin juuri tämä tähti olisikin ollut minun ja Jumalan ja koko taivaan lempitähti. —

Ja samassa minä sain ikäänkuin lähemmän selityksen kaikkeen.

Yhtäkkiä näin aivan allani, maassa, pitkien ruoholehtien keskellä nukkuvan olennon, joka oli monessa suhteessa erilainen kuin tähän asti näkemäni, — ja niin ihmeen ihana, että sydämeni tahtoi taintua, ja minun ihan piti panna silmäni hetkeksi kiinni.

Keltaiset kiharat olivat hänen kasvojensa ympärillä. Ja hänen kaunista ruumistansa peittivät

jonkinlaiset ryysyt, nähtävästi senvuoksi, ettei aurinko liiaksi lämmittäisi. Pieni sauva oli hänen vieressään ja tuohitorvi, ja sitten leipäpalanen, josta päivä oli voin sulattanut.

Hän näytti juuri heräävän. Kenties oli pilvistä satanut vettä hänenkin päällensä. Unisena hän hieroi silmiänsä ja katseli sitten tutkivasti joka suunnalle. Nousi seisaalleen. Mutta ei sekään riittänyt. Kiipesi suurelle kivelle, kohosi siellä varpailleen, ja varjostaen silmiänsä yhä tarkasteli ympärilleen.

Sitten hän puhalsi torveensa pitkän äänen, joka kaikui vuorissa ja notkelmissa ja johon kuului vastaukseksi ammuntaa ja mölinää joka suunnalta. Mutta varmaan hän ei kuullut kaikkien ääntä, koska hän soitti uudestaan ja taas kuunteli henkeänsä pidättäen. Hänen kasvoissaan ilmeni yhä suurempi huolestuminen. Hän hyppäsi alas kiveltä ja juoksi melkein koko lauman ympäri, joka oli hajaantunut laajalle alalle. Minä tiesin kuitenkin että yhden pienen mullikan hän oli jättänyt kierroksensa ulkopuolelle, sillä tämä oli eksynyt muista kauvas syrjään. Ja nyt arvasin, että juuri tätä hän kaipasi ja haki. Ja että juuri tämän tähden hän oli niin huolestunut.

Minun sydämmeni alkoi taas sykkiä riemusta.

Hän, — tuo kaunis sinisilmäinen olento siis rakastaa noita toisia olentoja, jotka ovat ihan erilaisia. Hän nähtävästi hoitaa ja paimentaa niitä. Hän hakee hakemistaan, hän läähättää väsymyksestä. Eikä huoli siitä, että kaikki muut ovat tallella; sitä yhtä hukkaan joutunutta hänen vaan täytyy etsiä, sitä ainoata poloista, joka on muista eksynyt ja toivoton hakee pelastustaan...

Nyt käsitin, miksi olin taivaankaaren nähnyt:

Tässä tähdessä on olentoja, jotka ymmärtävät Jumalan tahdon: rakastavat muita olentoja, hoitavat ja korjaavat niitä pienimpiä...

Tässä tähdessä on olentoja, jotka ymmärtävät tahtoa Jumalan tahtoa, ja ovat siis vapaat. — —

Hän haki niin kauvan eksynyttä, että se paikka, jossa olimme, alkoi jo kääntyä pois päin auringosta, varjon puolelle. Ja mitä kauvemmas aika kului, sitä enemmän minä ihmettelin hänen väsymättömyyttään, hänen rakkautensa sitkeyttä. Norojen halki, tiheimpien risukkojen läpi, louhikkojen kautta hän samosi eteenpäin; eikä hän näyttänyt huomaavankaan, että hänen jalkansa olivat rikkoutuneet ja hänen kasvonsa riipsytyneet verille.

Vihdoin minun kävi niin sääliksi, että päätin auttaa häntä. Lentelin hänen editsensä ja taittelin missä ruohon varsia missä lehtipuiden matalimpia oksia, ja hän alkoikin pian seurata minun viittoomaani tietä. Kun hän jo lähestyi kadonnutta, lensin minä elukan luo ja istuin ihan sen viereen, valkorunkoisen puun oksalle. Tahdoin nauttia minäkin hänen onnestaan, kun hän löytäisi.

Hän huomasi jo kaukaa elukan. Hän pysähtyi paikalla juoksussaan, hänen päänsä vavahti ja silmät suurenivat. Mutta sitten hän vitkastelematta taittoi itselleen sujuvan ruoskan ja ryntäsi raivokkaana elukan luo. Ja löi sitä niin, että se huolimatta nääntymyksestään syöksyi hurjistuneena eteenpäin — —

He katosivat näkyvistäni. — —

Minä istuin kauvan valkorunkoisen puun oksalla. Olin ajatellut siirtyä toiseen tähteen, koska luulin, että jo muka ymmärsin tämän. Mutta nyt näin, että minun piti vielä jäädä.

Vähän alakuloisena minä kohousin ylemmäksi ja liitelin, tietämättä minne, puiden latvain tasalle, varpaillani hipaisten sitä tai tuota niistä. — Olin joutunut taas kokonaan varjon puolelle. Tähtien ääretön joukko tuikki esille avaruuksista ja sytytti minun mieleeni palavan kaipauksen. Ihankuin en olisikaan ollut kotonani täällä, ihankuin olisin vaan pyrkinyt tuonne, tuonne tähtien parveen, joista moni oli minulle niin tuttu ja ystävällisesti vilkkui äärettömästä kaukaisuudestaan.

Mutta minä tiesin, että tuo kortittomuuden tunne ei todistanut muuta kuin minun oman rakkauteni puutteellisuutta. Meidän enkelien täytyy tuntea kodiksi kaikkea Jumalan luomaa.

Hohkasin mieleni ja lensin toiselle puolelle tähteä, niin että juuri näin auringon reunaa, joka vaan heikosti valasi maanpintaa allani. — Pysyin korkealla ilmakehässä, samalla paikalla, ja annoin tähden hiljaa kiertää ympäri silmiäni edessä. Näin, kuinka pimeän puolelta vaihtelevia seutuja nousi auringon puolelle. Näin, kuinka ne ensin häämöttivät epäselvinä, kuinka ne sitten vähitellen alkoivat punertaa, kirkastuivat yhä enemmän ja vihdoin kokonaan valkenivat. — Erittäinkin kääntyi sitten huomioni eräeseen kohtaan, jonka näin kiiltävän esille hyvin kaukaa pimeästä. Tai se oli oikeastaan jokin epämääräinen, harmaan kirjava pinta-ala, jossa loistivat erityiset kohdat. Vihdoin minä olin eroittavinani jonkinlaisia tornia sieltä, ja ne kiiltävät paikat ne olivat näiden tornien kupukattoja. Yhä kirkastuva kuva avautui silmiäni eteen. Auringon punaset säteet välkkyivät ja heijastelivat tuhansissa

lasipinnoissa, lukemattomat rakennukset nostivat harjojansa korkeuteen, ja niitten laelta kohosi hiljaa punertavia savupatsaita suoraan ilmaan. Kaikki oli peittyneen jonkinlaiseen harmaaseen sumuun; oliko se sitten rakennusten väri vai savua, en vielä erottanut. Kun sitten näin sen lähestyvän, lensin minä vähän alemmas. Ja jo heti arvasin, mitä tämä oli. Näin keskellä noita suuria rakennuksia ristiin rastiin käyviä suoria teitä, jotka olivat kivellä lasketut. Näillä teillä alkoi tuntua liikettä. Pieniä mustia pilkkuja vilisi edestakasin ja kuului kaikellaista melua, joka vähitellen yhä vilkastui ja koveni. Näytti kuin olisi juuri herätty elämään ja puuhiin. Milloin kuului pää-äänenä omituista ratinaa, johon sekottui kellon kilistyksiä ja vihellyksiä, milloin voitti muut äänet heläjävä pauke niinkuin olisi metallia taottu vastakkain. Ja kaikki tämä kasvoi kasvamistaan, yhä voimakkaammaksi ja elävämmäksi.

Laskettuani ihan alas minä näin minulle jo tuttuja olentoja. Mutta täällä ne esiintyivät elämässä keskenänsä.

Ja minun täytyi taas innostua havaintoihini kohta ensi silmäyksestä.

Kaikki oli tässä yhteiselämässä perustettu keskinäiselle palvelukselle. He rakastivat toisiansa melkein rajattomasti, eikä heidän palvelusintonsa näyttänyt voivan koskaan laimeta. Muutamat tapaukset tarttuivat erityisesti mieleeni, Näin esimerkiksi pitkän rivin ajomiehiä seisovan toimetonna hevosineen torilla. Torin kulmaan esiintyi pienehkö mies ja vihelsi heikosti pari kertaa. Ääretön meteli syntyi ajurien kesken. Heistä tahtoi jokainen ennättää ensimmäisenä pienen miehen luo ja päästä häntä ajolla palvelemaan. Kuten luulin huomanneeni oli hänellä toinen jalka toista lyhyempi, ja otaksuin että he senvuoksi niin tahtoivatkin häntä auttaa. Mutta kaikissa tapauksissa: kuinka ylevä piirre, heidän luonteessaan oli tuo halu *kilpailu* siitä, kuka heistä voisi paraiten palvella! — Ja kaikkialla näin saman ilmiön. Työhön tarjouttiin kilvan. Raskaitten kuormain ajajat tarttuivat omin käsin pyörään, missä juhta ei jaksanut. Voidakseen tehdä niin suurta hyötyä kuin suinkin, he eivät säälineet elukoita. Ei mikään yksityinen uhraus ollut heistä liian suuri, kun oli kysymys yleisestä edusta. Tämän minä erittäinkin havaitsin eräässä työpajassa, jossa oli työntekijöitä satamäärin. Useat heistä olivat jo vanhoja miehiä, jotka koko ikänsä olivat samassa paikassa työskennelleet. Ja mikä heidän työnsä oli! Alituisesti sama liikahdus toiselta jalalta toiselle, jonkun pyörän kääntäminen, sitten hihnaremmiin siirtäminen, pieni reikä rautapalaseen, rautapalanan pois, toinen rautapalanan, taas liikahdus toiselta jalalta toiselle, sitten taas pyörä, hihnaremmi, rautapalanan, ja niin edespäin. He olivat hyvin käteviä siinä mitä tekivät, ja ennättivät paljon. Ja sehän oli heille pääasia. Mitä he siitä, että kaikki heidän muut mahdolliset taipumuksensa, ajatuskykynsä, sielunvoimansa sillä aikaa kuivettuivat! Heistä tuli sukkela ja varma kone, jommoisia muut ihmiset tarvitsivat. Ja he olivat yleishyvän vuoksi siis valmiit luopumaan kalliimmasta mitä heillä oli. — Pujahdin erään lääkärin vastaanottohuoneeseen, jonne näin paljon joukkoa menevän. Huone oli täpö täynnä odottavia. En voinut ymmärtää, kuinka hän ennättäisi kaikilta kysellä ja kaikille neuvonsa antaa. Kuvailin, että hän kauhistuisi tätä väen paljoutta. Mutta kun hän pisti päänsä ovenrakoon ja katsahti odotussaliin, levisi tyytyväisyyden myhäys hänen kasvoihinsa: Hän oli silminnähävästi ilonen. Ilonen siitä, että hänellä oli niin paljon tilaisuutta hyödyttää ja auttaa! — Mutta merkillisin tapaus oli mielestäni seuraava: Eräs äiti, jolla oli hyvin voipa lapsi ja joka sitä imetti mitä paraimmalla maidolla, alkoi yhtäkkiä vieroittaa lasta rinnoiltaan. Ajattelin jo, että hän sitä tekee itsekkästä halusta vapautuakseen vaikeasta velvollisuudesta. Mutta kuinka tulinkaan liikutetuksi, kun ymmärsin asian oikean laidan! Hän hylkäsi oman hyvin voivan lapsensa ja alkoi imettää vieraan äidin lasta, joka oli heikko ja kivuloinen ja jota sen oma äiti ei voinut imettää!

Nämät olennot olivat siis vapaat. He eivät noudattaneet omaa tahtoansa, vaan Jumalan, rakastaen ja palvelen toisiansa.

Kuitenkin minun täytyy tunnustaa odottaneeni, että he olisivat yhteisin voimin saaneet aikaan enemmän. Heidän laitoksensa olivat kyllä hyvät, komeat, viisaasti rakennetut. Mutta juuri se, että he näyttivät niin järkeviltä ja kekseliäiltä, se antoikin minulle syytä odottaa että he, ollen vapaita menettelemään järkensä mukaisesti, olisivat edistyneet pitemmälle kuin olivat.

Toinen seikka, jota suorastaan en ymmärtänyt ja joka minusta soti heidän omaakin järkeänsä vastaan, se oli se, että heidän joukossaan oli semmoisia, jotka kärsivät kaikellaista puutetta, jopa nälkääkin. Kaikilla näytti nimittäin olevan semmoinen kiire, ettei kukaan ennättänyt heitä ajattelemaan. Ja kun minä seurasin niitä, joilla oli semmoinen kiire, niin riensivät he kaikki toimiin, jotka minun mielestäni olisi hyvin voitu lykätä tuonnemmaksi, siksi kuin ensin oli kaikille hankittu syötävää, vaatetusta ja suojaa. Mikä kiirehti torttuja paistamaan, jotka sitten jaettiin kylläisille ihmisille; mikä riensi silkkiä ja samettia ompelemaan; mikä kiipesi telineille suuren palatsin kupeelle ja alkoi muurata sen monimutkaisia koristeita. Ja mitä kauvemmin minä tarkastelin, sitä suuremmaksi kasvoi kummastukseni, sitä varmemmin tulin siihen omituiseen päätökseen, että he mieluummin palvelivat niitä, jotka jo näyttivät saaneen osansa, jotka olivat kylläisiä, muutamat ihan lihavuuteen asti. Näiden tarpeita tutkittiin mitä huolellisimmin, että vaan olisi löydetty jokikin tarve, jota olisi vielä voinut palvella. Näin suuria tehtaita, joissa ei valmistettu muuta kuin esineitä mitä kaukaisimpia ja keksityimpiä tarpeita varten. Näin äärettömiä työpajoja, joissa suurimmalla vaivalla ja työtä

säästämättä valmistettiin hienoja viinejä, jotka sitten tuotiin jo ennestäänkin herkullisille pöydille. He tahtoivat ikäänkuin kaikin tavoin jalostaa muutamia joukostaan, hoitivat niitä, syöttivät valituimmalla ruualla ja tarjosivat mitä monipuolisinta henkistä nautintoa. Ja he saivatkin näin syntymään mitä kauniimpia olentoja. Iho oli niillä sileä ja valkoinen, kasvot hienostuneet, koko ruumis suhteellinen ja notkealiikkeinen. Niitä katseli ihan ihaellakseen. Mutta he itse, kuinka väsymättä, kuinka hiostuneina, kuinka suunnattomilla ponnistuksilla he tekivät palvelevaa työtänsä, unohtaen oman ulkomuotonsa, joka sai jäädä rumaksi ja tahraantuneeksi, unohtaen huvinsa, henkisen kehityksensä ja ruumiillisen terveytensä! Sanon vieläkin: tämä heidän palveleva alttiutensa oli kyllä liikuttavaa, mutta minä en nähnyt järkeä siinä järjestyksessä, jossa kaikki tuo kuumeentapaisesti kiiruhtava työ tehtiin. En ymmärtänyt, miksi monet palvelukset, jotka minusta olivat aivan vähäpätöisiä ja olisivat viimeiksi pitäneet tulla kysymykseen, heistä olivat ensimmäisiä ja tehtiin suurimmalla huolella ja työllä. Ja miksi palvelukset, jotka minusta tuntuivat ihan ensimmäisiltä, jäivät heiltä usein kokonaan tekemättä tai tulivat tehdyksi ikäänkuin ohimennen. — Mahdotontahan on, että minulla ja heillä olisi erilainen järki. Sillä järki on kaikissa avaruuksissa sama. Järki on Jumalan sana, joka puhuu vapaissa olennoissa.

Ja oli vielä kolmas seikka, joka oli minulle epäselvä. Se oli se, että he kaikki näyttivät vähän ilottomilta, onnettomilta. Aivan kuin eivät olisi ymmärtäneet täysin henkäyksin nauttia vapaudestaan; olin sanoa: aivan kuin he eivät olisi tunteneet itseänsä vapaiksi! Heidän oma työnsä heitä näytti kuin kyllästyttävän. — Mutta kuinka voipi vapaa olento kyllästyä työhönsä, kyllästyä toisten palvelemiseen! Sehän olisi samaa kuin jos minä kyllästyisin tähtien tutkimiseen ja rakastamiseen; — kyllästyisin tehtävään, jonka olen itse itselleni vapaasti valinnut, joka sentähden on minun iloni, onneni, elämäni!

Sattumus teki — että minä sain odottamattoman selityksen.

Sillä torilla, johon aivan ensiksi olin pysähtynyt, pysähdyin nytkin palattuani pitkältä kierrokselta. Näin siinä muun muassa vanhanpuoleisen lihavan vaimon, joka tarkkaan ja tiukkaan kääriytyneenä vaippoihin istui avonaisten jyvä-, ryyni- ja hernesäkkiensä keskellä. Hän oli jo monta kertaa ajanut piiskallaan pois erään valkosen kyyhkyn, joka aina vähä väliä lensi äärimmäisen hernesäkin laitaan. Vihdoin onnistui kyyhkyn saada noukaistuksi pari hernetä. Mutta nyt lävähti piiska niin äkkiä sitä kohden, ettei se ennättänyt tieltä. Sujuva siima sattui sen kaulaan ja repäsi pään miltei irti ruumiista. Vähän aikaa räpyteltyään kyyhkynen punertui veriinsä ja heitti henkensä.

Minä olisin kyllä ihmeteltyt ja kunnioittanut sitä säästäväisyyttä, sitä tarkkuutta, jolla noita vaivaloisen työn hedelmiä säilytettiin ja varjeltiin hukkaan joutumasta. Mutta minun sydämmeni oli pakahtua. Eikö kyyhkynen ollut sentään enemmän kuin nuo pari hernetä, joita se ruuakseen pyysi!

Mutta kummastukseni kasvoi ylimniilleen, kun eräs ryysyinen, nähtävästi hyvin nälkäinen ihminen tuli pyytämään lainaksi kahmalollisen ohrajiviä. Hänkään ei saanut mitään. — Sitävastoin sai eräs hyvinvoipa, tyytyväisen näköinen rouva parasta, valkoisinta mannaryyniä niin paljon kuin itse halusi.

Ja nyt minä sen näin.

Kiitoksen asemasta hän pisti pienen ympyräisen metallipalasan toisen käteen.

Minä aivan vavahdin. Mitä tämä onkaan, ajattelin! Ja kuumeentapaisella jännityksellä aloin tutkia asiaa. Pujahdin taas joka paikkaan, missä näin palvelusta tehtävän ja vastaan otettavan.

Aivan oikein. Kaikkiialla tapahtui tuommoinen metallipalasan kouraan pistäminen.

Minä aloin seurata sen kulkua kädestä käteen. Minun täytyi hinnalla millä hyvänsä päästä perille, mikä kumma kapine se oli ja mistä se oli kotosin. Sillä yhä suuremmalla voimalla minuun tunki masentava ajatus, että heidän palvelustensa aiheena ehkä olikin tuon metallin saanti.

Pitkien ponnistusten perästä minä löysin vihdoin näiden taikakolikkain pesäpaikan.

Löysin rahapajan.

Täällä ne valettiin muotoonsa ja lyötiin leimaansa, aina tarpeen mukaan milloin enemmän milloin vähemmän. Sitten ne vietiin valmiina rahakammioihin ja sieltä jaettiin joukolle hyvinvoipia, kauniita ja viisaan näköisiä ihmisiä. Jakamatta rahoja pitemmälle julistettiin nyt kaikkiialla semmoinen käsky, että niitten (joille ei ollut rahoja jaettu) oli suorittaminen näitä rahoja (joita heillä ei ollut) tyhjentyneisin rahakammioihin. Heille tuli tietysti kova kiire. Heidän piti nyt antaa kaikellaista omaisuuttansa ja teoksiansa hyvinvoiville saadakseen näiltä noita rahoja voidakseen totella käskyä ja täyttää rahakammiot. Ja rahakammioissa tarvittiin jälleen rahoja senvuoksi, että niitä piti uudestaan jakaa hyvinvoiville, jotka nyt olivat taas ilman, koskapa olivat juuri antaneet kaikki pois.

Samalla oli julistettu ankara kielto ensiksikin ettei kukaan saisi rahoja omin päin valmistaa, ja toiseksi ettei kukaan saisi käyttää vaihdon välikappaleena mitään muuta merkkiä kuin juuri näitä rahoja.

Luonnollistahan oli, että jokainen koetti nyt saada käsiinsä noita metallipalasia. Sillä, jolla niitä oli, hänellä oli valtaa kaikkien yli, joilla niitä ei ollut, vaan jotka niitä ihan välttämättä tarvitsivat. Mitä enemmän rahoja saatiin kerätyksi pois muilta, sitä kipeämmin nämät muut niitä tarvitsivat ja sitä valmiimmat he olivat vaikka mihin palveluksiin. Tällä tavoin syntyi sekä varsinaisia rahan pyytäjiä että varsinaisia rahan pyydyksiä. Rahoja pyydettiin ensiksikin siten, että tarpeitten palvelus järjestettiin työjaon perustukselle. Siten saatettiin hyvin kilpailla rahan tarvitsijain kanssa, jotka eivät ennättäneet valmistaa niin paljon ja niin pian kuin pyydyksissä ennätettiin. Ja heidän täytyikin senvuoksi enimmäkseen ruveta pyydysten työmieheksi ja luopua viimeisestäkin vapaudestaan määrätä omaa työtänsä. Tätäkö siis olivat ne tehtaot, joita olin ensin niin ihailnut? Paitsi näin, pyydettiin rahoja yhtä suurena määränä niinkin, että koetettiin keksiä yhä uusia tarpeita ja palvella niitä. Viisaimmat ymmärsivät herättää nukkuvia tarpeita. He asettivat liikepaikkoihin nähtäville mitä monipuolisimpia ja viehättävimpiä esineitä kaikkien mahdollisten tarpeiden tyydyttämistä varten. Ohikulkijat menivätkin laumoittain ansaan, niin etteivät myyjät tahtoneet ennättää mitata eikä punnita kaikkea sitä mitä tarvittiin.

Ja hirveä kilpailu näytti syntyneen sekä pyydyksien välillä keskenään että näiden ja yksityisten rahan pyytäjien välillä. Kilpailu siitä kuka paremmin ja nopeimmin voisi palvella! Ja kilpailussa he eivät säästäneet toisiansa. He päinvastoin tahallansa toisiansa vaikeuttivat. Sillä mitä vähemmän toisen onnistui palvella, sitä enemmän onnistui toisen. Toisen vahinko oli toisen voitto!

Jokainen antautui tähän kilpailuun kuumeentapaisella tavoittelulla, ikäänkuin sen onnistumisesta olisi riippunut kaikki, koko elämä ja onni. Onni, johon he luulivat pääsevänsä sortamalla ja vahingoittamalla toisiansa!

Kaikki mitä minä olin heistä luullut, heidän alttiista rakkaudesta, se oli erehdystä. He eivät palvelleet rakkaudesta, vaan saadakseen metallipalasia.

Metallipalasia he tahtoivat, voidakseen sitten toteuttaa omaa tahtoansa. He luulivat että kun he saavat niitä anastetuksi suuremman määrän, niin he tulevat vapaiksi ja saavat vallan tehdä mitä tahtovat.

Mutta siinä se juuri onkin, että vapaus on mahdoton oman tahdon perustuksella. Oman tahdon ahtaus sen rajoittaa. Sillä omaa tahtoa johdattavat kuolleet luonnon lait, — intohimot, vietit, jotka syntyvät vapaudettomasta välttämättömyydestä.

Oman tahdon seuraaja voi vapaasti toteuttaa tahtoansa, mutta hän ei voi vapaasti tahtoa!

Vapaa tahto on mahdollinen ainoastaan sille, joka on luopunut omasta tahdostaan ja noudattaa Jumalan tahtoa. Joka tuntee rakkautta itsessään, hän tuntee Jumalan tahdon, ja joka rakkaudesta palvelee hän täyttää Jumalan tahtoa. Ja on vapaa.

Mutta jos he eivät tunteneet tätä tahtoa, niin eikö heille heidän järkensä sitä osottanut. Eivätkö he nähneet, että toistensa palveleminen on heidän oman elämänsä ehto?

Näkevät. He eivät muuta tehneet kuin palvelivat.

Mutta he selittivät, että palveleminen on välttämätön, koska on olemassa semmoinen taloudellinen laki, että rikastua voi vaan se, joka parhaiten keksii ja palvelee toisten tarpeita. Ja sen tähden he palvelivatkin näitä tarpeita missä ikinä niitä löysivät, erottamatta mitä tarpeita ne olivat, joita he palvelivat, kunhan olivat semmoisia että niitten palvelemisesta sai mahdollisesti suurimman maksun. He palvelivat niinkuin orjat, jotka tekevät työtä käskettyä, joille on yhdentekevää antavatko he herralleen leipää, josta tämä tulee kylläiseksi, vai viinaa, josta tämä menettää järkensä. He eivät palvelleet niinkuin vapaat järkiolennot niitä tarpeita, joiden tyydyttämistä *he itse* pitivät toiselle hyödyllisenä, — joihin pantu työ ei koskaan voi sotia vapaan olennon arvoa vastaan, ei voi kuivettaa yksiä hengenominaisuuksia toisten kustannuksella, ei voi tehdä ihmisestä konetta, vaan päinvastoin kehittää kaikkia hänen henkensä lahjoja, tekee hänestä sopusointuisen olennon, luopi hänen onnensa.

Ja taas minä heissäkin näen tuon ihmeellisen kehityksen orjuudesta vapauteen.

Kuinka ääretön on se viisaus, joka pitää vapauden tien alituisesti avoinna ihmisille! Joka on opettanut ja totuttanut heitä, keskellä heidän itsekkäisyyttänsä, palvelemaan toisiansa! Että heillä olisi ulkonaisesti kaikki valmiina, jos he tahtoisivat kerran tehdä sisällisen muutoksen ja vaihtaa oman tahtonsa Jumalan tahtoon!

*****

Yksi asia oli minulle kuitenkin epäselvä. Se, että miksi ei heille ollut koskaan kuiskattu vapauden salaisuutta, yksinkertaisesti ilmoitettu, että vapaus riippuu Jumalan tahdon noudattamisesta.

Tätä asiaa minä mietiskelin, kun liitelin avaruuksien halki takasin asunnoilleni. Omituinen kaiho oli sydämmessäni, ja minä päätin vihdoinkin kääntyä suoraan Jumalin puoleen kysymykselläni, vaikka hyvin tiesinkin, että velvollisuuteni olisi ollut itse ottaa asiasta selko.

Kun rupesin tähdestäni puhumaan, oli kuin olisin ruvennut puhumaan Hänen lempitähdestään. Pohjaton rakkaus oli Hänellä tätä tähteä kohtaan. Ja ihmisiä Hän nimitti omiksi lapsikseen.

— Yksi on ollut heidän joukossaan, — sanoi Hän — joka on heille ilmoittanut minun tahtoni, näyttänyt heille tien, totuuden ja elämän.

Ja he? — kysyin minä räpäyttämättä silmiäni.

Hän vaipui hetkeksi ajatuksiinsa, puisti sitten päätänsä ikäänkuin olisi tahtonut haihduttaa surullisen muiston, ja sanoi:

— He ovat julistaneet hänet Jumalaksi, mutta pitävät mahdottomana seurata häntä.

Kallionkielekkeellä.

Höyrylaiva kyntää tyyntä vetten pintaa — tuku-tuku — tuku-tuku — tuku-tuku, ja kuuluu veden kohina sen kokassa ja siellä täällä rannankivillä.

Mistä syystä se kulkee, vaikka se ei ole mikään elävä?

Kaksi ystävästä loikoi kallionkielekkeellä, joka pistihe pitkänä niemekkeenä ulos veteen. Heidän oli oikeastaan tarkoitus odottaa laivan laineita nähdäkseen kuinka ne kuohahtavat kalliota vastaan, — kun tämä kysymys yhtäkkiä viritti koko heidän huomionsa ja laineet unohtuivat.

Mistäkö syystä laiva kulkee, vaikkei se ole elävä!

Tietysti se kulkee siitä syystä, että propelli pyörii ja työntää sitä eteenpäin; propelli pyörii höyryn voimasta, höyryn voima syntyy tulen vaikutuksesta, tuli syntyy — — ja niin edespäin loppumattomiin.

Kuinka vähän tämmöinen vastaus tyydyttää! Höyryn voimasta! — Mutta höyryn voimaa ei olisi ellei olisi pannua, joka ei päästä sitä ilmaan haihtumaan. Tuhannet syyt ja ehdot liittyvät toinen toisiinsa eivätkä anna päästä selville edes siitä, mikä niistä on pääsyy ja mikä välttämättömin ehto. Tuskin on sanonut, että pääsyy laivan liikkumiseen on höyry, kun jo pitää ajatella pannua ja lisätä: tuli on myöskin ihan välttämätön, ja vesi myös, entäs propelli ja laivan runko, ja hiilet tai polttopuut ja öljyt, ja vihdoinkin saattaa joku mitättömän pieni koneen ruuvi olla niin välttämätön, että ilman sitä laiva seisoi.

Ja kumminkin, jos noin vaan kysyy: miksi laiva kulkee, — niin tuntuu vastaus ihan selvältä, eikä höyry, tuli, pannu tai vesi tarvitse tulla edes mieleenkään. Se kulkee siksi, että ihminen on sen luonut ja pannut kulkemaan, ja hän on sen pannut kulkemaan siksi, että hänellä on ollut joku tarkoitus saavutettavana.

Tähän loppuu kaikki kyseleminen. Sillä järjetöntä olisi kysyä: miksi hänellä on ollut tämmöinen tarkoitus. Se ei kuulu enää asiaan. Kysyjän täytyy tyytyä, sillä hän on saanut kuulla todellakin äärimmäisen syyn.

Se on ihankuin jokin toinen tie, johon vastaaja nyt vei kysyjän. Aineellisten syiden loppumattomasta, yhtäjaksoisesta ketjusta hän yhtäkkiä irtaantui ja siirtyi hengen maailmaan: jokin tarkoitus on ainoa syy, sanoo hän.

Mutta kun näin sanoo, niin voi sanoa oikeastaan vielä paljoa enemmän.

Voi sanoa, että lopullinen syy kaikkeen, mikä maailmassa on ja liikkuu, on henkinen. Joku henkinen tarkoitus toteutuu paraikaa maailman koko menossa, vaikkemme me tiedä siitä tarkoituksesta.

Tarkoitus, joka liikuttaa kaikkeutta, on luoja tarkoitus.

Ihminen on Jumalan kaltainen myöskin siinä, että hänessä on jotakin luoja, sillä hänen tahdossaan voi olla äärimmäinen eli alkusyy kaikellaisiin hänen tarkoituksiansa palveleviin ilmiöihin.

Kuitenkin on Jumalalla aivan toisellainen luomistapa. Hänellä ei ole mitään semmoista raaka-ainetta, jota hän, niinkuin ihminen, käyttäisi luomista varten. Hän ei tarvitse kaataa puuta, eikä takoa rautaa, jotta saisi mieleisensä esineen. Hänen raaka-aineensa on itsenäinen ja vaikka se onkin näennäisesti olemassa vaan yksistään vierasta tarkoitusta varten, niin se kumminkin samalla itsekin on oma

tarkoituksensa. Niin sanottu kuollut aine, joka näennäisesti on esimerkiksi vaan elävän olennon ruumista, on kokoonpantu pienen pienistä elävistä soluista, jotka eivät aavista palvelevansa ihmiselämän tarkoitusta. Kaikkiällä on sama elämä, itsenäinen ja kuitenkin raaka-aineena käytetty.

Ihminen taas ei ymmärrä muunlaista raaka-ainetta kuin minkä hän on valmistanut, leikellen, veistellen, takoen, juottaen — kaikki alistaen sen yhden tarkoituksensa palvelukseen epäitsenäiseksi, kuolleeksi raaka-aineeksi.

Jos Jumala loisi vesillä liikkuvan esineen, niin hän päästäessään sen käsistään antaisi sille omasta hengestänsä, ja sanoisi: et tarvitse kulkea koneellisesti yhdeltä laiturilta toiselle, ikuisesti samaa tietä, vaan viilettele lahtiloissa mielesi mukaan, poristele vettä sydämmesi täydeltä, vapaasti lähde ja vapaasti pysähdy, ja yön tullessa tuossa on sinulle leppyisiä kahilikko, laske sen laitaa ja nuku sen hiljaa kahistessa; aamun sarastaessa taas täyttäköön riemu sinun sydämmesi, ja niin sinä elä onnellisena ja iloisenä minun päiväni paisteessa ja laineiden laputtaessa valkoista rintaasi vasten.

Samassa ui kolme heinäisorsaa esille ruohokosta, ihan kallionkielekkeen lähelle. Ne ilakoivat illan tyyneellä vedenpinnalla, aavistamatta, että siinä oli ihmisiä.

Ja ystävykset olivat hiljaa, eivätkä tarvinneet vaihtaa sanaakaan ymmärtääkseen toistensa ajatuksen, jonka nuo sorsat heihin niin elävästi herättivät. Heiltä olivat laivan laineet unohtuneet, eivätkä ne tälle rannalle tulleetkaan.

Kun sorsat uivat tuonnetmas, heittäytyi toinen ystävyksistä selälleen ja rupesi katsomaan taivaaseen, jolla pilvet jo riisottivat illan auringosta.

Toinen teki samoin, ja sanoi vähän ajan perästä:

"Tiedätkö, äsken kun nuo sorsat uivat esille, niin minussa käväsi ihan yhtäkkiä semmoinen ilo ja elämä, että lienenkö koskaan sentapaista tuntenut."

"Mutta niinkuin se tuli, niin se meni," sanoi toinen hymyillen, ihankuin olisi puhunut hyvin tutusta asiasta. "Niin se on aina. Huomasitko, mistä syystä se meni?"

"Huomasin. Minä tahdoin innostua vielä enemmän, ja siksi rupesin katsomaan avaruutta, katsoin tuota pilveä, tuota, joka noin punertaa, — ja juuri silloin se meni."

"No?"

"Minusta yhtäkkiä tuntui, että tuo pilvi on kuollut eikä tiedä mitään kauneudestansa. Sitten katsoin alas ja minusta rupesi näyttämään kaikki maassakin kuolleelta. Tuo valkoinen koivu ei tiedä mitään siitä, että se kuvastuu veteen ja että lintu nukkuu sen oksalla. Tuo kahilikko ei tiedä kahisevansa. Ja sorsatkin — jos oikein ajattelee — eivät ne tiedä, mimmoista nyt on, ne vaan tavoittelevat ruohojansa ja niitä pureskelevat, ja siitä sitten syntyy se runollinen veden porina!"

Hän sai tällä puheellaan toisenkin alakuloiseksi. Ja kauan he eivät puhuneet mitään, katselivat vaan eri esineitä ympäriällään ajatellen molemmat samaa, sitä, mikä oli kuollutta ja mikä elävää.

Pilvi ei ole mitään muuta kuin sumujoukko. Se ei tiedä mitään tästä maasta, jota se palvelee, se ei tiedä, että se kastelee kasvullisuutta, milloin antaa varjoa ja milloin sallii auringon pilkistää esille. Se houkka luulee tarkoitukseen ajaa tiedottomana takaa toisia sumupilviä, milloin yhtyä niihin, milloin erota niistä. Se tietää vaan, että niin täytyy ja täytyy. — Sillä on ikävä ja se huokaa yhdessä kaiken muun luomakunnan kanssa.

Mitä jos ihminenkin on vaan tuommoinen tiedoton luoma, joka tosin luulee itsestään hyvinkin paljon, mutta oikeastaan palvelee vaan vieraita tarkoituksia, on vaan välikappaleena vieraisissa asioissa!

Tietysti niin onkin. Ihminenkin huokaa koko luomakunnan kanssa. Ei missään ole pysyvää onnea maan päällä! Täällä on loppumatonta puuhaa, pettymistä ja tuskaa. Ihminen ei ennätä hetkeksikään levähtämään. Hänen täytyy ja täytyy. — Maailman koneiston säälimättömät rattaat ruhjovat hänen jäsenensä ja musertavat hänet allensa, mutta hänen vaan täytyy ja täytyy. — Loistavat esineet vetävät häntä puoleensa, kulta lumoo hänen sydämensä, hän viehättyy kun kuulee vieraiden ihmisten mainitsevan hänen nimeänsä ja hurmautuu omaan kuuluisuuteensa. Häneen on istutettu vastustamaton pyrkimys omaan personalliseen onneensa. Hän tavoittaa ja tavoittaa — eikä saavuta mitään. Koko tulos on vaan siinä, että hän on koko ikänsä ajan väsymättömästi puuhannut. Häntä on siis kaiken aikaa vetänyt nokasta tuo hänelle tuntematon ulkopuolinen tarkoitus, jolle hänen puuhansa ja aivovoimistelunsa ovat jostakin syystä olleet tarpeen. Sillä hänelle itselleen ei jää kaikesta tästä hyvästä kuin sylenala kirkkomaata, pieni hautaristi ja sen juurelle mätäs kuihtuneita kukkia.

Silloin nousi toinen ystävyksistä yhtäkkiä istualleen ja sanoi vilkkaasti:

"Tuo pilvi tulisi eläväksi, jos se saisi tietää oman oikean tarkoituksensa. Se ei enää tiedottomana sumuna seuraisi toisia sumuja, vaan se innostuisi tehtävästään; se rientäisi iloisena sinne, missä häntä enin tarvitaan, missä on suurin kuivuus, missä aurinko palavimmin paahtaa ja poistuisi sieltä, missä tarvitaan päivän paistetta ja kaivataan lämpimyyttä."

Ja vähän ajan perästä molemmat ystävykset olivat pystyssä. Uusia ajatuksia ja kysymyksiä heräsi heille yhtäkkiä niin paljon, etteivät he enää malttaneet istua.

Eiköhän ihminenkin tulisi eläväksi, jos hän saisi tietää oman elämänsä oikean tarkoituksen?

Sanotaanhan että meillä on tieto paitsi omasta tahdostamme myöskin Jumalan tahdosta. Jos ihminen tahtoo elää vaan tämän maallisen elämänsä ajan, niin hän pyrkiköön personallisiin tarkoituksiinsa. Mutta jos hän tahtoo elää vielä personallisesti kuoltuansa, niin hän omistakoon itselleen tarkoituksia, jotka ylettyvät yli hänen personallisten etujensa. Ne tarkoitukset, joiden palveleminen antaa hänelle ikuisen elämän, ovat Jumalan tarkoituksia.

Sillä jos hän yhtyy Jumalan tarkoituksiin ja rupeaa kulkemaan hänen teitänsä, niin on mahdotonta, ettei Jumala enää löytäisi hänelle tekemistä, sittenkuin hänen ruumiinsa jo on riutunut tai hän on sen muuten kuluttanut Jumalan tarkoitusten palvelukseen.

Alkoi jo hämärtää, kun ystävykset rupesivat tekemään lähtöä. Yksi ja toinen tähti syttyi tuikkimaan.

Mutta ennenkuin he katosivat metsään, tuntui toinen sanovan toiselle:

"Tiedätkö, kyllä minä sentään alan uskoa, että semmoinen ilon sykähdys, josta äsken puhuimme, saattaa muuttua pysyväiseksi."

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ATEISTI: KOKOELMA PIENEMPIÄ KIRJOITUKSIA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.